

Masteroppgave

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige
universitet
Fakultet for samfunnsvitenskap og
teknologiledelse
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Joakim Teien

Borte bra, hjemme best?

En kvalitativ studie av reisemotivasjoner
hos voksne koreanskadopterte med lengre
opphold i Korea

Masteroppgave i sosiologi

Trondheim, våren 2011

FORORD

Først vil jeg takke alle informantene for deres bidrag til denne studien, og for at de var villige til å dele sine erfaringer, tanker og refleksjoner med meg. Videre vil jeg takke Elisabeth Beck-Gernsheim for tips og råd underveis. En spesiell takk går til min veileder An-Magritt Jensen for god veiledning og støtte gjennom hele arbeidet med denne studien.

Jeg vil også takke Joo Young Choi for tillatelse til å bruke et av maleriene hennes som illustrasjon på forsiden. Bildet har for øvrig tittelen *journey*, noe jeg synes er svært treffende for studiens tema, så vel som arbeidet med denne studien. Det har vært en interessant og opplevelsesrik reise, både faglig og personlig. I innsamlingen av datamaterialet har jeg fått mulighet til møte mange flotte mennesker; mange av disse koreanskadopterte. Til slutt vil jeg takke Stiftelsen Verdens Barn Fond for stipendmidler, samt min familie, som har vært støttene gjennom hele arbeidsprosessen.

Trondheim 11. April 2011

Joakim Teien

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. INNLEDNING	1
1.1 Faglig begrunnelse	2
1.2 Personlig begrunnelse	2
1.3 Problemstilling	3
1.4 Strukturering	4
2. BAKGRUNN	5
2.1 Koreakrigen – starten på internasjonal adopsjon	5
2.2 Segyehwa	6
2.3 Turer, arrangementer og organisasjoner	7
2.4 Koreanskadopterte i Korea	8
3. TIDLIGERE FORSKNING	10
4. TEORETISK TILNÆRMING	14
4.1 Globalisering	14
4.2 Frihet og risiko	17
4.3 Push-pull	18
4.4 Identitet	20
4.5 Stigma	23
4.6 Bytteteori	24
4.7 Habitus	26
4.8 Oppsummering	27
5. METODE	28
5.1 Design	28
5.2 Utvalg	29
5.3 Etske hensyn	30
5.4 Fremgangsmåte og erfaringer fra felten	31
5.5 Datakvalitet	34
5.5.1 Epistemologisk ståsted	34
5.5.2 Pålitelighet og gyldighet	35
5.5.3 Generaliserbarhet	41
6. ANALYSE	43
6.1 Informantenes reisemotivasjoner	43
6.2 Frontstage og backstage Korea	58
6.2.1 Kulturforskjeller	60
6.2.2 Stigma	61
6.2.3 Sosiale relasjoner	65
6.2.4 Positive erfaringer	71
6.3 Identitet	72
6.6 Risiko	83
7. DISKUSJON OG KONKLUSJON	86

Referanser	91
Vedlegg 1.	97
Vedlegg 2.	99
Vedlegg 3	101
Vedlegg 4	102

1. INNLEDNING

Hvert år får Korea besøk av koreanskadopterte, som har reist for å oppleve landet hvor de ble født. De reiser med ulike formål og motiver, og med ulike forventninger. Noen reiser kanskje for å se fødelandet, mens andre har forhåpninger om å finne sine biologiske foreldre. Nye muligheter forbundet med *globalisering* har for øvrig gjort det enklere for koreanskadopterte å besøke fødelandet (Macionis og Plummer 2008: 42). Billigere flybilletter og hyppige flyavganger har gjort at avstanden til Korea oppleves som mindre. I tillegg finnes det en rekke arrangerte turer og arrangementer som gir koreanskadopterte en mulighet til å returnere til sitt fødeland. Det er alt fra pakketurer, sommerskoler og andre treff. Innføringen av F4 visa i 1999, har også gjort det mulig for koreanskadopterte å reise på lengre opphold til Korea (Wenger og Sheppard 2007). F4 visa gir koreanskadopterte, og alle koreanere utenfor Korea rettigheter tilsvarende koreanske statsborgere. Dette gjør at koreanskadopterte nå kan jobbe i Korea, som gjør langtidsopphold mulig. Denne studien handler om koreanskadopterte som har valgt å reise tilbake til Korea for et lengre opphold. Studien utforsker reisemotivasjoner hos ti voksne koreanskadopterte, med opphold på minimum en måned. Studien belyser også ulike aspekter ved deres tilværelse i fødelandet, som utfordringer i form av kulturforskjeller, sosiale relasjoner og identitet.

Når koreanskadopterte velger å reise tilbake til Korea, reiser de tilbake til et mer eller mindre fremmed land. Selv om de har et koreansk utseende, mangler de kjennskap til koreansk kultur. Tilbakereisen innebærer således en overgang fra et synlig stigma i deres oppvekstland, til et usynlig stigma i fødelandet (Goffman 1990). I fødelandet opplever de nemlig at deres bakgrunn som adopterte er grunnlag for stigmatisering. Fordi de aller fleste koreanskadopterte reiser for kortere opphold, kan det også være vanskelig å inngå relasjoner til andre koreanskadopterte. Samtidig er den felles bakgrunnen som koreanskadopterte et grunnlag for tilhørighet og fellesskap. Videre får oppholdet i fødelandet betydning for deres etniske identitet og følelse av *belonging*¹.

¹ *Belonging* er nærmere beskrevet i kapittel 4. Teoretisk tilnærming i punkt 4.4 identitet.

1.1 Faglig begrunnelse

Siden Koreakrigen har over 200 000 koreanske barn blitt adoptert fra Sør-Korea, og internasjonal adopsjon har etter hvert blitt en permanent institusjon (Kim 2007a). Da adoptivbarna begynte å komme til vestlige land i økende omfang, var det mange som lurte på hvordan det kom til å gå med disse barna. I dag har flesteparten av de koreanskadopterte barna blitt voksne, og en kan nå få svar på spørsmålet. Kunnskap om voksne koreanskadopterte kan også bidra til ny innsikt om utenlandsadopsjon, som kan være av betydning for de ulike byråene og organisasjonene som beskjeftiger seg med adopsjon. Selv om adopsjoner fra Korea har avtatt noe, adopteres det mange barn fra land som Kina og Thailand, samt en rekke andre land.

Samtidig har nye mønstre blant koreanskadopterte, gitt nye problemstillinger. Hvert år reiser koreanskadopterte til Korea i økende omfang (Kim 2005). Flere forskere har for øvrig argumentert for å snakke om en global bevegelse av koreanskadopterte, og således om en koreanskadoptert *diaspora* (Bergquist 2003, Kim 2005 og Hübinette 2007). Mens det fortsatt er et flertall som reiser for kortere opphold, er det i dag flere som også reiser for lengre opphold. Med flere koreanskadopterte som reiser på langtidsopphold til Korea, er det nå mulig å forske på koreanskadopterte i en helt ny kontekst, nemlig deres fødeland. Dette gir en helt ny dimensjon til forskning på koreanskadopterte.

1.2 Personlig begrunnelse

Mitt valg av tema og problemstilling, har utelukkende sammenheng med at jeg selv er adoptert fra Korea. Inspirasjonen til denne studien kom sommeren 2009, da jeg besøkte Korea og fødebyen Seoul for første gang. Det var en reise som jeg hadde tenkt på lenge, og det var med blandede følelser jeg satte meg på flyet fra Finnland til Korea. I løpet av den måneden jeg tilbrakte i Seoul, opplevde jeg ting som forandret livet mitt, og ikke minst mine kunnskaper om adopsjon. Her møtte jeg et miljø for koreanskadopterte, jeg var vitne til flere gjenforeninger, og gjennomgikk en identitetskrise. Her møtte jeg også koreanskadopterte som mer eller mindre hadde distansert seg fra sine oppvekstland. Hvordan var det mulig? Brøt ikke det med alt jeg hadde lært om sosialisering og habitus på sosiologistudiet? Hva var det som

hadde gjort at disse så intenst forsøkte å resosialisere seg selv inn i det koreanske samfunnet? Hva det nå enn var, hadde det dyptgripende konsekvenser for disse menneskene.

Under hele oppholdet bodde jeg på et gjestehus for koreanskadopterte. Vi sov på samme rom sammen, vi spiste sammen, vi var turister sammen, og vi hadde mange fortrolige samtaler. Det var trist da en etter en forlot Korea, og det var med stor vemodighet jeg selv forlot Korea etter en fantastisk måned. I ryggsekken hadde jeg imidlertid med meg mange ubesvarte spørsmål. Det var dette som gjorde at jeg et år senere på nytt reiste tilbake til Korea for å samle data til denne studien. Det er for øvrig en metodisk utfordring å være så nær det en studerer, men jeg tror likevel at fordelene har vært større enn ulempene. Jeg hadde trolig ikke kommet på disse spørsmålene, om jeg selv ikke hadde vært koreanskadoptert med disse erfaringene.

1.3 Problemstilling

På bakgrunn av en *konstruktivistisk virkelighetsforståelse*, var det plausibelt å tro at koreanskadopterte med langtidsopphold har en annen opplevelse av Korea enn førstegangsreisende på korttidsopphold (Ekegren 1997). Det ble derfor valgt å kun ha informanter med et opphold på minimum en måned. Selv om en måneds opphold trolig ikke ville være tilstrekkelig nok til å få kjennskap til det koreanske samfunnet, ble minimumskravet for å delta i studien satt til en måned, på grunn av usikkerhet rundt rekruttering av informanter. Det var imidlertid ønskelig å få tak i informanter med flere års opphold. På bakgrunn av dette ble det valgt å undersøke følgende problemstilling:

Hvorfor velger koreanskadopterte å reise tilbake til sitt fødeland for et lengre opphold? Hva motiverer dem til å reise?

I tillegg ble det valgt å undersøke følgende underproblemstilling:

Hvordan opplever de tilværelsen i fødelandet? og har oppholdet hatt betydning for deres identitet?

Det var for øvrig en antakelse om at informantene stort sett omgikk andre koreanskadopterte, og det ble derfor valgt å undersøke om dette var tilfellet. For å få svar på problemstillingene, har jeg gjort dybdeintervjuer med ti koreanskadopterte med langtidsopphold i Korea. Intervjuene ble gjennomført i perioden juni-juli 2010, i Seoul. Fordi pakketurer gjerne varer i maks tre uker, ble koreanskadopterte på slike turer automatisk utelukket fra studien.

1.4 Strukturering

Studien er strukturert på følgende måte: *Kapittel 2* vil ta for seg det historiske bakteppet for adopsjoner fra Korea, samt nye muligheter som har gjort det enklere for koreanskadopterte å reise på fødelandsreiser. *Kapittel 3* omhandler tidligere forskning på fødelandsreiser og identitet hos koreanskadopterte. I *kapittel 4* presenteres ulike teorier som kan kaste lys over det empiriske materialet. Teorikapitlet begynner med en introduksjon av globaliseringsbegrepet, som er et kjernekonsept, som fødelandsreiser kan forstås på bakgrunn av. Fødelandsreiser blir videre knyttet til ny form for turisme kalt *roots tourism*. Turisten blir videre behandlet som en av fire livsstrategier i postmoderniteten, som beskrevet av Bauman. Med utgangspunkt i Baumans samtidsdiagnose blir begrepene frihet og risiko belyst. Videre følger en gjennomgang av push-pull teorien til John L. Crompton, som for øvrig vil fungere som analytisk verktøy for å identifisere og analysere informantenes reisemotivasjoner i analysedelen. Deretter vil jeg redegjøre for hvordan jeg forstår identitetsbegrepet, etterfulgt av en gjennomgang av stigmabegrepet til Goffman. Kapitlet rundes av med en gjennomgang av bytteteorien til George C. Homans, og *habitus* begrepet til Bourdieu. *Kapittel 5* omhandler den metodiske fremgangsmåten, samt metodiske utfordringer i arbeidet med studien, mens *kapittel 6* omfatter selve analysen. Analysen begynner med gjennomgang av informantenes reisemotivasjoner, som omfatter studiens hovedproblemstilling. Videre behandles studiens underproblemstilling, hvor det først vil det bli sett nærmere på hvordan informantene opplevde tilværelsen i fødelandet (kulturforskjeller, stigma, sosiale relasjoner og positive erfaringer). Deretter vil det bli sett nærmere på om oppholdet har hatt betydning for deres identitet, før analysen rundes av med en gjennomgang av ulike risikoer ved reisen. Til hver av hovedbolkene følger et kort oppsummeringskapittel med betraktninger rundt noen av funnene. Analysekapitlet etterfølges av en diskusjon og konklusjonsdel (*kapittel 7*), hvor sentrale funn blir oppsummert, samt forslag til videre forskning.

2. BAKGRUNN

2.1 Koreakrigen – starten på internasjonal adopsjon

I 1950 brøt det ut krig mellom Nord- og Sør-Korea, som varte frem til 1953. Krigen kostet mange sivile liv, og førte til store ødeleggelser på jord og mark. Et sivilt hjelpeprogram ble iverksatt for få bygge opp landet igjen, og i 1955 dro den amerikanske bonden Harry Holt fra Oregon til Sør-Korea for å drive hjelpearbeid, og for å lære folk å dyrke jord (Røed 2003). Mange barn hadde blitt foreldreløse som følge av krigen. Dette gjorde veldig inntrykk på Holt, og i 1955 adopterte Harry og Bertha Holt åtte koreanske barn, og tok dem med hjem til USA. Med dette markerte ekteparet Holt starten på adopsjon fra Sør-Korea, og således starten på verdens største internasjonale adopsjonsprogram, Holt Children's Services (Kim 2007a). I årene etter krigen ble mange koreanske barn adoptert til familier både i USA og Europa. Siden krigens slutt i 1953 har cirka 200 000 koreanske barn blitt adoptert fra Sør-Korea² til andre land (Kim 2005: 57). I løpet av 70-tallet opplevde Korea stor økonomisk vekst, og landet ble ikke lenger betraktet som et u-land. Ifølge Dong Soo Kim (2007a) har Korea økonomisk sett vært i stand til å ta vare på sine egne barn siden 1970-tallet, men til tross for dette har flere barn blitt sendt ut av Korea for adopsjon. Når Korea har fortsatt med adopsjoner, til tross for flere forsøk på å styrke innenlandsadopsjon, har dette gjerne blitt forstått på bakgrunn av kulturelle forklaringer, som betydningen av blodsbånd og familie, samt stigmatiseringen av alenemødre. Å få barn utenfor ekteskapet har også blitt sett på som en skam i det koreanske samfunnet. Disse familieverdiene har gjort at det har vært mer eller mindre utenkelig for koreanere å adoptere. Generelt har antallet adopsjoner fra Korea avtatt noe de siste årene, og landet har signalisert adopsjonsstopp (Verdens barn 2011). Antallet adopsjoner fra Korea nådde en topp på midten av 1980-tallet, med nesten 9000 barn i året (G.O.A.'L 2009). Utover 1990-tallet har antallet adopsjoner ligget på litt over 2000 barn årlig frem til 2006, da antall adopsjoner falt til under 2000. Siden da har tallene i statistikken falt gradvis (G.O.A.'L 2009).

² Heretter bare Korea dersom ikke annet er oppgitt.

2.2 Segyehwa

Hvert år reiser flere voksne koreanskadopterte tilbake til Korea og tilbake til fødebyen eller barnehjemmet som de engang ble adoptert bort fra som barn. Eleana Kim (2005: 58) skriver: *This international movement of 2000 South Korean children to foreign countries is matched by a reverse movement of 2000 or more Korean adoptees who as adults return to South Korea every year*³.

På slutten av 90-tallet ble det opprettet en rekke turer og arrangementer for koreanskadopterte, med formål å gi dem en mulighet til å få kjennskap til sine røtter (Kim 2007b). Ifølge Kim (2007b) må opprettelsen av disse turene og arrangementene forstås i lys av en mer global orientering hos den koreanske Regjeringen utover 1990-tallet. Denne orienteringen ble til i kjølevannet av presidentvalget i 1992, hvor Kim Young Sam, Kim Dae Jung og Chung Ju Young kjempet om valgseier (Kim 2000). Det store temaet var revitalisering av økonomien. Kim Young Sam ville reformere økonomien, og i 1993 ble en større globaliserings policy (*Segyehwa*) vedtatt som en offisiell policy av den koreanske regjering under Kim Young Sam som president (Gills og Gills 2000: 82). *Segyehwa* skulle sette Korea på kartet, ved å imøtekomme internasjonale økonomiske standarder. Generelt representerte *segyehwa* Koreas oppåpning til resten av verden både økonomisk, politisk og kulturelt (Kim 2000). Under president Kim Dae Jung ble *segyehwa* politikken utvidet ytterligere, noe som resulterte i at også koreanskadopterte ble inkludert i det nye globale Korea (Kim 2005).

Flere forskere (Bergquist 2003, Kim 2005, Kim 2007b, Hübinette 2007) har forstått denne nye trenden av koreanskadopterte som hvert år returnerer til Korea i lys av globalisering. I tillegg til en rekke organisasjoner, turer og arrangementer, har hyppige flyavganger og billigere billetter utvilsomt gjort det enklere for koreanskadopterte å reise tilbake til deres fødeland (Kim 2005). I tillegg har nettstedene og sosiale medier som Facebook, MSN og blogg, bidratt til å gjøre informasjon mer tilgjengelig. De sosiale mediene fungerer som arena for etablering og vedlikehold av nettverk, og informasjonsformidling. I dag er det for eksempel flere koreanskadopterte som blogger om sitt opphold i Korea. I motsetning til nettsider som gjerne har et mer formelt preg, har bloggene et mer personlig preg. Det gir en unik mulighet til å få innsikt i enkeltpersoners opplevelser. Slike nettsteder gjør også at koreanskadopterte

³ Antall barn adoptert fra Korea har som nevnt ligget på litt over 2000 barn per år frem til 2006, da antall barn falt under 2000.

lett kan komme i kontakt med andre koreanskadopterte, som enten bor eller har bodd i Korea. Internett har på mange måter ført til en opphevelse av tid og rom, og avstanden til Korea føles ikke lenger så stor. Internett og nye sosiale medier, har bidratt til å binde koreanskadopterte tettere sammen, og har således gjort det enklere for koreanskadopterte å organisere seg på globalt nivå. IKAA⁴ er for eksempel en nettside som forsøker å linke de ulike organisasjonene for koreanskadopterte mer sammen på et felles nettsted. IKAA ble formelt etablert i 2004, og har som formål å fungere som et forum for å styrke det globale koreanskadopterte miljøet (IKAA 2011). Castells (2010: 500) har for øvrig argumentert for at vi i dag lever i et *nettverkssamfunn*, der ulike typer nettverk binder folk sammen på nye måter.

2.3 Turer, arrangementer og organisasjoner

Når koreanskadopterte bestemmer seg for å reise tilbake til sitt fødeland, er det flere måter å organisere en slik reise på. De kan enten reise på en selvorganisert tur, eller de kan reise i følge med andre koreanskadopterte (med og uten familie) på arrangerte pakketurer i regi av de ulike adopsjonsbyråene (organisasjonene), og av den koreanske staten. Som nevnt finnes det i dag flere reisemuligheter i form av ulike turer og arrangementer spesielt for koreanskadopterte. Holt International var for øvrig det første byrået som kunne tilby sine adoptivfamilier en slik pakketur (Bergquist 2003). En kan skille disse turene/programmene og arrangementene i *kulturelle programmer (heritage tour/culture camp)* og *fødelandsturer*⁵ (*Motherland/birth country tours*). Generelt har de kulturelle programmene et større fokus på å formidle koreansk kultur enn fødelandsturene. Det kan være alt fra språkkurs, kurs i å lage mat, innføring i koreansk historie, tradisjonell dans eller kampsporten taekwondo. Sistnevnte er generelt mer turistpreget med overnatting på flotte hoteller og besøk til kjente turistattraksjoner. Adopsjonsrelaterte aktiviteter som søk etter biologiske foreldre, og besøk til adopsjonsbyråer eller barnehjem, er ofte inkludert som en del av opplegget i begge turene. Blant de største arrangementene er den såkalte *Gatheringen* som arrangeres av IKAA. Med flere hundre deltakere er *Gatheringen* den største internasjonale samlingen for koreanskadopterte. Den første *Gatheringen* ble arrangert i 1999 i Washington D. C, og hadde

⁴ IKAA står for *International Korean Adoptee Associations*, og er en internasjonal organisasjon for voksne koreanskadopterte (IKAA 2011).

⁵ Merk at fødelandsturer her brukes om arrangerte turer, mens fødelandsturer i studien brukes som betegnelse på tilbakereiser generelt.

omtrent 400 deltakere. Siden har det vært arrangert Gathering i Oslo (2001) og Korea (2004, 2007, 2010), samt en Mini-Gathering i Amsterdam og New York (2009).

En annen organisasjon som bistår koreanskadopterte er G.O.A.'L eller *Global Overseas Adoptees Link*. G.O.A.'L er en *non-profit* organisasjon lokalisert i Seoul, drevet av koreanskadopterte. Siden etableringen i 1998 har organisasjonen hjulpet og bistått koreanskadopterte med en rekke tjenester (G.O.A.'L 2011). Initiativet til G.O.A.'L ble for øvrig tatt av 12 koreanskadopterte fra Europa og USA. I 2009 arrangerte organisasjonen et *homecoming program* sammen med NIIED (*National Institute for International Education*). Alle deltakere fikk dekket reiseutgifter, kost og losji av NIIED. *Homecoming* programmet ble også arrangert i 2010, men da kun av NIIED.

Blant de ulike turene er sommerskolene til Holt, InKAS, YWCA, og OFK sitt kulturelle program, hvor alle koreanskadopterte over 18 år kan delta. Sommerskolene har et fastlagt program med blant annet undervisning i koreansk kultur, og har en varighet fra to til tre uker. I tillegg til de arrangerte turene, finnes det også i dag flere muligheter for dem som velger å reise på en selvorganisert tur. KoRoot⁶ er et gjesthus i Seoul for koreanskadopterte og deres familier og venner, fundamentert på kristne verdier, og som tilbyr overnatting til en rimelig penge (koroot 2011). Et liknende tilbud er InKAS Guest House Woori-jip (inkas 2011). InKAS står for *International Korean Adoptee Service*, og er en organisasjon som hjelper koreanskadopterte. Organisasjonen ble etablert i 1999, og er i likhet med G.O.A.'L en *non-profit* organisasjon. En større oversikt over de ulike organisasjonene for koreanskadopterte finnes for øvrig i *International Korean Adoptees Resource Book* utgitt av OFK (Overseas Koreans Foundation).

2.4 Koreanskadopterte i Korea

Innføringen av F4 Visa i 1999 har gjort det mulig for koreanskadopterte å reise tilbake til Korea for et lengre opphold (Wenger og Sheppard 2007). F4 visa gir koreanskadopterte tilnærmet de samme rettighetene som nasjonale koreanere, som for eksempel mulighet til arbeid. Ifølge en statistisk undersøkelse fra 2008 av det koreanskadopterte miljøet i Korea utført av G.O.A.'L (etter initiativ fra Korean Ministry for Foreign Affairs and Trade), var det i 2008 totalt 238 koreanskadopterte i Korea (G.O.A.'L 2008). Utvalget bestod for øvrig av

⁶ KoRoot er lokalisert i sentralt i Seoul nær det berømte *Gyeongbokgunpalasset*.

koreanskadopterte med et opphold i Korea på mer enn tre måneder, og er distribuert etter nasjonalitet, alder, kjønn, lengde på opphold, samt sysselsetting. Hele 111 av disse var sysselsatt som språklærere, hvor de fleste var sysselsatt som engelsklærere. Det økende antall koreanskadopterte som reiser tilbake til Korea på langtidsopphold har således ført til fremveksten av et koreanskadoptert miljø i Seoul (Herløw 2010). Blant de 238 respondentene, hadde flesteparten et opphold på inntil ett år (110 respondenter), mens den nest største gruppen (50 respondenter) hadde et opphold på inntil to år. I nesten samtlige kategorier var det flest personer fra USA. To respondenter oppgav et opphold på inntil 12 år, og var de respondentene med det lengste oppholdet. Med unntak av Sverige, der det var lik kjønnsfordeling, var det flest menn fra de resterende landene.

3. TIDLIGERE FORSKNING

Mens det er gjort flere studier innen psykologi og sosialt arbeid, er det langt færre sosiologiske studier av koreanskadopterte (Shiao og Tuan 2008). Disse studiene har for øvrig studert koreanskadopterte i deres adoptivland. Denne studien studerer imidlertid koreanskadopterte i en relativt ny kontekst; deres fødeland (Herløw 2010). På bakgrunn av den sosiologiske forståelsen av ulike konteksters betydning for individet, er det grunn til å hevde at disse kontekstene utgjør to forskjellige utgangspunkt med ulike problemstillinger. Ifølge Tobias Hübinette (2005) er det for øvrig en ny trend innen forskning på koreanskadopterte, der koreanskadopterte i academia selv står for det meste av forskningen på feltet (jamfør denne studien).

Mye av forskningen på koreanskadopterte har for øvrig beskjeftiget seg med tilpasning og identitetsutvikling, og *etnisk identitet* har vært et sentralt tema. Denne studien føyer seg derfor inn i rekken av en flere studier som beskjeftiger seg med identitet. Mens identitet har vært et stort tema i forskningen på koreanskadopterte, er det få studier som har fokusert på koreanskadopterte og fødelandsreiser. Blant de få studiene som finnes, har også identitet vært et tema. Med fokus på reisemotivasjoner, er studien derfor et bidrag til et felt som det ennå er forsket lite på.

Blant nyere studier som omhandler fødelandsreiser er “The Return Migration of Adult Korean Adoptees to South Korea” av Maj Eun Herløw (2010). Formålet med studien var å undersøke hvorfor koreanskadopterte valgte å returnere til Korea, og hvilken betydning dette har hatt for deres identitet og opplevelse av *belonging*. I løpet av en femmåneders periode gjorde Herløw (2010) intervjuer med 17 koreanskadopterte i alderen 20 til 40 år i Seoul, Korea. I tillegg brukte Herløw (2010) deltakende observasjon, for å få bedre innblikk i informantenes liv. Deltakende observasjon ble først og fremst brukt i forbindelse med grupperelaterte aktiviteter arrangert av organisasjoner for koreanskadopterte i Seoul, der informantene var deltakende. Herløw (2010) var også med informantene i deres dagligdagse gjøremål, som jobb og skole. Informantenes motivasjon for å reise til Korea, ble videre forstått på bakgrunn av en sterk ideologi om å returnere til Korea (*return ideology*), drevet av en omfattende promotering av fødelandsreiser fra de ulike adopsjonsbyråene. Herløw (2010) konkluderte imidlertid med at informantene var bevisste aktører som hadde fulgte sine egne veier for å bli kjent med fødelandet. Herløw (2010) fant også at statusen som adoptert utgjorde et stigma i det

koreanske samfunnet, og som informantene måtte ta stilling til. Med utgangspunkt i Fredrik Barths tre stigmastrategier, belyste Herløw (2010) hvordan informantene forholdt seg til denne minoritetsstatusen. Informantene kunne enten integrere seg i samfunnet, akseptere sin minoritetsstatus som en identitet, eller fremheve sin etniske identitet gjennom politiske midler. Videre fant Herløw (2010) at oppholdet hadde hatt konsekvenser for informantenes følelse av *belonging*. Det var imidlertid forskjellig i hvordan dette kom til uttrykk, men generelt hadde informantene fått en sterkere tilhørighet til Korea.

Eleana Kim (2005) har for øvrig forsket på koreanskadopterte som har reist tilbake til Korea for å delta på sommerprogrammet til OFK, og på den såkalte *Gatheringen* (se kapittel 2). Begjær etter å søke etter biologiske foreldre, mangel på fritid, og restriksjoner gjorde at OFK programmet i 2001 ble preget av stor spenning og konflikt. OFK programmet var for øvrig et statlig-sponset program. Ifølge Kim (2005) kan konfliktene som oppstod på OFK programmet forstås på bakgrunn av en motsetning mellom den koreanske stats ønske om å formidle et bestemt inntrykk av Korea til sine deltakere, og deltakernes egne ønsker og erfaringer som koreanskadopterte.

Kathleen Ja Sook Bergquist (2003) har forsket på koreanskadopterte og betydningen av fødelands reiser for deres etniske identitet. Bergquist (2003) gjorde en survey med 18 koreanskadopterte i alderen 12 til 23 år, om deres etniske identitet før og etter deres første reise tilbake til Korea. Etnisk identitet ble målt ved å konstruere tre skalaer (*need to assimilate*, *need to differentiate* og *need for inclusion*). Informantenes gjennomsnittscore på de tre skalaene før og etter turen, ble deretter sammenliknet. Analysen viste imidlertid ingen signifikant endring i etnisk identitet etter reisen til Korea. I tillegg ble det gjort seks semistrukturerte intervjuer. Informantene ble først intervjuet om reisemotivasjon og forventninger til reisen, og deretter om hvorvidt disse forventningene ble innfridd. Generelt følte informantene at deres koreanske opphav var blitt en mer integrert del av dem.

I forbindelse med den første *Gatheringen* for koreanskadopterte, som ble holdt i Washington D.C i september 1999 gjorde Freundlich og Lieberthal (2000) en større survey om deltakernes livserfaringer. Surveyen ble utført i regi av The Evan B. Donaldson Adoption Institute i samarbeid med Holt International Children's Services, og hadde et samlet utvalg på 167 respondenter, hvorav 82 prosent var kvinner. Blant studiens informanter var det ni prosent som hadde besøkt Korea under oppveksten, mens 38 prosent hadde besøkt fødelandet som

voksne. Respondentene ble også bedt om å gi en beskrivelse av egen etnisitet i oppveksten og i voksen alder. Mens det var et flertall av informantene som så på seg selv som hvite⁷ under oppveksten, var det et stort flertall som så på seg selv som koreansk-amerikanske eller koreansk-europeiske som voksne. Det var imidlertid ingen av de få mennene som var med i studien, som så på seg selv som hvite i voksen alder. Shiao og Tuan (2008) har for øvrig argumentert for at etnisk identitet får større betydning i ung voksen alder. Muligens gjenspeiler denne endringen i etnisitet dette. Tobias Hübinette (2007) har således funnet at koreanskadopterte gjerne identifiserer seg med deres adoptivfamilier, og med hvite. Med utgangspunkt i Judith Butlers teori om *performance* og Homi Bhabdahs *hybridity theory*, argumenterer Hübinette (2007) for at koreanskadopterte opprettholder sin hvite identitet gjennom performance og mimicking.

Shiao og Tuan (2008) har forsket på sosiale konteksters betydning for utforskning av etnisk identitet hos unge voksne koreanskadopterte. Til sammen gjorde Shiao og Tuan (2008) intervjuer med 58 koreanskadopterte som var 25 år eller eldre (39 kvinner og 19 menn). Fordi det var en antakelse om at etnisk identitet ville være av større betydning i ung voksen alder, ble det fokusert på erfaringer fra informantens tidlige tjuerår. Dette var således en periode hvor informantene befant seg i en ny kontekst (jobb og *college*), og det var derfor en mulighet til å belyse sosiale konteksters betydning for identitet. Informantene ble delt inn i tre nivåer av etnisk utforskning etter deltakelse i etnisitets-relaterte aktiviteter. Av disse var det 26 som var såkalte *nonexplorers*, og 32 som var *explorers* (Shiao og Tuan 2008: 1034). Få muligheter og manglende mulighet til å benytte seg av de eksisterende muligheter, samt mangel på interesse var betingelser som bidro til liten interesse av etnisk utforskning blant informantene i den første gruppen. Videre fant Shiao og Tuan (2008) at både historisk og institusjonell kontekst var av betydning for etnisk utforskning hos den siste gruppen *explorers*. Shiao og Tuan (2008) konkluderte med at interesse for utforskning av etnisk identitet var avhengig av både kohort, samt høyere utdanning som kontekst.

Blant norske forskere som har skrevet om utenlandsadopterte og identitet er Barbro Sætersdal og Monica Dalen (1999). Med utgangspunkt i David Kirks adopsjonsteori har Sætersdal og

⁷ Det skal påpekes at bruken av begrepene hvit, rase og raseidentitet er ladede begreper, og har blitt kritisert for å være rasistiske. Begrepene er imidlertid mye brukt i amerikansk forskning, og når jeg bruker disse begrepene er det fordi det er disse begrepene som er brukt av de refererte forskerne/personene.

Dalen (1999) utviklet en egen modell for å forstå tilpasning og identitet hos utenlandsadopterte. I korthet sier teorien til Kirk at relasjonen mellom adoptivforeldre og adoptivbarn er avgjørende for barnets tilpasning. Kirk tar utgangspunkt i at det er en generell skepsis til adopsjon i samfunnet. Fordi det ikke er noen etablerte rollemønstre for adoptivforeldre i samfunnet, starter adoptivforeldrene med et *rollehandikap*. Adoptivforeldre kan ifølge Kirk enten fornekte at deres foreldreskap er annerledes enn et biologisk, eller de kan erkjenne at det er forskjeller. Ifølge Kirk vil en god relasjon mellom foreldre og barn bero på om foreldrene er åpne om adopsjonen. Sætersdal og Dalen (1999: 65) videreutvikler adopsjonsteorien til David Kirk ved å legge til en tredje dimensjon, som tar høyde for at omgivelsene kan *stresse forskjeller*. Modellen tar derfor i betraktning at storsamfunnets påvirkning kan ha betydning for adoptivbarnets utvikling. Mens Kirk var mest opptatt av relasjonen mellom adoptivforeldre og adoptivbarn, beskjeftiger Sætersdal og Dalen (1999) seg mer med identitet. Huh (2007) har således funnet at familier som har beskjeftiget seg med koreansk-kulturelle aktiviteter, hadde lettere for å snakke om adopsjonsforholdet.

4. TEORETISK TILNÆRMING

4.1 Globalisering

Utover 1990-tallet ble det som nevnt opprettet en rekke turer og arrangementer for koreanskadopterte, med formål å gi dem mulighet til å bli bedre kjent med deres røtter. Utviklingen av disse tilbudene kan ifølge Kim (2007b) forstås på bakgrunn av utviklingen av *seggyehwa-politikken*, og visjoner om et globalt Korea. Med *seggyehwa* ble alle koreanere (inkludert koreanskadopterte) spredt rundt i verden, inkludert i det globale Korea. Flere muligheter har således gjort at flere koreanskadopterte velger å reise tilbake til Korea. Dette nye mønstret kan for øvrig forstås i lys av en generell reisetrend blant unge mennesker, hvor både backpackerturer og språkreiser er populære. I tillegg har Asia blitt et mer attraktivt reisemål.

Flere forskere har for øvrig tatt utgangspunkt i et globalt perspektiv, og beskrevet hvordan koreanskadopterte nå er organisert globalt (Bergquist 2003, Kim 2005 og Hübinette 2007). Tobias Hübinette (2007: 183) skriver: *Nowadays it is possible to talk about a specific adopted Korean movement and subculture, or even identity and community*. Enkelte forskere har også argumentert for å betrakte koreanskadopterte som en *diaspora* (Kim 2005 og Hübinette 2007). Ifølge Hübinette (2007) er koreanskadopterte en diaspora som ofte har blitt neglisjert. Begrepet diaspora kommer for øvrig fra det greske ordet *diasperien* og av *dia* som betyr *across* og *sperien* som betyr *to sow or scatter seeds* (Braziel og Mannur 2003: 1). Begrepet har imidlertid blitt problematisert og kritisert, og flere har oppfordret til kritisk bruk av begrepet (Braziel og Mannur 2003). Diaspora-begrepet har ofte blitt brukt synonymt med *transnasjonalisme*, men ifølge Braziel og Mannur (2003) er det grunn til skille mellom disse begrepene. Mens transnasjonalisme kan sies å omfatte alt fra flyt av mennesker, ideer, kapital varer og tjenester over nasjonale grenser, handler diaspora mer spesifikt om frivillig eller tvungen forflytting av mennesker fra en, eller flere stater, til en annen. Macionis og Plummer (2008: 332) definerer diaspora som: *Dispersal of a population from its 'homeland' into other areas*. Begrepet defineres for øvrig forskjellig. Jeg skal imidlertid la den debatten ligge her, og heller nøye meg med å understreke at diaspora er et problematisk begrep.

Som nevnt har en rekke forskere tatt utgangspunkt i globalisering, for å forstå nye mønstre blant koreanskadopterte. Globalisering vil også være et kjernekonsept i denne studien, som informantenes reiser forstås på bakgrunn av. Det er for øvrig ingen klar definisjon av begrepet. Macionis og Plummer (2008: 42) gir en enkel og kortfattet definisjon av globalisering som: *increasing interconnectedness of societies*. Globalisering har blitt nærmest et moteord i akademia, og således et kontroversielt tema. Men ikke alle er enig i forestillingen om at vi lever i en global verden. Held og McGrew (som sitert i Ritzer 2010: 34) skiller mellom to posisjoner i denne debatten; de såkalte *globalistene* og *skeptikerne*. Mens globalistene er tilhengere av globaliseringstenen, er skeptikerne, som navnet tilsier, skeptiske til denne forestillingen. Et av argumentene til skeptikeren er at en ikke kan snakke om globalisering, da flere av prosessene assosiert med globalisering ikke finner sted i alle deler av verden. Jeg slutter meg imidlertid til de forskere som forstår nye mønstre blant koreanskadopterte i et globalt perspektiv.

Når en snakker om globalisering er det gjerne ulike dimensjoner og aspekter som fremheves. Antropologen Arjun Appadurai (1996: 33) har forstått globalisering på bakgrunn av fem dimensjoner av *global cultural flows*, som han betegner som *scapes*. Appadurai (1996) ser den globale verden som skiftende landskap, konstituert av flyt. *Ethnoscapen* referer til det skiftende landskapet, konstituert av personer, og flyten av mennesker over landegrensene, som for eksempel turister, innvandrere, eller flyktninger. Med *technoscapen* menes hvordan alle slags teknologier beveger seg i det globale rom. *financescapen* referer til den globale flyten av penger og kapital. *Mediascapen* er hvordan informasjon og media spres elektronisk i verden, mens *ideoscapen* er hvordan ideer og ideologier spres mellom forskjellige land.

En skikkelse forbundet med globalisering er turisten. Richards (2007: 3) skriver: *If globalization is viewed in terms of an increasing integration of economic, social and cultural systems, then tourism can be seen both as a cause and an effect of the globalization process. Tourism becomes one of the flows through which economic, social and cultural exchange takes place, and the increasing scale of such exchanges in turn becomes a stimulus to tourism.* Ifølge Timothy (2008: 115) har vi fått en fremvekst av en ny form for turisme kalt *heritage tourism*, motivert av søken etter opphav. En form for heritage tourism er *roots tourism*. Flere og flere turister reiser nemlig til steder hvor de har sin opprinnelse eller opphav. Timothy (2008) ser fremveksten av *roots tourism* som en følge av migrasjon og diasporaer, samt økt interesse for opphav og identitet generelt. Koreanskadopterte som reiser tilbake til Korea, kan

derfor betraktes som en del av Appadurais (1996) *ethnoscapes* og *roots tourism* som beskrevet av Timothy (2008).

Turisten har også vært av interesse for sosiologer som beskjeftiger seg med endringsprosesser og nye mønstre i lys av globalisering. I "From Pilgrim to tourist" skildrer Bauman (1996: 26) fire skikkelser eller livsstrategier i postmoderniteten. *The stroller* er en flanør (av fransk flâneur) eller en dagdriver som spaserer rundt i byen for å oppleve den på samme måte som andre går på teater eller på en kunstutstilling. Generelt nøt *The stroller* de samme godene som pilgrimmen, men var fritatt for alle ulempene. På samme måte som *strolling* var en marginal aktivitet under moderniteten, var *vagabonden* en marginalisert skikkelse (Bauman 1996: 27). I dag har vagabondens livsstil imidlertid blitt en av flere livsstrategier. En vagabond er en hjemløs landstryker eller omstreifer. Hvor vagabonden vil fare ved neste veikryss er uforutsigbart. Bauman (1996: 28) skriver: *Each place is for the vagabond a stopover, but he never know how long he will stay in any of them.*

Mens vagabondene er på reise fordi de opplever sine omgivelser som ugjestfrie, er turistene på jakt etter stadig nye opplevelser. Men i motsetning til vagabonden, har turistene et hjem å vende tilbake til (Bauman 1996). Selv om turistene søker å minimere risikoene ved reisene (risikobegrepet blir omtalt senere i kapitlet), er livet som turist ikke helt risikofritt. For hvert valg er forbundet med usikkerhet. Bauman (1996: 30) skriver: *The problem is, though, that as life itself turns into an extended tourist escapade, as tourist conduct becomes the mode of life and the tourist stance grows into the character, it is less and less clear which one of the visiting places is home.* Ifølge Bauman (1998) er vagabonden turistens alter ego. Mens turistene har råd til å være forbrukere, har ikke vagabondene det. Det forståelsesteoretiske bakteppet for Bauman (1998) er for øvrig at globalisering har ført til fremveksten en ny type sosial stratifikasjon basert på graden av bevegelsesfrihet og forbruk. Slik blir turistene vagabondens ideal. Men mens turistene reiser fordi de har lyst, har ikke vagabondene noe valg, da de av ulike grunner opplever omgivelsene som ugjestfrie (Bauman 1998). Mens turistene er vagabondens ideal, er vagabonden turistens store skrekk, drevet av frykten for å selv bli vagabonder. Turistene er derfor kun velsignet med en tilsynelatende frihet, da deres velbefinnende er avhengig av nye opplevelser. Den siste skikkelsen som Bauman (Bauman 1996: 31) nevner er *spilleren*. Spilleren ser på livet som en rekke spill, hvor spillet og livets utfall bare er et resultat av gode og mindre gode trekk. Slik jeg forstår Bauman, representerer de fire skikkelsene ulike, men nært beslektede mentaliteter. Alle fire kjennetegnes av

bevegelse, og således av noe hvileløst, og generelt kan de sies å representere ulike reisementaliteter. I analysedelene vil jeg for øvrig kun komme tilbake til vagabonden og turisten, da disse kan kaste lys over utfordringer som enkelte av informantene slet med.

4.2 Frihet og risiko

Samfunnsendringer gjorde at det i løpet av 1980-tallet kom nye samtidsdiagnoser (Aakvaag 2008). Ifølge Aakvaag (2008) har de tre viktigste bidragsyterne i sosiologien vært Ulrich Beck, Anthony Giddens og Zygmunt Bauman. Et sentralt begrep hos alle tre er for øvrig begrepet *risiko*. For både Beck (1992), Giddens (1997) og Bauman (2006) er *postmoderniteten*⁸ forbundet med fremveksten av nye risikoer. Jeg har imidlertid valgt å ta utgangspunkt i Bauman, og i det følgende vil jeg redegjøre for hvordan Bauman (2006) forstår risiko i lys av en ny frihet og større handlingsrom for individet.

Ifølge Hviid Jacobsen og Poder (2008) identifiserer Bauman to prosesser bak sosial endring. Den ene har allerede blitt omtalt ovenfor som globalisering. Den andre er *individualisering*. Bauman (2006: 16-17) argumenter for at vi har nådd en ny fase i moderniteten, som han kaller for *det flytende stadium av moderniteten*. Bauman henter inspirasjon fra kjemiens fagområde, og skillet mellom faste og flytende stoffer. De faste og flytende stoffenes egenart blir metaforer på ulike faser i moderniteten. Mens tidligere stadium av moderniteten var preget av stabilitet, karakteriseres det nåværende stadium av ustabilitet. Videre legges det vekt på de flytende stoffenes *oversvømmende egenskaper* (Bauman 2006: 13). I møte med de flytende stoffene vil de faste (strukturer og institusjoner) etter hvert oversvømmes, og bli flytende. Et av den flytende modernitetens karakteristika er oppløsningen av institusjonene og de begrensende rammene rundt folks liv. I den flytende moderniteten har individet blitt frigjort fra de strukturene som før la begrensninger på folks liv. For individet innebærer dette et større handlingsrom, og således en ny frihet. Men denne friheten har imidlertid en bakside. Mens moderniteten gav individet stabile orienteringspunkter som fungerte som veivisere gjennom livet, er dette ifølge Bauman (2006) en stadig større mangelvare i den flytende moderniteten. I

⁸ Betegnelsen *postmoderne* er ifølge Aakvaag (2008: 300) både et uklart og problematisk begrep. *Post* henspiller for øvrig det moderne prosjektets slutt, og er således en kritikk av det moderne. Det kan imidlertid diskuteres om det moderne prosjektet er avsluttet. Beck bruker for øvrig betegnelsen *det andre moderne*, eller *den nye moderniteten*, mens Giddens bruker betegnelsen *det posttradisjonelle samfunn*.

moderniteten kunne individet alltid vende blikket mot tradisjonene, som fungerte som en slags betryggelse for individet. I det flytende stadium av moderniteten blir individet imidlertid overlatt til seg selv. Individet har selv ansvar for å veve mønstre og stake ut veien. Bauman (1995: 113) bruker skulptøren og leireklumpen som en metafor på den situasjonen individet nå befinner seg i. Individet er på en og samme tid en leireklump som skal formes og selve skulptøren. Friheten til individet gir større handlingsrom og flere muligheter, men også flere muligheter for å mislykkes. Med mer eller mindre ansvar for sin egen skjebne har individet heller ingen andre å klandre for utfallet. Økt frihet, påfølges derfor av økt risiko. I Baumans samtidsdiagnose kan det derfor sies å være en underliggende pessimisme.

Baumans samtidsdiagnose kan for øvrig være relevant for å forstå nye mønstre blant koreanskadopterte. Koreanskadopterte som reiser tilbake til Korea på langtidsopphold (og kortidsopphold), kan forstås som et uttrykk for en ny frihet til velge blant flere handlingsalternativer. Videre kan risikobegrepet kaste lys over informantenes reiser.

4.3 Push-pull

Hovedproblemstillingen for denne studien var som nevnt å undersøke hvorfor informantene hadde valgt å reise tilbake til Korea for et lengre opphold. utfordringen var å finne teorier som generelt kunne forklare hvorfor folk reiser. Spørsmålet har lenge vært en beskjefligelse i turismeforskningen, det var derfor nærliggende å starte med et dypdykk i turismelitteraturen. Generelt har det i turismeforskningen vært vanlig å ta utgangspunkt i reisemotivasjoner for å forklare hvorfor folk reiser, da motivasjon gjerne anses som den grunnleggende drivkraften bak handlinger (Fodness 1994). På bakgrunn av tidligere forskning, ble det derfor valgt å ta utgangspunkt i reisemotivasjoner. Motivasjon kan kort defineres som *en indre tilstand som forårsaker, styrer og opprettholder atferd* (Woolfolk 2004: 274). Jeg forstår imidlertid motivasjon som et resultat både av ytre påvirkning og som en indre prosess. Ønsker og motivasjoner blir her forstått som sosiale konstruksjoner, som skapes gjennom interaksjon med andre. Motivasjoner bør imidlertid betraktes som indre tilstand, ettersom motivasjoner kan forstås som et resultat av omfattende refleksjon.

For å identifisere informantenes reisemotivasjoner ble det først vurdert å bruke teorier inspirert av Maslows behovshierarki. En aktuell teori var Pearce (2005: 52) reisetori (*travel*

career ladder eller TCL). I TCL blir turistmotivasjoner forklart på bakgrunn av fem hierarkiske behov: (1) *relaxation needs*, (2) *safety/security needs*, (3) *relationship needs*, (4) *self-esteem and development needs*, og (5) *self-actualization/fulfilment needs*. Som i behovshierarkiet til Maslow er de ulike behovene organisert i et hierarki eller stige (ladder), med *relaxation needs* på bunnen og *self-actualization/fulfilment needs* på toppen (Pearce 2005). En sentral del av teorien er imidlertid at reisemotiver gjerne endres i henhold til tidligere reiseerfaring. Dette omtales som *travel career* eller reisekarrierer (Pearce 2005: 53). Generelt sier teorien at reisemotivasjoner gjerne beveger seg oppover på behovsstigen som følge av akkumulert reiseerfaring. Det ble imidlertid valgt å gå bort i fra TCL, ettersom teorien fokuserer mest på behov som det viktigste aspektet ved motivasjon. Det ble derfor valgt å finne andre teorier som ikke hadde en slik begrensning.

Teorien om rasjonelle valg (rational choice) ble vurdert som et alternativ. Generelt ser teorien på ønsker og preferanser som drivkraften bak handlinger, men den er mindre egnet til å forklare hvordan vi har fått disse ønskene. I lys av antakelsen om at identitet kunne være en viktig reisemotivasjon, ble push-pull teorien valgt på bekostning av teorien om rasjonelle valg. I likhet med teorien om rasjonelle valg, tar også push-pull teorien utgangspunkt i at mennesker er rasjonelle aktører som kalkulerer kostnader og gevinster.

Teorien (senere teoriene) om push- og pullfaktorer ble lansert av den amerikanske økonomen Harry Jerome i 1926 i *Migration and Business Cycles* (McDonald 2007). Jerome knyttet emigrasjon til økonomiske sykluser i USA. Teorien har også vært mye brukt av demografer, geografer, økonomer og sosiologer (Castles og Miller 2009). I migrasjonsforskning har push-pull teorien blitt brukt til å forklare årsaker bak migrasjon på bakgrunn av en kombinasjon av push og pullfaktorer. Pushfaktorer har som regel vært utstøtende mekanismer i senderlandet, mens pullfaktorer har vært tiltrekningskrefter i mottakerlandet (Brochmann 2010). Push-pull teorien blir gjerne plassert under *økonomiske migrasjonsteorier*, fordi den ofte har blitt brukt om migrasjon fra lav-inntektsland til høy-inntektsland, eller blitt knyttet til økonomiske sykluser (Castles og Miller 2009). Push-pull teorier har som nevnt også blitt brukt mye i turismeforskningen, blant annet av Crompton (1979) og Dann (1981). I "Motivations for pleasure vacation" undersøkte Crompton (1979: 408) reisemotivasjoner bak såkalte *pleasure vacations*. I Cromptons (1979: 410) studie utgjøres pushfaktorene av indre sosio-psykologiske motiver, mens pullfaktorene er de ulike destinasjonenes tiltrekningskraft. Crompton (1979: 410) betegner sistnevnte som kulturelle motiver. Med indre sosio-psykologiske motiver

menes interne krefter, mens de kulturelle motivene er eksterne krefter, som følge av egenskaper ved destinasjonen: *the pull factors are motives aroused by the destination rather than emerging exclusively from within the traveller himself* (Crompton 1979: 410). Syv pushfaktorer (1) *escape*, (2) *self-exploratory*, (3) *relaxation*, (4) *prestige*, (5) *regression*, (6) *kinship-enhancement* (7) *social interaction*, og to pullfaktorer (1) *novelty* og (2) *education* ble identifisert i Cromptons (1979) studie.

Cromptons anvendelse av push-pull er derfor en modifikasjon av push-pull teorien som brukt i migrasjonsforskning. Selv om Crompton brukte push-pull teorien for å analysere reisemotivasjoner bak *pleasure vacations*, kan teorien også være anvendelig for å belyse reisemotivasjoner generelt. Jeg har derfor valgt å benytte meg av push-pull teorien som benyttet av Crompton. Push faktorer er da indre sosio-psykologiske motiver som for eksempel søken etter identitet eller ønske om å finne biologiske opphav, mens pull faktorer er egenskaper ved Korea som virker tiltrekkende, som for eksempel uteliv eller utdanning.

Push-pull teorien har imidlertid blitt sterkt kritisert for å være forenkende, i tillegg til at det kan være problematisk å skille mellom hva som faktisk er push- og hva som er pullfaktorer. Det er for øvrig plausibelt å tro at det alltid vil være snakk om både push og pull, og at et slikt skille derfor kan oppfattes som kunstig. Å skille mellom pushfaktorer og pullfaktorer er på den annen side pedagogisk, da det gjerne gjør materialet mer oversiktlig. Teorien er også svært enkel å forstå, i tillegg til å være analytisk anvendelig.

4.4 Identitet

En del av underproblemstillingen var å undersøke om oppholdet i Korea har hatt betydning for informantenes identitet. I det følgende vil jeg derfor redegjøre for hvordan jeg forstår identitet. Identitet kommer fra det latinske ordet “idem” som betyr “det samme”. Sosiologisk leksikon definerer identitet som: *Begrep om menneskers opplevelse av seg selv og andre som de samme, over tid og i ulike sosiale sammenhenger* (Syltevik 1997: 123). Sosiologisk leksikon sin definisjon baserer seg derfor på selvidentifikasjon eller *selvtilskrivelse* (Barth 1994: 175).

Identitet er imidlertid et problematisk begrep. Antropologen Thomas Hylland Eriksen (1997) har uttalt at identitet kan sies å være et av språkets vanskeligste ord. Det finnes også en rekke ulike identitetsbegrep. Et identitetsbegrep som har vært mye brukt i studier om koreanskadopterte er etnisk identitet. Som Sætersdal og Dalen (1999: 69) påpeker er etnisk identitet et uklart begrep. I likhet med identitet har betydningen av begrepet *etnisitet* vært omdiskutert. Begrepet etnisitet stammer fra det greske ordet *ethnos* som betyr folk. Ifølge sosiologisk leksikon er etnisitet en betegnelse som angir forskjeller mellom sosiale grupper på grunnlag av kulturelle kriterier (Lundberg 1997: 71). Kriteriet for medlemskap i en etnisk gruppe er ifølge Thomas Hylland Eriksen (2002) at folk selv regner at de har en felles opprinnelse. Hylland Eriksen legger altså vekt på selvidentifikasjon og selvtilskrivelse som kriterium for identifisering med etniske grupper. Bernal, Knight, Ocampo, Garza og Cota (1993: 33) gir følgende definisjon på etnisk identitet: *Ethnic identity is a construct or set of self-ideas about one's own ethnic group membership*. Definisjonen legger også vekt på selvidentifikasjon og selvtilskrivelse.

Ifølge Thomas Hylland Eriksen (1997) har etnisk identitet og nasjonal identitet ofte blitt brukt synonymt. Han argumenterer imidlertid for å skille mellom etnisk og nasjonal identitet. Mens etnisk identitet handler om tilhørighet til etniske grupper og om felles opprinnelse, er nasjonal identitet forbundet med tilskrevne identiteter basert på politiske og sivile rettigheter, som for eksempel statsborgerskap (Eriksen 1997). Men en person behøver nødvendigvis ikke å føle tilhørighet til det landet hvor vedkommende har sitt statsborgerskap. Ifølge geografen Gillian Rose (1995) er det mulig å identifisere seg med ulike steder både lokalt, regionalt, nasjonalt, overnasjonalt eller globalt. Videre er det mulig å *identifisere seg mot steder* (1995: 90). Et siste alternativ er å ikke identifisere seg med steder i det hele tatt, da det kan være andre identitetsprosjekter som er viktigere. Det er dermed grunnlag for å kunne skille stedsidentitet fra etnisk- og nasjonal identitet. Etniske grupper knyttes gjerne til bestemte geografiske områder, hvor de har sitt opphav. Globalisering har imidlertid utfordret tanken om at etniske grupper har geografisk forankring. Et illustrerende eksempel er diasporaer eller etniske grupper som lever utenfor det området hvor de har sitt opphav. Andre har snakket også snakket om *kosmopolitisk identitet* og verdensborgerskap.

Oppfatningen om ytterligere globalisering har også ført til nytenkning rundt begreper som *sted* og *hjem*. Rapport og Dawson (1998: 6) skriver: *Salient among traditional conceptualizations of home was the stable physical centre of one's universe – a safe and still*

place to leave and return to (whether house, village, region or nation), and a principal focus of one's concern and control. I en global verden med skiftende *ethnoscapes* kan *hjem* ikke lenger tas for gitt. Enkelte har foreslått å forstå konseptet hjem på bakgrunn av bevegelighet (*home as a movement*) (Rapport og Dawson 1998). Videre har identitet blitt knyttet opp mot konseptet *belonging* (Worbs 2005: 39). Kort sagt handler *belonging* om en følelse av tilhørighet. En kan ha en følelse av å høre til sosiale grupper eller kategorier, eller bestemte steder som by, region eller land (Worbs 2005). *Belonging* har for øvrig vært et tema i migrasjonsforskningen, og i forskning på de såkalte *trekulturelle barn* (på engelsk *third culture kids* ofte forkortet TKB eller på engelsk TCK). Et trekulturelt barn kan defineres som *en person som har tilbrakt en vesentlig del av utviklingsårene utenfor foreldrenes kultur. TKB-en har opparbeidet et forhold til alle kulturene uten å ha fullverdig eierskap i noen av dem. Selv om deler av hver kultur blir gjort til en del av TKB-ens livserfaring, vil følelsen av tilhørighet ligge i forholdet til andre mennesker med liknende bakgrunn* (Pollock og van Reken 2003: 27) Eksempler på TKB er barn som har foreldre som har internasjonale karrierer (det kan for eksempel være jobb i internasjonale bedrifter, diplomattjenesten, militæret eller misjonen). Pollock og van Reken (2003) fant at disse barna utvikler en tredje kultur som følge av oppvekst i flere kulturer. Mens det er ulikt hvor TKB-ene føler tilhørighet, har TKB-ene utviklet en felles identitet basert på deres felles forståelse. Denne tredjekulturen er imidlertid mer enn en sammensmelting av de ulike kulturene TKB-ene har bodd i. Muligens møter enkelte koreanskadopterte som reiser tilbake til Korea noen av de samme utfordringene som TKB-ene, som for eksempel utfordringer i forhold til *belonging* og identitet.

Tidligere avsnitt har handlet om hvordan identitetsbegrepet er et problematisk begrep i lys av tesen om globalisering. Den resterende delen om identitet vil handle om hvordan identitetsbegrepet gjerne har blitt forstått i sosiologien.

I sosiologien har identitetsbegrepet gjerne blitt forstått som en sosial konstruksjon (Syltevik 1997). Identitet konstrueres gjennom samhandling med andre. Det innebærer at identiteten kan endres gjennom livsløpet. Identitet blir forstått som en prosess i motsetning til en essensialistisk identitetsforståelse, der identiteten blir forstått som essens. Charles Horton Cooley, og George Herbert Mead regnes gjerne som pionerene bak utviklingen av det interaksjonistiske identitetsbegrepet i sosiologien (Syltevik 1997). Til tross for at Cooley tilbrakte hele sin karriere ved universitetet i Michigan har han blitt assosiert med

Chicagoskolen (Ritzer 2008). Det er trolig fordi Cooleys teoretiske betraktning var tilnærmet interaksjonismen som Chicagoskolen stod for.

Et sentralt konsept hos både Cooley og Meads identitetsforståelse er speiling. Konseptet om andre mennesker som speil ble for øvrig først brukt av Cooley i 1902 i boken *Human nature and the social order*, og i teorien om *looking glass self*. Ideen om andre mennesker som speil og det sosiale selvet ble senere videreført av George Herbert Mead i konseptet om de todelte selvet, i den delen som kalles meget (Mortensen 1997). Gjennom interaksjon får individet tilbakemeldinger fra andre som individet tar med i sin betraktning av seg selv. Andre blir dermed et speil som vi speiler oss i, og som utgjør grunnlaget for vår egen selvoppfattelse.

Cooley (1983: 184) nevner tre elementer i *looking glass self*. For det første har vi en forestilling om hvordan vi fremtrer og oppfattes av andre. Videre har vi en forestilling om hvordan andre vurderer vår fremtreden. På bakgrunn av dette utvikler vi en selvfølelse basert på stolthet eller skuffelse (Cooley 1983). Det betyr ikke at vår tolkning stemmer, for vi kan mistolke. I tillegg kan vi påvirke speilbildet. Vi kan for eksempel manipulere andres oppfatning av oss. Cooley illustrerer dette med eksempel fra Charles Darwins biografi. Darwin plukket epler fra farens epletre og gjemte dem, for så å løpe hjem for og fortelle at han hadde funnet en kurv med stjalne epler (Cooley 1983: 197). Slik blir ikke identiteten redusert til et resultat av ytre påvirkning.

En kan for øvrig skille mellom *personlig*- og *sosial identitet*. Den personlige identiteten er den oppfattelsen vi har av oss selv. Mens sosial identitet eller gruppeidentitet handler om vår identitet i sosiale grupper. Antropologen Richard Jenkins (2008: 17) argumenterer imidlertid for at identitet alltid må forstås som sosial identitet, ettersom vår oppfatning av oss selv springer ut av interaksjon med andre. Jeg forstår dermed identitet som sosialt konstruert, og jeg har således valgt å ikke gjøre noe skille mellom personlig og sosial identitet.

4.5 Stigma

Fordi de fleste koreanskadopterte kom til sine oppvekstland som spedbarn, er de kulturelt sett som majoriteten i deres respektive oppvekstland. Det som skiller dem fra majoriteten, er deres asiatiske utseende. Det gjør at de til tross for at de kulturelt sett ikke skiller seg fra

majoriteten, kan bli rammet av stigmatisering. I analysen vil jeg imidlertid argumentere for at reisen har representert en endring i informantenes stigma.

Goffman (1990: 13) har for øvrig bidratt til forståelsen av *stigma*, og definerer stigma som: *an attribute that is deeply discrediting*. Videre skiller Goffman (1990) mellom to typer stigma; *discredited* og *discreditable* stigma. Dersom den stigmatiserte antar at andre vet om deres stigma, og at dette er synlig, er det snakk om den første typen stigma. Dersom den stigmatiserte antar at andre ikke vet om stigmaet, snakker vi om den siste typen, som er et usynlig stigma. Goffman (1990: 14) nevner videre tre typer stigma. Stigma som følge av fysiske skavanker, stigma som følge av personlige avvik som for eksempel rusavhengighet eller psykiske lidelser, og til slutt stigma (*tribal stigma*) på bakgrunn av for eksempel rase, nasjonalitet eller religion. Goffman (1990) er videre opptatt av hvordan stigmabæreren takler sitt stigma i møte den normale. Spørsmålet blir: *To display or not to display; to tell or not to tell; to let on or not to let on; to lie or not to lie; and in each case, to whom, how, when, and where* (Goffman 1990: 57). I møte med den normale kan stigmabæreren benytte seg av ulike *stigmastrategier* for å takle sitt stigma. En strategi kan for eksempel være å forsøke og skjule stigmaet. En annen strategi er å komme den normale i forkjøpet ved å selv påpeke sitt eget stigma.

4.6 Bytteteori

En del av underproblemstillingene i denne studien var å undersøke hvordan informantene opplevde sin tilværelse i Korea. Et aspekt ved deres tilværelse var sosiale relasjoner. Som nevnt var de en antakelse om at de koreanskadopterte stort sett ville omgås hverandre. Sosiale relasjoner kan for øvrig forstås som et bytteforhold, og bytteteorien kan derfor kaste lys over informantens sosiale relasjoner.

Bytteteori er en teoriretning innefor sosiologien som studerer samhandling mellom mennesker som en bytteprosess (Grønmo 1997). Bytte kan være både materielle og immaterielle goder. Bytteteorien ble lansert som et alternativ til Talcott Parsons og funksjonalismens normstyrte individer, og i løpet av 1960-tallet fikk teorien bedre fotfeste. Dette ble blant annet markert av George C. Homans under slagordet *bringing men back in*, som var et uttrykk for at aktøren skulle settes i fokus (Aakvaag 2008). I bytteteorien blir mennesker gjerne sett på som

nyttmaksimerende rasjonelle aktører, som nøye kalkulerer kostnader og belønninger. Menneskers atferd er derfor forbundet med hva slags sanksjoner de mottar. Med et fokus på aktører, og samhandling kan bytteteorien plasseres under aktør/handlingsperspektivet og interaksjonismen. Retningen forbindes ofte med George C. Homans og Peter Blau. George C. Homans *Social Behavior: It's Elementary Forms* anses som blant de viktigste verkene innenfor denne retningen, og i det følgende vil jeg presentere bytteteorien til Homans.

Homans (1961) tar for øvrig utgangspunkt i den behavioristiske psykologen B.F Skinner. Skinners eksperiment var å påvise lik gjentatt atferd hos duer, som følge av stimulus. Mens Skinner var opptatt av duers atferd (*animal behavior*), var Homans imidlertid opptatt av menneskers atferd (*social behavior*). Med Skinners eksperiment som utgangspunkt, er bytteteorien til Homans derfor sterkt influert av en behavioristisk tankegang. Homans (1961) påpeker imidlertid at psykologien hans ikke er basert på stimulus og respons, men på aktivitet og belønning. Videre hviler bytteteorien til Homans på seks generelle antakelser, eller hypoteser for sosial atferd. Den første antakelsen som Homans (1961: 53) nevner er den såkalte *suksesshypotesen*. Suksesshypotesen sier at jo oftere en person blir belønnet for en handling, desto større sannsynlighet er det for at vedkommende vil gjenta denne handlingen. For eksempel dersom A har hjulpet B i en situasjon, og fått belønning i form av takk fra B for dette, er det trolig at A vil hjelpe B igjen senere. Den neste hypotesen som Homans fremsetter, er den såkalte *stimulushypotesen*, som kobler sammen betingelser og suksess. Homans bruker eksemplet med fiskeren som kaster sluket der vannet er skyggelagt, fordi han tidligere har fått fisk der (Ritzer 2008). Ifølge *verdihypotesen* vil en handling gjentas, jo mer verdifulle belønningene er for vedkommende. Videre sier *devalueringshypotesen* at belønningene blir mindre verdt, desto oftere en får belønning for en type atferd. *Aggression-approval hypotesen* sier at dersom en persons forventninger ikke innfris, vil vedkommende trolig reagere med sinne. Likeledes vil en person bli fornøyd hvis forventningene innfris. Den siste hypotesen som Homans (1961) fremsetter er *rasjonalitetshypotesen*. Rasjonalitetshypotesen tar i betraktning at personer velger mellom mulige handlingsalternativer, på bakgrunn av hvilke belønninger de ulike handlingsalternativene gir. I tillegg kalkulerer vi sannsynligheten for å motta belønningene.

4.7 Habitus

De aller fleste koreanskadopterte ble adoptert bort som spedbarn, eller i løpet av de første barneårene. Det gjør at de kulturelt sett ikke skiller seg fra majoriteten i sine oppvekstland med hensyn til språk, holdninger, normer og verdier. Det som først og fremst skiller dem fra majoriteten i oppvekstlandet, er deres asiatiske utseende. Utseende utgjør derfor et synlig stigma. Men hva skjer når de reiser tilbake til Korea, hvor majoriteten har et asiatisk utseende, og hvor dette ikke lenger er et stigma? Vil de gli inn i mengden, eller vil det kanskje være andre etniske/kulturelle markører som gjør at de skiller seg ut? Det kan for eksempel være klær, fremtoning eller atferd. Slike kulturelle distinksjoner kan forklares med forskjeller i det Pierre Bourdieu (1990) betegner som *habitus*. Habitus kan forstås som kroppsliggjorte kognitive strukturer eller mentale skjemaer som vi møter verden med (Bourdieu 1990). Metaforisk sett kan habitus forstås som noen mentale briller for persepsjon. Bourdieu er imidlertid klar på at habitus ikke er determinerende strukturer, da hans overordede prosjekt er å forene innsikter fra objektivisme og subjektivisme. Disposisjonene blir heller sett på som mulighetsbegrensninger. Habitus vil alltid modifieres gjennom nye erfaringer. Når disposisjonene i habitus likevel er ganske stabile over tid, er det fordi at habitus er kroppsliggjort, eller som Bourdieu (1990: 56) skriver: *Embodied history, internalized as a second nature and so forgotten as history – is the active presence of the whole past of which it is the product*. Habitus er de internaliserte objektive strukturerne (disposisjonene) som en ikke er bevisst, og som er skjult. Disse disposisjonene er mer eller mindre instinktive. I tillegg forsterkes habitus ved å selektivt søke mot erfaringer som er i overensstemmelse med de allerede etablerte disposisjonene (Bourdieu 1990). På samme måte som økologiens forståelse av arters tilknytning til ulik habitat, vil mennesker fra det samme habitat ha noenlunde lik habitus. Sagt på en annen måte, vil personer som har vokst opp under mer eller mindre like forutsetninger enten det er fra samme klasse eller samfunnsjikt, ha tilnærmet lik habitus (Bourdieu 1990). Videre vil de søke mot personer som ha tilnærmet lik habitus som dem selv.

4.8 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg presentert ulike teorier som kan kaste lys over det empiriske materialet. Koreanskadopterte som reiser tilbake til Korea på langtidsopphold kan forstås i lys av nye reisemuligheter forbundet med globalisering, samt større individuell frihet til å velge mellom ulike handlingsalternativer. Koreanskadopterte som reiser på fødelandsreiser inngår dermed som en del av skiftende *ethnoscapes*, og som en del av en ny form for turisme, kalt *roots tourism*. Større frihet og stadig flere handlingsalternativer medfører imidlertid flere risikoer. Baumans beskrivelse av vagabonden og turistene kan for øvrig sies belyse noen generelle risikoer ved å reise. Videre kan Cromptons skille mellom indre *sosio-psykologiske pushfaktorer* og *kulturelle pullfaktor* være nyttig for å identifisere og analysere ulike reisemotivasjoner hos informantene. En konstruktivistisk identitetsforståelse, og teorien om *looking glass self* ble videre ansett som et godt utgangspunkt for å belyse informantenes identitet. Som koreanskadopterte kan informantene sies å være bærere av et synlig stigma i sine oppvekstland, mens de i fødelandet er bærere av et usynlig stigma. Videre kan bytteteorien til Homans bidra til å kaste lys over informantenes relasjoner. Til slutt kan Habitus begrepet til Bourdieu være anvendelig for å beskrive opplevelser med kulturforskjeller, samt kaste lys over grunnlaget for stigma.

5. METODE

5.1 Design

Denne studien omhandler ti voksne koreanskadopterte som har reist for et lengre opphold tilbake til Korea. Studien søker å belyse ulike reisemotivasjoner hos informantene, samt hvordan de opplever sin nye tilværelse. Ettersom reisen innebærer en stor forandring i deres liv, er det grunn til å tro at en slik beslutning er et resultat av mye refleksjon og blandede følelser. Det var også grunn til å tro at informantene hadde blitt motivert av tidligere opplevelser. Fordi tidligere erfaringer og refleksjoner ble sett på som viktig for å få en dypere forståelse for hvorfor informantene hadde reist, ble et kvalitativt forskningsopplegg, valgt fremfor et kvantitativt.

Bruk av spørreskjema ble derfor vurdert som utilstrekkelig for å få den dybdeforståelsen som var ønskelig. Bruk av spørreskjema ville også vært problematisk med tanke på å belyse identitet. En del av underproblemstillingen var å undersøke hvilken betydning oppholdet har hatt for informantenes identitet. Ettersom informantenes tanker og refleksjoner rundt dette ville være av betydning, ble intervjuer vurdert som mer egnet enn spørreskjema. Fordelen med å gjøre intervjuer er at en kan belyse både endring i identiteten, samt hvilken betydning dette har hatt for informanten. I tillegg vil intervjuer kunne belyse identitet og identitetsutvikling over livsløpet, som således er mer forenlig med forståelsen av identitet som en sosial konstruksjon. Det finnes for øvrig både kvantitativ og kvalitative studier av fødelandsreisere betydning for etnisk identitet hos koreanskadopterte. Enkelte studier har også benyttet en kombinasjon av kvantitative og kvalitative metoder, eller såkalt *triangulering* (Thagaard 2003: 17). I tillegg var det en del av underproblemstillingen å undersøke hvordan informantene opplevde tilværelsen i fødelandet. Dette ville blitt vanskelig å få informasjon om med et spørreskjema, da opplevelser må beskrives. Et kvalitativt forskningsopplegg ble også valgt, fordi dette ville gi rom for en mer eksplorerende fremgangsmåte.

For å få svar på studiens problemstillinger ble det derfor valgt å gjøre *semistrukturerte dybdeintervjuer*. (Tjora 2010: 90). Ifølge Johnson (2002) skiller dybdeintervjuet seg fra andre typer intervjuer ved at en søker informasjon og kunnskap om mer personlige forhold, som for eksempel livserfaringer. *Dybde* impliserer at en i disse intervjuene er ute etter en dypere

forståelse for det som studeres. Videre er dybdeintervjuet basert på et fenomenologisk perspektiv (Tjora 2010). Generelt forsøker forskere som benytter seg av denne metoden å forstå sosiale fenomener ut i fra informantenes eget perspektiv (Kvale og Brinkmann 2010).

Et delvis strukturert intervjuopplegg ble valgt for at informantene kunne komme med utdypninger eller digresjoner underveis (Tjora 2010). Dette ble vurdert som fruktbart, da digresjoner muligens kunne bidra med viktig informasjon, som igjen kunne sette tidligere uttalelser i en større kontekstuell sammenheng. En intervjuguide med ferdig formulerte spørsmål ble imidlertid utformet, som en huskeliste for de ulike temaene som forsker ville belyse.

Det ble for øvrig vurdert å gjøre *triangulering*, med en kvantitativ del bestående av et enkelt spørreskjema med bakgrunnsspørsmål, og en lengre intervjudel (Thagaard 2003: 17). Et rent kvalitativt forskningsopplegg ble imidlertid valgt av tidsmessige årsaker. Jeg ser imidlertid i etterkant at et slikt kombinasjonsopplegg ikke ville vært mer tidkrevende, da det likevel ble utformet et tilsvarende skjema med oversikt over bakgrunnsopplysninger.

5.2 Utvalg

Utvalget som denne studien bygger på, er et *strategisk utvalg* som innebærer at informantene har egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske for problemstillingen (Thagaard 2003: 53). Utvalget bestod av ti koreanskadopterte som hadde oppholdt seg i Korea i mer enn en måned. Selv om minimumsgrensen ble satt til en måned, var det i utgangspunktet ønskelig å få informanter med flere års opphold. Det ble først vurdert å kun intervju koreanskadopterte fra Norge, men fordi dette trolig ville ha gjort det vanskeligere å få tak i informanter, ble det valgt å ikke ha noe kriterium til nasjonalitet. Ulike nasjonaliteter ville dessuten gi større bredde på studien. Blant de ti informantene var fire fra Norge, tre fra USA, en fra Korea, en fra Sverige, og en fra Belgia. Av de ti informantene var seks menn og fire kvinner, som var tilnærmet målsetningen om lik kjønnsfordeling. Det var ingen alderskriterier for å delta i studien, men det var svært lite sannsynlig å få tak i informanter under norsk myndighetsalder. Koreanskadopterte under atten år reiser trolig på arrangerte pakketurer som sjeldent varer mer enn to uker. Disse var derfor utelukket som informanter, da de ikke tilfredstiller kriteriet om et opphold på over en måned. Ifølge G.O.A. 'Ls (2008) statistikk over det koreanskadopterte

miljøet i Korea, var det i 2008 heller ingen koreanskadopterte under tjueen år, som hadde oppholdt seg i landet i mer enn tre måneder. Den eldste personen i statistikken var femtiseks. Fordi adopsjon fra Korea oppstod som følge av Korea krigen (1950 – 1953), var det i praksis en øvre grense på cirka seksti år. Som nevnt kan adopsjon fra Korea sies å begynne i 1955, da ekteparet Harry og Bertha Holt adopterte åtte koreanske barn med hjem til USA.

Blant informantene var det korteste oppholdet på to måneder, mens det lengste oppholdet var på fjorten år. Tabell 1 viser oversikt over informantene etter nasjonalitet og varighet på opphold. For å gjøre materialet mindre gjennomslukt, er informantene delt inn i tre kategorier etter lengde på oppholdet.

TABELL 1: OVERSIKT OVER INFORMANTENE, NASJONALITET OG VARIGHET PÅ OPPHOLD

Informant	Nasjonalitet
Opphold inntil 1 år	
Alex	Amerikansk
Amy	Amerikansk
David	Norsk
Kira	Norsk
Inntill 4 år	
Karin	Amerikansk
Jenny	Svensk
Bjarte	Norsk
Kent	Norsk
Lengre enn 5 år	
Cody	Koreansk
Eric	Belgisk

5.3 Etske hensyn

Informantene ble gitt et informasjonsskriv med opplysninger om studiens formål, samt etiske retningslinjer for forskning, slik at de kunne få bedre innsikt i hva deres deltakelse gikk ut på. Informantene ble forsikret om at de ville bli anonymisert, og at ingen andre ville få innsyn i det innsamlede materialet (konfidensialitet). Videre ble de forsikret om at alle intervjudata ville bli slettet etter prosjektets slutt, og at materialet ikke ville bli brukt i annen forskning, eller utlevert til en tredjepart uten deres samtykke. I tillegg til informasjonsskrivet ble informantene informert muntlig for å oppklare eventuelle uklarheter, og som en ekstra

forsikring om at informantene hadde forstått opplysningene i informasjonsskrivet. Deretter ble det bedt om informantens *informerte samtykke* (Thagaard 2003: 23). Mitt inntrykk er at alle informantene var klar over hva de var med på, og hvordan informasjonen som de gav ville bli brukt. Informantene ble videre informert om at studien ville bli skrevet på norsk, og at det ikke ville foreligge en engelsk oversettelse. På grunn av omfanget av studien, var det bare de norske informantene som fikk mulighet til å lese gjennom det som hadde blitt skrevet om dem.

Med unntak av et par informanter, har samtlige informanter blitt anonymisert med psevdonymer. Disse unntakene insisterte på være seg selv, og ville ikke delta dersom de ikke fikk beholde sin egen identitet. Etter informantenes eget ønske, ble det valgt å la informantene beholde sin ekte identitet. I tillegg til bruk av psevdonymer i det transkriberte materialet og i oppgaven for øvrig, har enkelte bakgrunnsopplysninger om informanten blitt endret på grunn av mulige felles bekjenskaper i et ganske gjennomiktig og lite miljø. Thagaard (2003: 202) omtaler dette som *symbolske utskiftninger*. Dette er gjort for å sikre informantenes anonymitet. Det er imidlertid gjort på en slik måte, at det ikke skal ha betydning for fortolkning av studien.

5.4 Fremgangsmåte og erfaringer fra felten

I tillegg til et informasjonsskriv, ble det på forhånd utformet en intervjuguide med ferdig formulerte spørsmål (se vedlegg) både på norsk og engelsk. På grunn av muligheten for sensitive opplysninger og datainnsamling i utlandet, ble studien meldt til NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste). Både opplysninger om studien, samt utkast til intervjuguide og informasjonsskriv til informantene ble meldt til NSD.

Rekruttering av informanter

For å rekruttere informanter, ble det valgt å bruke den såkalte *snøballmetoden* (Thagaard 2003: 54). Denne utvalgsmetoden innebærer at forskeren først rekrutterer noen få informanter etter informantkriteriene. Disse bes igjen om å rekruttere nye informanter, eventuelt om de vet om noen som passer informantbeskrivelsen (Thagaard 2003). Den rullende snøballen er en metafor for hvordan utvalget vokser seg større etter hvert som flere informanter rekrutteres.

Siden forsker hadde bekjente i det koreanskadopterte miljøet i Seoul, ble disse kontaktet på forhånd via e-post, med forespørsel om de kjente noen som oppfylte informantkriteriene, og som muligens var villig til å delta. Av de ti informantene i studien, ble kun tre rekruttert på forhånd. Forsker hadde imidlertid lite kontakt med informantene i perioden før oppholdet, og kunne dermed ikke med sikkerhet vite om informantene ville delta. Det var imidlertid plausibelt å tro at det ikke ville være et problem med å få tak i informanter, da forsker allerede hadde et etablert nettverk i Korea. I tillegg ville den felles bakgrunnen med informantene, trolig være en fordel i rekrutteringsarbeidet. I løpet av den første uken ble nye informanter rekruttert med hjelp fra personer med kjennskap til det koreanskadopterte miljøet, samt tidligere rekrutterte informanter. Syv informanter ble rekruttert under oppholdet. Avtale om tid og sted for intervjuet ble gjort via telefon og e-post.

Datainnsamling

Datamaterialet som denne studien bygger på ble samlet inn i løpet av sommeren 2010 i Seoul, Korea over en periode på syv uker. Totalt ble det gjort ti intervjuer. Det lengste intervjuet hadde en varighet på litt over en time, mens det korteste var på cirka en halvtime. De resterende intervjuene hadde en varighet på mellom halvtime til en time.

Alle intervjuer ble tatt opp med ipod med ekstern mikrofon, og lydopptakene ble deretter lagret på en minnepinne under ulike psevdonymer. Bruk av opptaksutstyr har for øvrig vært et tema i metodelitteraturen. Det krever blant annet at forsker må ta visse etiske hensyn i forhold til hvordan materialet forvaltes, men bruk av lydopptak kan også ha konsekvenser for studiens *pålitelighet* (Tjora 2010: 175). Generelt er det en oppfatning om at bruk av opptaksutstyr kan påvirke kvaliteten på dataene. Bruk av opptaksutstyr kan gi intervjuet et formelt preg, som kan påvirke interaksjonen mellom forsker og informant (Thagaard 2003). I enkelte studier har også informanten blitt opphengt i opptaksutstyret. Fordelen med å bruke en ipod er at det er en gjenstand som mange kjenner fra før. I tillegg er ipoden liten og ubemerkelig. Ved flere av intervjuene lå dessuten ipoden og mikrofonen på bordet, eller i sofaen sammen med informantens egen ipod og mobiltelefon. Mitt inntrykk er derfor at dette ikke var et problem, og at informantene ikke ble forstyrret av dette.

Intervjuene ble videre gjennomført hjemme hos informanten, på kafé, samt på et gjestehus for koreanskadopterte. Tre av intervjuene ble gjort på et gjestehus for koreanskadopterte i Seoul. To av disse ble gjort åpent på gjestehuset etter informantens eget ønske. Det ble foreslått å

gjøre intervjuet et annet sted, da dette potensielt kunne avsløre informantens identitet i studien. Informantene insisterte imidlertid på å gjennomføre intervjuet der og da, og det ble til slutt valgt å etterkomme informantenes ønske. I begge intervjuer hendte det at det kom andre gjester inn i rommet der vi satt. Disse kastet gjerne et raskt blikk på oss, før de gikk igjen. Det virket som om de oppfattet at vi ikke ønsket å bli forstyrret, og at de tok hensyn til dette. Informantene registrerte imidlertid at vi ikke var alene lenger, men så ikke ut til å bry seg om det.

Et intervju ble tatt opp på kafé. Forsker og informant hadde på forhånd avtalt å gjøre intervjuet på en kafé sentralt i Seoul, da dette var mest praktisk for informanten. Å finne en rolig kafé sentralt i Seoul på ettermiddagen, viste seg imidlertid seg å være svært vanskelig. Etter å ha brukt lang tid på å finne et passende sted, ble intervjuet til slutt gjennomført på en mindre kafé. Det var likevel en del bakgrunnsstøy på kafeen, som gav et dårlig lydopptak. Det var likevel mulig å høre intervjuet i etterkant, men ettersom kvaliteten på opptaket generelt var dårlig, gjøres det oppmerksomt på at det likevel kan ha oppstått enkelte feil i det transkriberte materialet på grunn av dette. Et lydprogram ble for øvrig brukt for å bedre kvaliteten på opptaket, men det var imidlertid begrenset hvor mye dette forbedret kvaliteten. De resterende intervjuene ble gjennomført hjemme hos informanten. En av informantene la seg på sofaen under intervjuet, og det var derfor ikke mulig for forsker å tolke kroppsspråket til informanten. Informanten var også til tider mer opptatt av å røyke enn å prate. En av informantene hadde vært på jobb i mange timer, og var derfor svært sliten under intervjuet. Til å begynne med så ikke informanten ut til å være motivert til å snakke om de ulike temaene som forsker presenterte, men ble etter hvert mer engasjert. Det så for øvrig ut som om informanten forsøkte å ta seg sammen, for å gi utfyllende svar. Min oppfatning er at informanten jevnt over, forsøkte å svare på spørsmålene etter beste evne. I tillegg ble vi avbrutt av telefonsamtaler, som førte til at informanten mistet tråden i resonnet sitt, og som for øvrig var forstyrrende for samtalen. At intervjuene stort sett ble gjort i trygge omgivelser, var trolig av betydning for at informantene var villige til å dele personlige erfaringer og opplevelser med forsker.

Intervjuene var lagt opp med noen enkle innledende oppvarmingsspørsmål om alder, nasjonalitet og okkupasjon, etterfulgt av et sett med mer refleksjonsspørsmål om reisemotivasjon, oppholdet generelt, og identitet. Intervjuene ble avsluttet med noen enklere avrundings spørsmål. Informantene ble for øvrig intervjuet om ting som kunne være

personlige, Mitt inntrykk er at intervjuet for enkelte av informantene ble en følelsesladet opplevelse, og at de var tydelig slitne etter intervjuet. I disse tilfellene var det spesielt viktig å normalisere situasjonen med noen enklere avslutningsspørsmål.

Selv om forsker selv er koreanskadoptert, måtte undertegnede likevel utvise spesiell varsomhet i rekrutteringsarbeidet. Fordi en slik reise for mange er en opplevelse preget av sterke følelser, i tillegg til at det gjerne er dypt personlige grunner til at de har reist tilbake, måtte forsker gå forsiktig frem. Det var viktig å få et inntrykk av at det var greit å komme med en slik forespørsel, i tillegg til å spørre på riktig tidspunkt. Å få tillit i miljøet, var svært viktig i rekrutteringen av enkelte av informantene. Forsker møtte gjerne informantene ved flere anledninger før de ble spurt om å delta. At forsker selv var koreanskadoptert var utvilsomt en fordel, da flere informanter eksplisitt uttalte at de trolig ikke ville ha deltatt, dersom det ikke var en koreanskadoptert som stod for studien.

Alle intervjuene ble videre transkribert, men enkelte av intervjuene ble kun delvis transkribert, da det ble valgt å utelate digresjoner og annen informasjon som ble vurdert som irrelevant for studien. Som takk for intervjuet fikk alle informantene tilbud om middag eller lunsj, men ikke alle takket ja til tilbudet.

5.5 Datakvalitet

For at studien skal være troverdig og tillitsvekkende, er det viktig at forskeren redegjør åpent for ulike forhold som kan ha påvirket studien. Ifølge Tjora (2010: 175) er det særlig tre begreper som gjerne brukes som indikatorer på datakvalitet. Kvaliteten på dataene vurderes gjerne ut i fra kriteriene om *pålitelighet* (reliabilitet), *gyldighet* (validitet) og *generaliserbarhet*. Disse vil bli behandlet senere i kapitlet, men først vil jeg redegjøre for mitt epistemologiske ståsted.

5.5.1 Epistemologisk ståsted

Epistemologi er en filosofisk retning som omhandler grunnlaget for erkjennelse, og kommer fra det greske ordet *episteme* som betyr kunnskap (Andersen 1997: 69). Epistemologi omhandler i korthet om hvordan vi får kunnskap om verden (Tjora 2010).

Seale (1998: 204) skiller mellom to tradisjoner, eller to ulike måter å betrakte intervjudata på i samfunnsvitenskapelig forskning. I den *klassiske kvantitative survey tradisjonen*, blir intervjudata primært behandlet som en *ressurs*, som vil si at intervjuet er et redskap for å belyse og samle inn informasjon som informanten besitter. I tradisjonen som omtales som den *idealistiske*, blir intervjuet i seg selv et *tema*, eller et analyseobjekt av interesse. Ved å gjøre intervjuet til et tema for analyse, er dette samtidig en erkjennelse om at intervjudata må forstås på bakgrunn av at intervjuet er en kontekst, hvor data produseres. Holstein og Gubrium (1995) argumenter således for at intervjuer er sosiale konstruksjoner. Intervjuet er et sosialt møte, der intervjuer og informant sammen forhandler frem mening. Rapley (2007: 16) skriver: *Interviews are, by their very nature, social encounters where speakers collaborate in producing retrospective (and prospective) accounts or versions of their past (or future) actions, experiences, feelings and thoughts*. Intervjuer kan derfor betraktes som sosiale produksjoner som springer ut av interaksjonen mellom intervjuer og informant. Ifølge Seale (1998) utgjør disse to tradisjonene to ulike epistemologiske ståsteder. Jeg slutter meg for øvrig til den idealistiske tradisjonen, og jeg forstår derfor intervjudata som forhandlet frem mellom forsker og informant. Sitatet fremhever også et annet viktig poeng; intervjudata er produserte fremstillinger av informantens tidligere hendelser og erfaringer. Det innebærer at fortiden studeres i lys av nåtiden. Som Aase og Fossåskaret (2007: 142) påpeker er ikke intervjudata en representasjon av virkeligheten, men en representasjon av informantens fortolkning av virkeligheten. Analysen blir dermed en *tostegs tolkning*, der forskeren tolker informantens fortolkning av virkeligheten.

Generelt har et konstruktivistisk perspektiv bidratt til større bevissthet rundt de metodiske utfordringene ved å intervju informant med ulik kulturell bakgrunn, og på to ulike språk (norsk og engelsk). De metodiske utfordringene ved dette er beskrevet nedenfor.

5.5.2 Pålitelighet og gyldighet

Ovenfor ble det redegjort for betydningen av lydopptak, sted og forstyrrelser under intervjuet, og det vil derfor ikke gjentas her. I det følgende vil jeg først redegjøre for andre mulige forhold som kan ha svekket studiens pålitelighet og gyldighet, før kapitlet rundes av med en gjennomgang av studiens generaliserbarhet.

Å redegjøre for studiens pålitelighet (reliabilitet) og gyldighet (validitet), er for øvrig ikke en enkel sak, da det ikke eksisterer noe tydelig skille mellom hva som vedrører pålitelighet og hva som vedrører gyldighet. Dette utgjør for øvrig et problem i forhold til ønske om å gi en ryddig redegjørelse for disse begrepene, men generelt kan en kanskje si at pålitelighet går mer på interne forhold i studien, mens gyldighet handler mer om studiens relevans og betydning i forhold til tidligere forskning. Pålitelighet handler forenklet sagt om forskningen er utført på en tillitsvekkende måte (Thagaard 2003). Det innebærer blant annet at forskeren redegjør hvordan dataene er blitt til, samt ulike forhold som kan ha påvirket datainnsamlingen. For å samle inn data, ble det som nevnt valgt å bruke snøballmetoden. En ulempe med bruk av snøballmetoden er blant annet at bredden på utvalget muligens svekkes, da det er en sjanse for at informanter er en del av samme nettverk.

I den idealistiske forskningstradisjonen, blir intervjuet i seg selv et analyseobjekt, og således et *tema* for forskeren (Seale 1998). Intervjudata blir her forstått som forhandlet frem i intervjusituasjonen. Det vil derfor være relevant og redegjøre for ulike forhold under intervjuet, som kan ha påvirket dataene, da det også bidrar til å styrke studiens gyldighet. I det følgende vil jeg derfor redegjøre for ulike forhold under intervjuet, som kan ha påvirket dataene.

Generelt kan relasjonen mellom forsker og informant ha hatt innvirkning på hvilken informasjon som ble delt. I mange studier befinner forskeren seg nært det som studeres. Det kan for eksempel være at forskeren befinner seg nært tematisk sett, men det kan også være tilknytning og tilhørighet til bestemte miljøer eller grupper, som gjør at forskeren befinner seg nære sitt studieobjekt. Nærhet til egen forskning kan derfor svekke studiens pålitelighet, da det kan true kravet om objektivitet i forskningen. På den ene siden kan nærhet til det som studeres være en trussel mot idealet om objektiv forskning, da forskeren kan bli blendet av sin egen erfaring og forståelse, og dermed overser viktige aspekter og nyanser ved informantens utsagn (Thagaard 2003). På den annen side kan nærhet være en fordel som gir forskeren et bedre utgangspunkt for å forstå det som studeres. Slik kan nærhet til det som studeres være både en styrke og en begrensning (Thagaard 2003). At forsker selv var koreanskadoptert med tilknytning til det koreanskadopterte miljøet, kan derfor ha hatt innflytelse på hvilke spørsmål som ble stilt, og hvilke tråder som ble fulgt opp. Det kan ha vært at forsker ubevisst stilte ledende spørsmål, som bekreftet forskers egne oppfatninger. Det var for øvrig situasjoner hvor det var vanskelig å stille gode oppfølgingsspørsmål. Enkelte ganger ble forsker svært

følelsesmessig berørt av historiene til enkelte av informantene, noe som for øvrig førte til at forsker noen ganger mistet tråden i intervjuet. Som nevnt i innledningen har min bakgrunn og erfaringer som koreanskadoptert utvilsomt hatt betydning for utarbeidelse av studiens problemstillinger, samt intervjuguiden. Hvilke spørsmål som ble stilt, samt spørsmålene i intervjuguiden, har som nevnt sammenheng med min første reise tilbake til Korea. Jeg anser imidlertid denne nærheten som verdifull, da disse aspektene muligens ikke ville blitt belyst, dersom jeg ikke hadde hatt kjennskap til temaet fra før.

Den felles bakgrunnen med informantene, kan generelt ha påvirket relasjonen mellom forsker og informant. Fordi forsker selv er koreanskadoptert, og fordi informantene muligens var vant til å snakke åpent om adopsjon med andre koreanskadopterte, kan informantene ha gitt mer eller mindre standardiserte eller innøvde svar. Eventuelt kan de ha fortalt det de trodde forsker ønsket å høre. Informantene kan generelt ha hatt problemer med å forholde seg til forsker i en forskerrolle. Enkelte av informantene hadde også deltatt i studier om koreanskadopterte tidligere, noe som kan ha gitt mer eller mindre innøvde svar fra disse informantene. Det kan og ha vært at informantene svarte ut i fra hva de trodde var forventet blant koreanskadopterte om hva en skal mene om ulike ting. Disse problemene var kanskje mest problematisk i forhold til spørsmålene om identitet. Fordi begrepet identitet er noe som er allment kjent, og fordi det muligens kunne være at noen definerte sin identitet ut i fra andre forhold enn etnisk identitet, ble det valgt å spørre informantene direkte om deres identitet. Ikke overraskende beskrev nesten alle sin identitet som etnisk identitet. På den ene siden kan dette tolkes som at informantene trodde at det var dette forsker var interessert i. På den annen side kan grunnen til at informantene tok utgangspunkt i etnisk identitet ha vært at dette var spesielt viktig. Dette utelukker dermed ikke at informantene ikke har andre identiteter som er viktigere for dem. I etterkant ser jeg at slike problemer muligens kunne ha vært unngått. En pilotstudie ville trolig ha avdekket disse problemene.

Som Tjora (2010) påpeker, er intervjuet dramaturgiske av natur, og at det er nærmest implisitt at informantene vil spille teater. Det er nærliggende å tro at informanter generelt ønsker å fremstå i et best mulig lys. Forskers bekjensheter og tilknytning til dette miljøet, kan ha gjort at informantene var ekstra redde for at forsker ikke ville overholde de etiske retningslinjene om anonymitet og konfidensialitet. Informantene kan derfor ha holdt tilbake informasjon, til tross for forsikringer om at de ville bli anonymisert. Mitt inntrykk er imidlertid at informantene var ærlige, og at de besvarte spørsmålene åpenhjertig.

Den felles bakgrunnen med informantene gjorde imidlertid at forsker raskt fikk tillit hos informantene, og at det lettere ble etablert et tillitsforhold mellom forsker og informant. Informantene avsluttet også ofte resonnementer med utsagn som *ikke sant?*, og *du skjønner hva jeg mener?*, som kan tolkes som at vi var på bølgelengde. Det kan imidlertid ha vært at viktig informasjon ikke ble kommunisert, og at informanten overvurderte forskers kunnskap om enkelte temaer.

Med et par unntak, var informantene svært villige til å delta, da de gav uttrykk for at dette var noe de engasjerte seg i, og at de så på initiativet til studien som positivt. Som nevnt ovenfor var nærheten til det koreanskadopterte miljøet utvilsomt en fordel i rekrutteringsfasen. Det ville trolig vært vanskeligere å rekruttere informanter, dersom jeg selv ikke hadde vært koreanskadoptert med kjennskap til det koreanskadopterte miljøet. Enkelte av informantene sa også eksplisitt at de trolig ikke ville latt seg intervju, dersom forskeren ikke hadde vært koreanskadoptert. Mitt inntrykk er at den felles bakgrunnen med informantene som koreanskadoptert, gjorde at forskningen fremstod som mer legitim i informantenes øyne. Informantene gav også uttrykk for at de stolte mer på en forsker som selv var koreanskadoptert, enn en forsker som ikke var det, og at de var mer sikre på at forskeren ikke bare var ute etter utnytte deres beretninger.

Gyldighet (validitet) knyttes gjerne til spørsmålet om vi måler det vi tror vi måler (Kvale og Brinkmann 2010: 259). Gyldigheten til studien kan også sies og styrkes, dersom forskeren reflekterer og stiller seg kritisk til egne tolkninger. Som nevnt kan for eksempel forskerens tilknytning og nærhet til studieobjektet påvirke hvordan dataene analyseres og fortolkes. Fordi temaet for studien lå nær min egen bakgrunn, var det mulig å trekke paralleller mellom informantenes erfaringer og tanker og mine egne. Det å forske på en gruppe en selv er medlem av har sine fordeler, så vel som ulemper. Jeg har imidlertid forsøkt å være bevisst på å unngå og tolke datamaterialet på bakgrunn av mine egne meninger, erfaringer og refleksjoner. Denne bevisstgjøringsprosessen har vært svært viktig, fordi jeg selv er engasjert i dette temaet. Ulempen er at andre aspekter og forhold som kan ha vært av betydning muligens har blitt oversett i analysen. Til tross for å at jeg har forsøkt å være bevisst på ikke å overføre mine egne meninger og erfaringer til informantene, kan dette likevel ha påvirket hvordan dataene er blitt samlet inn, samt fortolkningen av disse.

Ifølge Thagaard (2003: 180) vil tolkningene være mer troverdig, dersom en argumenterer for at andre tolkninger er mindre relevante. Jeg har forsøkt å problematisere mine egne tolkninger, samt bruk av teori der det er åpent for ulike fortolkninger, som bidrar til å styrke gyldigheten til studien. Videre handler gyldighet om å redegjøre for hvilke valg som tas i løpet av forskningsprosessen, og ifølge Tjora (2010: 188) er *transparens* eller *gjennomsiktighet* en av de viktigste kravene til forskning. Pålitelighet (reliabilitet) går også på om resultatene kan reproduseres av andre forskere (Kvale og Brinkmann 2010: 250). Det forutsetter transparens og åpenhet om metode. I dette kapitlet har jeg forsøkt å belyse forskningsprosessen, samt ulike forhold som kan ha påvirket studien.

Intervjuene ble gjennomført på to forskjellige språk, hvorav halvparten av intervjuene var på engelsk. De resterende intervjuene ble gjennomført på norsk. En av informantene ble intervjuet på norsk, men svarte på svensk. Forsker hadde på forhånd gjort en vurdering av egne ferdigheter i både engelsk og svensk, og vurdert disse som tilstrekkelige nok til både å intervju og transkribere på engelsk og svensk. Det ble også sett på som uproblematisk å ha sitater på engelsk og svensk, ettersom de fleste nordmenn forstår både engelsk og svensk godt. Mens det var mer eller mindre uproblematisk å transkribere på engelsk, var det en utfordring å transkribere på svensk. Dette var svært tidkrevende, og generelt ble det brukt mye tid på å sjekke for skrivefeil.

De språklige utfordringene, samt de metodiske implikasjonene av å intervju på forskjellige språk, har for øvrig vært et dilemma som har vært vurdert nøye gjennom hele arbeidet med studien. Det har vært en gjennomgående forståelse for at språket konstituerer forskjellige sosiale virkeligheter, eller som Larkin, Dierckx de Casterlé og Schotsmans (2007: 1) skriver: *different languages construct different ways of seeing social life*. At språket har innvirkning på hvordan den sosiale virkeligheten fremstår, er for øvrig formulert i den kjente *Sapir-Whorf hypotesen*, oppkalt etter antropologene Edward Sapir og Benjamin Whorf. Sapir-Whorf hypotesen lyder som følgende: *people perceive the world through the cultural lens of language* (Macionis og Plummer 2008: 134). En kan bruke begrepet *tverrkulturelle intervjuer* som beskrivelse på intervjuer, der en gjør intervjuer på tvers av kulturer (Kvale og Brinkmann 2010: 156). Ifølge Ryen (1997) har tverrkulturelle intervjuer (på engelsk *cross cultural interviewing*) tradisjonelt blitt definert som innsamling av data på tvers av kulturelle og nasjonale grenser. Definisjonen har imidlertid blitt kritisert for å være for snever, da denne problematikken også kan være gjeldene i intrakulturelle studier. Det kan for eksempel være

forskning på tvers av klasser eller sosiale lag i egen kultur. Betegnelsen tverrkulturelle og tverrspråklige har gjerne blitt brukt om hverandre, og impliserer hvordan språk er tett forbundet med kultur. En forsker som gjør intervjuer på et annet språk enn sitt eget morsmål kan ha lingvistisk kompetanse, men mangle den kulturelle kompetansen til å forstå det symbolske meningsinnholdet i ord og uttrykk. Det kan være både verbalt så vel som ikke-verbalt språk, som for eksempel gester. Som nevnt ble det gjort en egenvurdering i forhold til språklige og kulturelle ferdigheter. Bevissthet om slike forskjeller var derfor spesielt viktig i utformingen av spørsmålene i intervjuguiden, og spesielt i forhold til spørsmålene om identitet. På bakgrunn av tidligere forskning om identitet, var det grunn til å tro at konseptet forstås ganske likt i Europa og i USA. Fordi identitet er blitt mer og mer brukt i dagligtalen, ble det valgt å spørre informantene om deres identitet. Det var imidlertid en antakelse om at den felles bakgrunnen hos forsker og informantene muligens, kunne kompensere for eventuelle språklige eller kulturelle forskjeller. I en slikt tilfelle, er det muligens en fordel at intervjuer har kjennskap til det som studeres, da det kan bidra til å minimere sjansen for mistolkning.

Et stort dilemma var hvorvidt det transkriberte materialet og sitatene skulle oversettes til norsk eller ikke. Dilemmaet gikk på at det var et ønske om å beholde materialet så autentisk som mulig, samtidig som det var et ønske om å sikre informantens anonymitet best mulig. Som nevnt var informantene i et gjennomsiktig miljø, og som dermed øker sjansen for identifisering. En oversettelse til norsk kunne sikret anonymitet til informantene ytterligere, men en eventuell oversettelse til norsk ville innebære at materialets autentisitet svekkes. Måten de uttrykker seg på, er også særegenheter ved informantene. I tillegg lar enkelte utsagn seg vanskelig oversette til norsk. Videre ville en oversettelse til norsk muligens medføre en utvisking av kulturelle skillelinjer, som kan ha vært en relevant bakgrunnsramme for fortolkning. Det ble dermed en vurdering av betydningen av den kulturelle kontekstens betydning for fortolkningen. For eksempel ville en oppvekst på landsbygda i USA ikke være det samme som en oppvekst på landsbygda i Norge. Betydningen av sosiale og kulturelle kontekster kunne ikke ignoreres, da det også ville gjort det problematisk å sammenlikne og generalisere til andre studier. En oversettelse av de transkriberte intervjudata ville også muligens vært et slags brudd med noe svært grunnleggende i sosiologien, nemlig at miljø og sosialiseringstekster er viktige for å forstå motivasjoner og handling hos individet. Etter mye refleksjon, ble det til slutt valgt å bruke det originale transkriberte materialet. For å gjøre et kompromiss valgte jeg å gjøre flere symbolske utskiftninger, som paradoksalt nok

innebærer at materialets autentisitet svekkes. Jeg vil for øvrig påpeke at det ikke var noen lett løsning på dilemmaet. Begge strategier var på hver sin måte problematiske.

På den annen side kan det diskuteres hvor autentisk materialet er ettersom det har skjedd en utvelgelse av sitater som kan ha vært påvirket av ulike bias. Ifølge Tjora (2010) vil det styrke studiens pålitelighet, dersom en gjør det tydelig hva som er informantenes utsagn, og hva som er forskerens fortolkninger. Generelt kommer informantenes stemme frem ved å bruke direkte sitater fra intervjuene. De sitatene som er valgt ut, er sitater som belyser studiens problemstillinger. Poland (1997: 630) argumenterer for øvrig for å forstå transkripsjoner av lydopptak som rekonstruksjon av data, og kritiserer mangelen på refleksivitet rundt bruk av transkripsjoner i forskning. I analysen har enkelte av sitatene blitt gjort mer leservennelig. Det har i hovedsak vært setninger der informantene avslutter og begynner på en setning flere ganger. Disse har imidlertid blitt overveid i forhold til skiftende mening i sitatet som følge av denne endringen.

5.5.3 Generaliserbarhet

Det siste kriteriet for å vurdere kvaliteten på dataene er generaliserbarhet. I korthet handler generaliserbarhet om hvorvidt resultatene kan ha betydning ut over studien (Kvale og Brinkmann 2010). I kvantitative studier handler generalisering om såkalt *statistisk generalisering* (Kvale og Brinkmann 2010). Det vil si om en med utgangspunkt i et utvalg, kan si noe om resten av populasjonen, på grunnlag av statistiske metoder. I kvalitative studier må en imidlertid tenke generalisering på en litt annen måte (Tjora 2010). Spørsmålet blir heller om resultatene kan overføres til andre situasjoner (Kvale og Brinkmann 2010: 264). I denne studien ble det valgt å studere få case, og en kan kanskje gjøre såkalt *analytisk generalisering* (Kvale og Brinkmann 2010: 266). Kort sagt handler analytisk generalisering om hvorvidt en med utgangspunkt i studiens funn, kan få en antakelse om hva som kan komme til å skje i annen situasjon. Selv om denne studien er basert på informasjon fra et lite antall koreanskadopterte, kan kanskje tematikken og funnene være gjeldende for andre koreanskadopterte, som reiser på en liknende reise. Det er for eksempel plausibelt å tro at disse vil møte noen av de samme risikoene og utfordringene som denne studiens informanter. Utfordringer med tilhørighet som følge av reise, er kanskje heller ikke avgrenset til koreanskadopterte. I teorikapitlet ble det for eksempel trukket paralleller til de *trekulturelle*

barna (Pollock og van Reken 2003). Disse barna opplevde som nevnt problemer i forhold til identitet og *belonging*, som følge av en oppvekst i ulike land. Studien sier trolig også noe om hvordan reiser og nye sosialiseringssammenhenger kan ha betydning for identitet, enten det er med på å bekrefte, eller skape usikkerhet rundt identitet og tilhørighet. Videre kan kanskje studien sies å belyse noen generelle utfordringer ved fødelandsreiser for utenlandsadopterte. Videre beskriver studien muligens noe generelt ved relasjonsdannelse i miljøer med stor gjennomtrekk.

6. ANALYSE

6.1 Informantenes reisemotivasjoner

Hovedproblemstillingen for denne studien var å undersøke hvilke reisemotivasjoner de koreanskadopterte hadde for å reise tilbake til deres fødeland for et lengre opphold. I dette kapitlet vil de ulike reisemotivasjonene hos informantene presenteres. Push-pull teorien til Crompton (1979) vil for øvrig fungere som analytisk verktøy for å identifisere de ulike reisemotivasjonene. Med unntak av noen få informanter, hadde samtlige besøkt Korea tidligere. Dette var også antatt på forhånd, ettersom informantene var på langtidsopphold, og det var derfor plausibelt å tro at de hadde besøkt landet tidligere. I de første intervjuene kom det frem at tidligere reiser muligens var av betydning for at de valgte å reise tilbake til Korea for et lengre opphold, og informantene ble derfor spurt om reisemotivasjon ved tidligere reiser. Informantenes reiser kan for øvrig forstås i sammenheng, og jeg har derfor valgt å redegjøre kort for reisemotivasjoner ved noen av informantenes tidligere reiser, for å illustrere dette.

Kent

I løpet av de siste årene har Kent besøkt Korea flere ganger, men da for kortere opphold. Kent reiste første gangen tilbake til Korea for å delta på sommerskole for koreanskadopterte. Fordi de fulgte et fastlagt program fikk deltakerne lite tid til å utforske landet på egenhånd, noe som gjorde at Kent valgte å reise tilbake igjen på en senere tidspunkt. Han følte nemlig at det var mer å utforske. Oppholdene har gitt mersmak, og han valgte derfor å flytte til Korea for å studere. På tidspunktet for intervjuet har Kent bodd i Korea i noen år. Han peker selv på fire grunner til at han valgte å ta et lengre opphold i Korea:

Jeg hadde vært i Korea før og det var jo en grunn til at jeg valgte Korea. Hadde jeg ikke vært i Korea før så hadde jeg nok ikke valgt Korea. Jeg hadde vært i Korea før, jeg hadde bodd i Korea i et halvt år, jeg hadde lært språket til en viss grad, jeg hadde allerede nettverk med venner, jeg hadde blitt kjent med byen; altså det var jo en kombinasjon av at jeg hadde vært her før og at det var mer økonomisk fordelaktig, i tillegg til at selve studiet i seg selv er mer relevant å ta i utlandet.

Ut i fra push-pull teorien kan en si at Kent hovedsakelig har vært motivert av kulturelle pullfaktorer. Korea er attraktivt fordi han gjennom tidligere reiser har fått kjennskap til landet og kulturen. Tidligere reiser kan for øvrig tolkes på flere måter, men fordi Kent legger mest vekt på praktiske forhold ved en tilværelse i Korea, har jeg valgt å behandle tidligere reiser som en pullfaktor. I tillegg er det fordelaktig for ham å bo i Korea både økonomisk, og med hensyn til utdanning. Ved å studere i utlandet får han erfaring som er relevant for hans fremtidige mål om å kunne jobbe i utlandet. Fordi Kent får støtte fra statens lånekasse, er det økonomisk sett en fordel for ham å studere i fødelandet, fordi levekostnadene er lavere her enn i Norge.

I tillegg nevner han nettverk og venner som en av grunnene til at han valgte Korea. På den ene siden kan vennene tolkes som en indre sosio-psykologisk pullfaktor som trekker ham mot en tilværelse i Korea. På den annen side kan dette tolkes som en kulturell pushfaktor. Crompton (1979) definerer som nevnt pushfaktorer som indre sosio-psykologiske motiver. Dersom Kent hadde savnet vennene sine, ville det vært nærliggende å betrakte vennene som en pushfaktor. Men fordi han ikke gir uttrykk for dette, har jeg valgt å betrakte vennene heller som en slags pullfaktor, som gjør en tilværelse i Korea mer attraktivt. Som sitatet til Kent illustrerer, kan det være vanskelig å avgjøre hva som er push og hva som er pullfaktorer. Følgende fire pullfaktorer ble imidlertid utledet på bakgrunn av Kents utsagn: *Tidligere reiser til Korea, Økonomiske fordeler, utdanning og venner.*

Jenny

Jenny har i løpet av de siste årene reist frem og tilbake mellom Korea og Sverige. Hun reiste første gangen tilbake til Korea som tenåring sammen med familien på en arrangert tur for koreanskadopterte. På turen fant hun ut at hun senere ville prøve å ta et lengre opphold i Korea, og en del år senere reiste hun alene til Korea som utvekslingsstudent.

Jag ville åka tillbaka och jag skulle vilja bo i Korea någon gång, bara för att känna hur det är. Och då tänkte jag; hur gör man det lättast? Altså bara ett halvår, ett år var det som jag hadde tänkt mig. Och då var det; ja utbytesstudent är ju enklast. Så jag började plugga koreansk för att kunna åka på utbyte.

Det har vært ulike årsaker til at Jenny har reist frem og tilbake mellom Korea og Sverige, og motivasjonen har vært forskjellig for hver gang. På et tidspunkt var det for eksempel

kjæresten i Korea som gjorde at hun bare etter noen måneder i Sverige på nytt reiste tilbake til fødelandet. Det var for øvrig også bruddet med kjæresten som i sin tur gjorde at hun senere igjen reiste tilbake til Sverige. Etter å ha bodd i Korea i flere år, opplevde hun imidlertid tilværelsen i Sverige som uvant og kjedelig. Hun beskrev det som et kultursjokk å komme hjem igjen.

Når jag kom hem så blev det et sånt kulturchock, altså när man försöker förklara hemma för folk hur det är här och vad man gör här, och ens liv och vad det betyder. Det är ingen som fattar vad man pratar om. Och inte alls mina foreldrar som vil förstå.

På det tidspunkt hadde Jenny egentlig tenkt til å bli værende i Sverige, men fordi hun fikk et stipend som gjorde det mulig for henne å studere i Korea, dro hun tilbake igjen.

Egentligen så skulle jag ju ha stannat hemma och börja göra något annat, men så var det en annan kompis som fick höra talas om det här stipende, och hon sa: Men du är uttråkad och du vil åka tillbaka, varför söker du inte det här? Och då tänkte jag, men jag har inget beträffande i alla fall. Så jag sökte, men jag trodde ju inte at jag skulle få det, men sen så fick jag ju det [...].

Jenny beskrev tilværelsen i Sverige som kjedelig, og en kan derfor si at kjedsomheten i Sverige var en indre sosio-psykologisk pushfaktor. I tillegg var utdanningsstipendet avgjørende for at hun reiste tilbake. Jenny hadde som nevnt ingen planer om å reise til Korea igjen, men fordi hun fikk innvilget søknad om utdanningsstipend valgte hun å reise tilbake likevel. Etter bare noen måneder var hun imidlertid lei av tilværelsen i Korea. På tidspunktet for intervjuet kommer det frem at hun ikke lenger trives der, men at hun heller ikke vil reise hjem til Sverige. En kan derfor skimte en form for ambivalens hos Jenny, og det kan virke som om hun ikke klarer å slå seg helt til ro. Jennys situasjon minner også om noen av problemene til de såkalte *trekulturelle barna* (Pollock og van Reken 2003). Flere av disse barna opplevde som nevnt problemer med *belonging* som følge av en oppvekst i flere kulturer. Muligens dreier dette seg om *belonging*, men fordi hun ser på seg selv som svensk, handler kanskje dette mer om rotløshet. Kanskje kan en skimte noe "Baumansk" hos Jenny, og kanskje er denne rotløsheten et uttrykk for noe hvileløst? Når det gjelder push-pull, er det grunnlag for å si at Jenny har vært motivert av en sosio-psykologisk pushfaktor, som er *kjedsomhet*. Hun hadde imidlertid ikke reist, dersom hun ikke hadde fått utdanningsstipend.

Stipendet kan for øvrig hverken sies å være en pushfaktor eller en pullfaktor. Jeg har imidlertid valgt å behandle dette som en pullfaktor (*utdanning*).

Amy

I likhet med Kent og Jenny har også Amy besøkt Korea flere ganger, og i likhet med dem reiste også hun tilbake til Korea første gangen på en arrangert familietur for koreanskadopterte. Bedre kjennskap til koreansk kultur og søk etter biologiske foreldre inngikk som en del av turprogrammet. Hun beskriver turen som en svært positiv opplevelse, og at hun etter dette ble mer interessert i Korea. Fordi dette var en arrangert tur, var opplegget svært turistpreget, og i likhet med Kent følte også Amy at det var mer å utforske. Denne gangen er hun ikke tilbake for å bli kjent med sitt opphav, men for å finne ut om hun ønsker en fremtid i Korea.

A: *I wanted to see Korea more and not just from a tourist perspective. Cause the first one was, I mean I went to all the temples and... yeah so I wanted to see like if I actually would want to know more about here or if I just wanted it to be a one time thing. So it was like a test.*

I: *What did you find out?*

A: *I found out that I wanted to come back, and now I am pursuing language even more and, I mean I found out that I'd like to see if I can possibly live here for a while.*

I: *your whole life or?*

A: *I have no idea. I mean it all depends about how this next year goes I suppose.*

I: *Ok. So this time; why did you decide to stay for such a long time?*

A: *(hun tenker) I guess that I'm progressively trying to see how long I can last here.*

I: *Because you wanna be here?*

A: *I do wanna be here. But I keep feeling like I get denied a little bit, so...*

I: *Denied?*

A: *Or denied being here in that sense that I don't... I guess don't wanna just be here as a foreigner. I wanna feel like I am actually living here if I do decide to live here. And keep feeling (hun tenker litt) like I get denied that to an extent because of my language ability or because I am very American.*

Det kan virke som om Amy er på jakt etter å oppleve et autentisk Korea. Flere ganger i løpet av intervjuet satte hun turistperspektivet, og det hun kalte for honeymoon-opplevelsen av Korea opp mot et såkalt *virkelige Korea*. Fordi språket en forutsetning for at hun skal kunne oppleve det hun ser på som *det virkelige Korea*, jobber hun for tiden standhaftig med å bli bedre i koreansk. Før hun har erfart dette kan hun ikke vite med sikkerhet om hun for alvor vil bosette seg i Korea på permanent basis. Fordi Seoul er en internasjonal by, har Amy derfor valgt å flytte fra Seoul til landsbygda, ettersom det er langt færre som snakker engelsk der. Her blir hun tvunget til å snakke koreansk. For tiden bor Amy hos en koreansk familie, noe som har gitt henne større innsikt i koreanernes hverdag. Men fordi denne tilværelsen til tider også har vært utfordrende, har hun derfor reist en del til Seoul, for å få litt distanse. Hun synes for øvrig det er godt å komme tilbake til hovedstaden iblant, da hun har flere venner der. Til daglig er hun for det meste sammen med de langt eldre kollegaer fra skolen, der hun jobber som engelsklærer. I Seoul kan hun møte jevnaldrende. Hun har imidlertid blandende følelser for dette. I Seoul får hun nemlig ikke praktisert koreansk like mye som hun skulle ønske, da hun som regel tilbringer tiden med andre koreanskadopterte. Selv om hun opplever tilværelsen i Korea som utfordrende, har hun ikke lyst til å flytte tilbake til USA. Det er fortsatt en del ting hun må finne ut av først.

I guess I still need to figure out if I wanna try living here and I don't think, I guess I'm not going to know unless I keep living here and then see if it's just a honeymoon phase still. I don't think it's a honeymoon phase because I definitely got through my moments of I wanna get out of here.

Det kan virke som om Amy forsøker å finne ut av hvor hun egentlig hører hjemme, og at det er et spørsmål om *belonging*. For øyeblikket ønsker hun å bli boende i Korea, og de gangene hun har vært tilbake i USA har hun savnet Korea. Samtidig er en stor del av henne amerikansk, og dessuten er det flere sider ved det koreanske samfunnet og den koreanske kulturen som hun misliker. Å bo med en koreansk familie har imidlertid gjort at hun nå begynner å føle at hun lever i en koreansk tilværelse, som gjør at hun nærmer seg *det virkelige Korea*, og en avgjørelse om hun vil bli boende.

Siden det å beherske språket er en forutsetning for å kunne ta del i det koreanske fellesskapet, jobber hun som nevnt standhaftig med å forbedre sine ferdigheter i koreansk. Men til tross for sine anstrengelser føler Amy at hun til tider blir nektet å oppleve *det virkelige Korea*. Selv tror

hun dette handler om at hun ikke behersker språket, og at hun fortsatt føler seg veldig amerikansk. Jeg forstår dette som et uttrykk for at Amy opplever de kulturelle forskjellene som en utfordring. Fordi Amy er oppvokst i USA har hun på en måte en annen habitus, og en annen kulturell bagasje enn bofaste koreanere. Denne kulturelle bagasjen blir på mange måter en slags last som gjør prosjektet hennes vanskeligere. Akkurat som hos Jenny, kan en skimte en slags ambivalens også hos Amy. På måten hun ordlegger seg på, kan det virke som hun er usikker på om hun i det hele tatt skal fortsette å jakte på *det virkelige Korea*. Kanskje har de kulturelle forskjellene gjort at Amy har begynt å tvile på om hun noen gang vil bli integrert i det koreanske samfunnet. Tiden hun bruker her, kunne også vært investert i en fremtid i USA. På den måten blir prosjektet et risikofylt prosjekt (risikoer ved tilbakereiser blir tatt opp mer utførlig senere).

Når det gjelder push-pull teori, kan en for øvrig si at Amy primært har vært motivert av en indre sosio-psykologisk pushfaktor, eller *identitet og belonging*. Selv om hun ikke med sikkerhet kan si at alle reisene og oppholdene har handlet om identitetsavklaring, tror hun imidlertid at dette har vært en stor del av det. I tillegg var hun motivert av en pullfaktor, som var ønske om å lære seg koreansk (*Språk: Lære koreansk*).

Bjarte

Akkurat som de tre første informantene, reiste Bjarte tilbake til Korea første gang på en arrangert tur. I likhet med Kent reiste han alene til Korea, for å delta på et sommerprogram for koreanskadopterte.

- I: *Hva var formålet med å reise tilbake (første gangen)*
- B: *Hovedsakelig var det å finne ut hvor jeg var fra, og hvor jeg var født hen. Lurte på... begynte å bli interessert i de asiatiske kulturene og ville bare vite hvor jeg var fra, finne like personer som meg og... å lete etter foreldrene min da.*

Han husket turen som en svært positiv opplevelse. Det er imidlertid noen år siden Bjarte deltok på sommerprogrammet, og de siste årene har Bjarte bodd i flere land, og er derfor svært bereist. Før det siste oppholdet i Korea, studerte Bjarte kinesisk i Kina. Under oppholdet hadde han fått seg kinesisk kjæreste, som etter hvert ble hovedgrunnen til at han ble værende. Da det ble slutt med kjærresten var det for øvrig ingenting som holdt ham igjen. Han hadde imidlertid fått teften av Asia, og var ikke lysten på å flytte tilbake til Norge. Han hadde ingen

jobb å ta hensyn til, og økonomisk greide han seg. Alle muligheter var derfor åpne. Bjarte valgte derfor å flytte til Korea, hvor han nå er på ubestemt tid. Han har skaffet seg både jobb og egen leilighet. Med tanke på at Bjarte allerede var reiselysten og allerede var på reise, er det vanskelig å peke på konkrete push eller pullfaktorer bak valget om å reise til Korea. Han fortalte imidlertid at han i Kina hadde møtt flere koreanske studenter, som oppfordret ham til å reise tilbake til Korea igjen. Kanskje hadde dette en innvirkning på at han valgte nettopp Korea. En annen grunn kan være at Bjarte hadde vært i Korea før, og at han allerede hadde en relasjon til landet. I tillegg var Korea bare noen timers flyreise unna.

Kira

Første gangen Kira besøkte Korea, reiste hun på ferie i noen uker. Formålet med reisen var å se og oppleve fødelandet før hun stiftet familie. I likhet med de tre første informantene, følte Kira at det var mer å utforske, og akkurat som dem ønsket også hun å oppleve Korea på en annen måte enn som turist. Da Kira for annen gang reiste tilbake til fødelandet, var det blant annet for å lete etter sine biologiske foreldre. I løpet av de siste årene har hun besøkt fødelandet en rekke ganger. Denne gangen har hun vært lengre i fødelandet enn noen gang tidligere.

I: *Hvorfor var det du valgte å ta et så langt opphold?*

K: *[...] Fordi jeg følte at da jeg var her de andre gangene, at det var noe mer her som jeg måtte finne ut av. Jeg måtte være her på en annen måte enn å være her som turist i to uker av gangen.*

I: *ok, tenker du på i forhold til det koreanske samfunnet?*

K: *(hun tenker litt) ja samfunnet, mest meg selv kanskje, bare for å bli litt mer kjent med den delen av meg.*

I: *Du hadde ikke utforsket det før?*

K: *Nei (bestemt).*

Før Kira reiste til Korea hadde hun ikke interesse for hverken Korea, eller hvor hun hadde sitt opphav. Men etter tilbakereisene har hun forelsket seg helt i fødelandet. Nå er hun tilbake igjen for å bli bedre kjent med koreanske delen av henne. I de månedene Kira har oppholdt seg i Korea, har hun på ingen måte savnet tilværelsen i Norge. Når jeg spør henne om hun kunne tenke seg å flytte til Korea permanent, svarer hun: *Ikke nødvendigvis permanent, men på ubestemt tid. Jeg har ikke lyst til å flytte hit og si at jeg skal være her i seks måneder eller*

to år eller fem år, jeg vil flytte hit og bli her så lenge jeg føler for det. Om det er tre måneder eller for alltid, det vet jeg ikke. Det kan derfor virke som om Kira først og fremst trenger mer tid til å utforske og kjenne på følelsene sine. For øyeblikket føler hun seg for øvrig delt, da hun føler at hun ikke kan få de sidene hun liker så godt ved Korea i Norge, og omvendt. Jeg tolker dette som om Kira forsøker å klargjøre hvem hun er, og hvor hun hører til. På bakgrunn av dette kan en derfor si at Kira primært har vært motivert av en indre sosio-psykologisk faktor, som er *identitet og belonging*.

David

Også David har besøkt fødelandet flere ganger.

D: *Min primære motivasjon for å komme til Korea nå er at (han tenker), det var tilfeldig. For det andre; jeg var lei Norge, jeg måtte ha nye impulser. Da var det: hvorfor ikke Korea? Ta en ny mastergrad innenfor økonomi å lære seg litt språk samtidig. At det ble Korea, det var helt tilfeldig.*

I: *Det var tilfeldig denne gangen altså?*

D: *ja*

I: *Så det var egentlig mer reiselyst og at du ville gjøre noe annet?*

D: *Ja jeg var lei av gamle Noreg.*

David sier først at det var tilfeldig at han valgte å flytte tilbake til Korea. Like etter sier han imidlertid at det var fordi han var lei Norge, og måtte ha nye impulser, i tillegg til at han var reiselysten. Det var kanskje derfor ikke så tilfeldig som han skulle ha det til. Men kanskje var det egentlig en helt annen grunn til at David faktisk hadde reist tilbake på et lengre opphold, for senere sier han følgende:

Jeg er norsk.. Jeg kommer alltid til å være norsk, men det er den forståelsen som er den viktigste grunnen til at jeg kommer tilbake hit... selv om det ikke er hver dag vi diskuterer om adopsjon, identitet og de relaterte spørsmålene til adopsjon, det er ikke det, men det å oppleve det å finne en slags subkultur der du kan føle deg hjemme i, det er det det handler om.

Når David motsier seg selv, kan det være fordi dette er en del av det Bourdieu (1977: 166) implisitt har kalt for *doxa*. I bunn og grunn handler dette kanskje både om reiselyst og om tilhørighet, men muligens er sistnevnte så innlysende at det kanskje tas for gitt. En kan også stille spørsmål til Davids utsagn, i lys av at han har vært tilbake i Korea flere ganger. En kan

derfor si at David har vært motivert av to pushfaktorer. For det første var han lei av Norge, og for det andre var han reiselysten og trengte nye impulser. Jeg tolker for øvrig Davids utsagn om at han var lei Norge som et uttrykk for kjedsomhet. Det kan imidlertid diskuteres om reiselyst bør betraktes som en pushfaktor, da det kan ha vært eksterne tiltrekningskrefter som ligger bak. I tillegg kan en kanskje si at David også var motivert av tilhørigheten til det koreanskadopterte miljøet. Jeg har imidlertid valgt å utelate dette i den videre analysen, da dette var noe som ble nevnt i en annen sammenheng.

Eric

Det har gått mange år siden Eric satte seg på flyet som skulle ta ham med til fødelandet for første gang. På det tidspunktet var han akkurat ferdig med studiene, og gikk og ventet på å avtjene militærtjeneste. Han og kameraten var begge lystne på nye opplevelser, og hadde derfor planlagt å reise til USA. Kameraten måtte imidlertid avlyse planene. Eric jobbet da for et IT-firma som anbefalte ham til å reise til Korea eller Japan for å få mer erfaring med IT-markedet. I tillegg hadde han et ønske om å finne sine biologiske foreldre, og han valgte derfor å reise til Korea. Denne gangen er han tilbake for et lengre opphold, og da jeg intervjuet ham hadde han allerede bodd i Korea i flere år. Så hvorfor hadde Eric reist tilbake igjen? Eric kan sies å ha vært motivert av en indre sosio-psykologiske pushfaktor og en kulturell pullfaktor. For det første var han reiselysten, og ville ha nye impulser (*reiselyst/behov for nye impulser*), for det andre kunne ha skaffe seg jobbrelatert erfaring (*utdanning*).

Alex

Alex hadde som flere av de andre informantene reist til Korea første gang på ferie. Han reiste imidlertid sammen vennene sine, og Korea var kun ett av flere land de ville besøke. Det er for øvrig en del år siden Alex besøkte Korea for første gang, og siden den gang har han reist tilbake gjentatte ganger. En av motivasjonene har vært å finne de biologiske foreldrene. Selv om Alex ikke har lyktes med å finne dem så langt, har han ikke mistet håpet. Men han har for øvrig innsett at det er svært liten sannsynlighet for at han noen gang kommer til å finne dem. På spørsmålet om hvorfor han reiste denne gangen, svarte han at det var fordi han ikke lenger følte noen tilknytning til USA. For å forstå hvorfor Alex reiste, må en kjenne til litt av bakgrunnshistorien hans. Som ung så Alex på seg selv som amerikansk, men da jeg intervjuet ham, var han ikke i tvil om at han var koreansk. Gjennom hele intervjuet konstaterte han flere ganger at han ikke hadde noe forhold til USA lenger. Da vi kom inn på forholdet til foreldrene

(adoptivforeldrene), kom det frem at han ikke lenger har noen kontakt med dem. Han anser dem heller ikke som sine foreldre. Når han omtalte foreldrene, gjorde han dette på en upersonlig måte, som til tider kunne virke anstrengt. Han brukte for eksempel aldri betegnelsene *mom* eller *dad*, men refererte til dem som *the male and female adopter*. Noen ganger korrigerer han meg når jeg refererte til adoptivforeldrene hans som *parents*. Da kunne han for eksempel si: *ah you mean the people who adopted me*. Den vanskelige oppveksten har trolig gjort at Alex ikke føler noen tilhørighet til USA. Han forteller om en vanskelig oppvekst på den amerikanske landsbygda, og hvordan han fikk merke den økende uviljen mot asiater, som følge av Japans inntog på det amerikanske markedet. Det kan være flere grunner til at han ikke lenger ser på seg selv som amerikansk, men trolig har de vonde opplevelsene gjort at han aldri har følt seg helt inkludert i USA. I Korea har han funnet et mer inkluderende felleskap. I tillegg kan det virke som om tanken om Korea har fungert som en slags trøst under oppveksten. Ifølge Rose (1995: 90) går det an å *identifisere seg mot steder*, og for øvrig kan det virke som om Alex identifiserer seg mot USA. I bunn og grunn kan en kanskje si at dette handler om identitet og *belonging*. I lys av push-pull kan en kanskje si at Alex har vært motivert av en sterk sosio-psykologisk pushfaktor (*identitet og belonging*).

Karin

Mens flesteparten av informantene hadde besøkt Korea en rekke ganger, er Karin i fødelandet for annen gang. Hun har imidlertid oppholdt seg i Korea i flere år nå. Karin dro i utgangspunktet til Korea på noen ukers ferie, og hun forteller at det først og fremst var nysgjerrighet som gjorde at hun dro. Hun var nemlig nysgjerrig både på sitt opphav, og den koreanske kulturen. I tillegg hadde hun et ønske om å lære litt koreansk. I løpet av ferien i fødelandet, fant hun ut at hun likte seg så godt at hun bestemte seg for å forlenge oppholdet. Da hun omsider reiste tilbake til USA, var det kun for å pakke kofferten på nytt for så å reise tilbake igjen. Hun hadde da fått seg jobb som engelsklærer. I løpet av tiden i Korea har motivasjonen for å bli endret seg. På spørsmålet om formålet med oppholdet svarer hun følgende:

I: *So what about the purpose right now?*

K: *Now? You know it developed into finding... kind of finding a passion of what I wanted to do with my life and then I went back to my orphanage. I visited the orphanage I stayed, it is still existing, and then I talk to the people if I could start like volunteering with the children. So I started doing that work and then realized I could use my*

background in social work and art and do some art activities with the kids. Once I started doing that I realized I wanted to do that; I wanted to do that as a more long term career, like career wise.

Karin kan i utgangspunktet sies å ha vært motivert av en indre sosio-psykologisk pushfaktor, og en kulturell pullfaktor. For det første hadde hun et ønske om å utforske sitt opphav, og den koreanske kulturen. For det andre ville hun gjerne lære å snakke mer koreansk. Dette var for øvrig et ønske hun hadde felles med Amy. Karin hadde lenge hatt et ønske om reise tilbake til Korea, og før hun dro hadde hun blitt kjent med noen koreanske utvekslingsstudenter. I løpet av den første tiden i Korea bodde hun hos dem og deres familier. Den første tiden brukte hun til å reise rundt i Korea som turist. Etter hvert utviklet motivasjonen seg til å handle om karriere og interesser. Som hun selv sier, hadde hun en unik sjanse til å jobbe med barn og kunst, og samtidig bli bedre kjent med sitt opphav. Ønske om å utforske opphav kan for øvrig sies å omhandle identitet og *belonging*. På bakgrunn av dette kan en si at Karin har vært motivert av en sosio-psykologisk pushfaktor (*identitet og belonging*), og en kulturell pullfaktor (*språk: Lære koreansk*).

Cody

Cody hadde i likhet med Karin aldri vært tilbake i Korea før dette oppholdet. Det er imidlertid over fjorten år siden Cody satte seg på flyet til Korea. Cody var for øvrig den eldste i søskenflokk på seks, bestående av både biologiske og adopterte barn. Av disse var tre barn adoptert fra Korea. Han og broren hadde et nært forhold, og de hadde planlagt å reise tilbake til Korea sammen. Broren fikk imidlertid aldri oppleve Korea, da han omkom i en bilulykke.

C: *I was really close to one of the korean adoptee brother and he and I used to live together, you know we hung out all the time together. He was almost like a bestfriend to me you know. And then he got into a car wreck and he died.*

I: *oh (litt sjokkert)*

C: *And we had always (han tenker), you know promised each other; hey we will go to Korea someday, you know, do the korean things, we are going to eat korean food, you know things like that. And as soon as he died I realize; this is the call you know because he didn't get to go to Korea anymore, but what I am waiting for. So Three months later almost exactly three months later I was in Korea. I quit work I sold everything that I had and I wanted to come to Korea for a year. And so I came (Cody).*

Brorens død ble en vekker for Cody, og han reiste derfor til Korea. Han hadde for øvrig også fått teften av å reise da han avtjente verneplikt i marinen. I marinen fikk han nemlig reist mye. Det første året i Korea gjorde sterkt inntrykk på Cody, og etter bare en måned tilbake i USA, fant han ut at han ikke lenger ville bli boende i landet.

- C: *My first year in Korea had such a big impact on me. I couldn't adjust back to the American way of life. I couldn't get used to the people, I couldn't get used to the way things are done in the States...Just everything about the States I just didn't like.*
- I: *Just like that?*
- C: *Yeah yeah after my first year. My first year had such a big impact on me you know and I think the more important thing is that everybody was korean in Korea you know. I'm a minority in the States so I think that played a big role too, but just the culture you know, the food, everything.*
- C: *[...] so I came back to Korea a month later. I was back in Korea and I have been here ever since.*
- I: *When did you like decide like: I'm gonna to stay here?*
- C: *Even now I really don't know if I'll be here for, you know forever. I don't think I would be. But you know I go day by day you know. Week by week, month by month. I kinda go as the way the water flows (Cody).*

På bakgrunn av dette kan en si at Cody var motivert av to sosio-psykologisk pushfaktor. For det første ønsket han å oppleve fødelandet (*ønske om å oppleve fødelandet*). For det andre var han reiselysten (*reiselyst/ behov for nye impulser*). Han har derfor vært motivert av to sosio-psykologiske pushfaktorer. Han påpeker imidlertid at minoritetsstatusen som følge av sitt koreanske utseende, trolig var en grunn til at han reiste. Jeg har imidlertid valgt å utelate dette fra analysen, da han ikke utdypet dette. Codys innstilling minner for øvrig litt om vagabonden som beskrevet av Bauman (1996). Hvor vagabonden vil fare ved neste veikryss vet ikke vagabonden før han står i veikrysset. Selv om Cody har noe til felles med vagabonden har han jo tross alt bodd i Korea i over fjorten år. Et av kjennetegnene til vagabonden var som nevnt å være på reise. I lys av at Cody har stiftet familie i fødelandet, i tillegg til å være i fast jobb, er vagabond kanskje ikke en god beskrivelse av Cody.

Push og pullfaktorer

Blant de ti informantene var det et flertall som hadde besøkt Korea flere ganger tidligere. Selv om det er nærliggende å betrakte informantenes reiser som *roots tourism*, er det grunn til å bruke begrepet med varsomhet, da det kan diskuteres om informantene i det hele tatt kan betraktes som turister (Timothy 2008: 116)⁹. Flere av informantene hadde tross alt oppholdt seg i Korea i en lengre periode på flere år, og hadde både jobb og egen bolig.

Som det fremgår av analysen, har reisemotivasjonene for de ulike reisene vært noe forskjellig for hver gang. Videre er det grunnlag for å se informantenes reiser i en sammenheng. Etter hvert som de får kjennskap til landet, oppdager de nemlig nye muligheter ved Korea, som motiverer dem til å reise tilbake igjen. På bakgrunn av dette kan en kanskje si at informantenes motivasjoner har endret seg på bakgrunn av tidligere reiseerfaring. Selv om TCL (*Travel career ladder*) ble vurdert som utilstrekkelig til å analysere informantenes reisemotivasjoner, kan deler av teorien kaste lys over informantenes reiser (Pearce 2005: 52). Som nevnt sier teorien at reisemotivasjoner gjerne endres som følge av akkumulert reiseerfaring. Mens det var ønske om å se og oppleve fødelandet som var den primære reisemotivasjonen for informantene ved førstegangsreise, var flertallet motivert av andre ting på den nåværende reisen. Det er likevel problematisk å si om informantene har hatt ulike *reisekarrierer*, da det forutsetter at reisemotivasjonene kan plasseres hierarkisk. I TCL endres ikke reisemotivasjonene bare i henhold til reiseerfaring, men også på et hierarki. Kanskje har informantene gått fra å være motivert av et generelt ønske om å oppleve fødelandet, til å bli motivert av mer spesifikke ønsker. Jeg vil imidlertid hevde at disse funnene indikerer en mulighet for å utvikle en liknende teori for koreanskadopterte og fødelandsreiser, dersom utvalget hadde vært større. Muligens kunne ønske om å oppleve fødelandet vært nederst på hierarkiet, mens delt statsborgerskap eller fullt koreansk statsborgerskap kunne vært toppen. Det er imidlertid viktig å bemerke at det hadde gått mange år siden flere av informantene hadde besøkt Korea for første gang, i tillegg til at enkelte hadde vært tilbake i Korea flere ganger. Det kan derfor ha vært vanskelig for informantene å huske reisemotivasjoner ved tidligere reiser.

⁹ Trolig vil begrepet være mer egnet til å beskrive koreanskadopterte som reiser for kortere opphold.

For å illustrere at informantenes reisemotivasjoner har vært forskjellige på de ulike reisene, ble det valgt å redegjøre for reisemotivasjoner ved enkelte av informantens reiser. Det ble imidlertid valgt å ikke analysere push og pullfaktorer ved tidligere reiser, da det var den siste reisen som var av interesse. Reisemotivasjoner ved tidligere reiser er derfor ikke inkludert i tabellen under. Følgende push og pullfaktorer ble identifisert i analysen.

TABELL 2: OVERSIKT OVER IDENTIFISERTE PUSH OG PULLFAKTORER

Push faktorer	Pull faktorer
Kjedsomhet	Tidligere reiser til Korea
Identitet og <i>belonging</i>	Økonomiske fordeler
Reiselyst/behov for nye impulser	Utdanning
Ønske om å oppleve fødelandet	Venner
	Språk: Lære koreansk

Av de ti informantene var det kanskje Kent som best kunne peke på konkrete reisemotivasjoner. Han var som nevnt motivert av pullfaktorer, som var *tidligere reiser til Korea, økonomiske fordeler, utdanning, og venner*. Både Jenny og David nevnte *kjedsomhet* som en av grunnene til at de hadde reist. Jenny ble for øvrig også motivert av tilbudet om utdanning i form av et utdanningsstipend, mens David også var motivert av *reiselyst/behov for nye impulser*. *Reiselyst/behov for nye impulser* var også en av grunnene til at Eric hadde reist. Men han var også motivert av muligheten til å skaffe seg jobberfaring (*utdanning*). *Reiselyst* var kanskje også grunnen til at Bjarte hadde flyttet til Korea. Men som nevnt var det vanskelig å peke på konkrete push- eller pullfaktorer bak Bjartes reise til Korea, da han allerede hadde vært på reise i flere år. Også Cody nevnte *reiselyst* som en motivasjon bak reisen, men han var også motivert av et ønske om å se og oppleve fødelandet.

Kira hadde som nevnt tidligere reist tilbake til Korea for å utforske mer av den koreanske delen av seg selv. Generelt kan en si at hun har vært motivert av pushfaktoren *identitet og belonging*. Det samme gjelder Amy. Men mens Kira hadde reist til Korea for å utforske den koreanske delen av seg selv, hadde Amy reist for å finne ut om hun ønsket en fremtid i Korea. Før hun kunne ta en slik beslutning, måtte hun som nevnt først erfare det hun betegnet som *det virkelige Korea*. I tillegg var hun motivert av et ønske om å lære koreansk (*språk: Lære koreansk*). Dette var også en av motivasjonene til Karin for å reise. Når språket ble vektlagt av både Amy og Karin, er det kanskje fordi språket er en viktig forutsetning for å kunne delta

i en kultur. Selv om en kan argumentere for at Seoul på mange måter er blitt amerikanisert, da en finner kjeder og merker som McDonalds, Burger King, Pizza Hut og Starbucks, Nike og Adidas der, er engelskkunnskapene fortsatt lave. Språket er derfor en viktig forutsetning for å kunne delta i det koreanske samfunnet, og for integrering. Den primære motivasjonen for Karin var for øvrig ønske om å utforske sitt opphav (*identitet og belonging*). For Karin ble imidlertid det som i utgangspunktet skulle være noen ukers ferie, et lengre opphold på flere år. I løpet av oppholdet hadde hun funnet drømmejobben, og en kan i Karins tilfelle også snakke om en motivasjon for å bli værende i fødelandet. Selv om Alex fortsatt søkte etter de biologiske foreldrene sine, var hovedgrunnen til at han valgte å flytte tilbake til fødelandet trolig den vanskelige oppveksten, og manglende tilhørighet til USA (*identitet og belonging*).

Som nevnt i teoridelen har push-pull teorien blitt sterkt kritisert for å at det kan være problematisk å skille mellom push og pull. Dette var også et problem i denne studien, noe flere av eksemplene over illustrerer. I Bjartes tilfelle var det for eksempel problematisk å peke på noen konkrete push eller pullfaktorer. Pushfaktorene *kjedsomhet* og *reiselyst/behov for nye impulser* kan også tolkes på flere måter. Det kan for eksempel være at kjedsomheten som både Jenny og David beskrev, skyldtes eksterne forhold som for eksempel mangel på kulturelle tilbud, og dermed burde vært analysert som en pullfaktor. Likeledes kan *reiselyst/behov for nye impulser* tolkes også som en pullfaktor, da det kan ha vært eksterne kulturelle forhold som har virket tiltrekkende på informantene.

Som tabellen over viser har informantens reisemotivasjoner vært noe forskjellig. I tillegg til de motivasjonene som informantene nevnte, er det grunn til å tro at deres relasjon til Korea som adopterte, har gjort Korea til et naturlig reisemål for dem. Muligens gir deres tilknytning til landet dem et ekstra påskudd for å reise. Kent var for øvrig den eneste av informantene som påpekte dette ved å si:

I: *Hva er det som gjøre Korea så spesielt da?*

M: *[...] Helt ærlig så tror jeg at (han tenker) la oss si at jeg hadde vært adoptert fra Vietnam og jeg hadde dratt dit, og kanskje hadde jeg følt det på samme måte.*

Når flertallet av informantene ikke nevnte dette i forbindelse med reisemotivasjoner, kan det være fordi dette er så innlysende for informantene at det tas for gitt, og at det er en del doxa (Bourdieu 1977: 166).

6.2 Frontstage og backstage Korea

En reise tilbake til fødelandet innebærer ikke bare en reise tilbake til det landet hvor de ble født, men også en reise til en fremmed kultur. Selv om de som koreanskadopterte ser ut som bofaste koreanere, har de med seg en annen kulturell bagasje, preget av en oppvekst utenfor Korea. Informantene hadde imidlertid besøkt Korea flere ganger, og hadde derfor kjennskap til landet fra før. Flesteparten hadde også besøkt landet flere ganger, i tillegg til at de allerede hadde oppholdt seg i landet en god stund da de ble intervjuet. Korea var derfor ikke et helt fremmed land for informantene. Til tross for dette opplevde flere av informantene kulturforskjeller som en utfordring. Dette kapitlet handler om ulike aspekter ved informantenes tilværelse i fødelandet, som utfordringer i form av kulturforskjeller, stigma og relasjoner. Men det skal også handle om positive opplevelser.

Denne studien bygger som nevnt på informasjon fra ti voksne koreanskadopterte som har reist på et lengre opphold til Korea. Det var på forhånd en antakelse om at koreanskadopterte med langtidsopphold ville ha et annet inntrykk av Korea enn koreanskadopterte med korttidsopphold, som følge av ulik erfaring. Selv om kulturforskjellene muligens er mest fremtredende i løpet av de første ukene, er det kanskje andre forskjeller som blir mer tydelig etter en stund. Amy nevnte for eksempel at det ikke var lett å jobbe som ung kvinne i et mannsdominert samfunn som Korea. Dette var noe hun ikke hadde opplevd på tidligere reiser, da hun reiste for en kortere periode. Det var først da hun begynte å jobbe, at denne siden ved samfunnet ble tydelig. Slik kan det tenkes at den sosiale virkeligheten fremstår som forskjellige på bakgrunn av mer eller mindre erfaring.

Som nevnt hadde flere av informantene reist første gang til Korea på arrangerte turer. I lys av nyere erfaringer, fremstod disse turene nå som rene turistopplegg. Enkelte hadde også innsett at deres tidligere opplevelser hadde vært preget av et turistperspektiv. Turistperspektivet ble videre satt i kontrast til den opplevelsen av Korea de nå hadde. Etter å ha bodd i Korea over en lengre periode, fremstod tilværelsen nå som annerledes enn første gangen de besøkte landet. Flere av informantene hadde i løpet av denne tiden innsett at det Korea de besøkte som førstegangsreisende på en arrangert tur, var mer eller mindre et fiktivt og idyllisert Korea, preget av overnattinger på flotte hoteller, middager på fine restauranter, og besøk til kjente turistattraksjoner. Dette var langt fra det Korea de nå hadde erfart. Informantenes opplevelser kan for øvrig belyses ut i fra et *dramaturgisk perspektiv* (Fangen 1997: 61). I *Vårt rollespill til*

daglig bruker Goffman (1992) teaterscenen som en analogi for det sosiale livet. Akkurat som i teateret, spiller vi roller for et publikum på den sosiale scenen. En grunnleggende antakelse er for øvrig at mennesker generelt ønsker å fremstå i et best mulig lys. I møte med andre kan forsøker vi gjerne skjule sider ved oss selv som kan stille oss i et dårlig lys. Akkurat som i teateret er den sosiale scenen delt i en *frontstage* (fasadeområde) og *backstage* (baksidområde) (Goffman 1992: 96). *Frontstage* er der opptreden utspiller seg, mens *backstage* er bak kulissene. For at forestillingen skal virke troverdig, er det viktig at publikum ikke får innsyn i *backstage*. Akkurat som teaterscenen deles inn i *frontstage* og *backstage*, kan en her skille mellom *frontstage Korea* og *backstage Korea*¹⁰ (Goffman 1992). Med *frontstage Korea* menes det bilde, eller inntrykk turarrangørene ønsker at deltakerne skal få av landet. Akkurat som aktøren ønsker å fremstå i et best mulig lys, ønsker arrangørene å stille Korea i et best mulig lys. For å få til dette, er det viktig at deltakerne kun opplever *frontstage Korea*. Arrangørene må derfor sørge for at deltakerne får god oppvarming under hele oppholdet, og dermed en best mulig opplevelse av Korea. Turen er derfor godt tilrettelagt på forhånd, slik at deltakerne ikke kommer opp i ubehagelige situasjoner, som blant annet praktiske forberedelser. Arrangørene har derfor brukt mye tid på forhånd på å forberede turen, da det ville svekke forestillingen, dersom de for eksempel måtte bruke tid på å forhøre seg om de beste restaurantene, eller bla i reisebøker.

I motsetning til *frontstage Korea*, er *backstage Korea* langt fra like rosenrødt. Etter å ha bodd i Korea i en lengre periode, har enkelte av informantene begynt å skimte *backstage Korea*, og derfor innsett at tidligere opplevelser ikke hadde gitt et helt riktig bilde av fødelandet. Enkelte informanter refererte for øvrig til tidligere erfaringer som bryllupsreisefasen (*honeymoon phase*). Bryllupsreisen blir på en måte en metafor på noe uvirkelig. Bryllupsreisen forbindes med en periode med lykke og forelskelse for det nygifte paret. Men omsider må paret vende tilbake til virkeligheten igjen, da bryllupsreisen omsider tar slutt.

I det følgende vil det bli sett nærmere på hvordan informantene opplevde tilværelsen i fødelandet. Underpunkt 6.2.1 vil kort ta for seg utfordringer med kulturforskjeller, mens 6.2.2 vil handle om opplevelser med stigmatisering. I 6.2.3 vil det bli sett nærmere på

¹⁰ Teateranalogien brukes for øvrig litt annerledes enn slik den brukes av Goffman. Hos Goffman brukes begrepene *frontstage* og *backstage* for å beskrive interaksjon mellom personer, mens begrepene her beskriver opplevelsen av Korea.

informantenes sosiale relasjoner. Kapittelet avrundes med punkt 6.2.4, som tar opp noen av de positive aspektene ved informantenes tilværelse.

6.2.1 Kulturforskjeller

Selv om informantene har samme utseende som majoriteten i Korea, gav flere uttrykk for at de likevel ikke følte seg helt i majoritet, på grunn av kulturforskjeller. Informantene påpekte at de i stor grad var preget av en oppvekst utenfor Korea, og at dette var noe de ikke kunne overse. Til og med Alex, som var den eneste av informantene som hadde brutt helt med oppvekstlandet, påpekte at han var preget av oppveksten i USA. Selv om de av utseende ser ut som fastboende koreanere, har de koreanskadopterte med seg en annen kulturell bagasje. Med unntak av noen få informanter, var alle adoptert bort som spedbarn, og de hadde derfor ikke rukket å bli sosialisert inn i den koreanske kulturen (med unntak av noen få informanter).

Generelt var kulturforskjellene noe som flere av informantene syntes var utfordrende. Det gjaldt særlig trekk ved den koreanske kulturen som betydningen av hierarki etter alder, kjønn, utseende, status, penger og posisjon. Amy kom med følgende utsagn når vi kom inn på utfordringer ved å bo i Korea: *I'm sick of people commenting about weight and skin colour and stuff like that. So in that way being in Korea I'm being frustrated because that's like; I'm an American we don't talk about weight, we don't talk about age and stuff like that.* Som nevnt tidligere syntes også Amy det var vanskelig å jobbe i Korea som ung kvinne i et mannsdominert arbeidsmiljø. På skolen hvor hun jobber som engelsklærer er hun ikke bare kvinne og yngst, men også den eneste av lærerne som er utenlandsk. På tidspunktet for intervjuet befant hun seg i en bølgedal hvor hun var lei av kulturforskjellene.

Flertallet av informantene som syntes kulturforskjellene var problematisk nevnte *patriarkatet*¹¹ som spesielt negativt. En av disse var David. Han uttalte følgende: *For det første så er Korea et rasist land. For det andre så er Korea et patriarkisk samfunn. Den tredje er at likestillingen mellom kjønnene ikke er i henhold til mine preferanser.* Det var likevel ikke alle som opplevde dette som negativt. Eric følte snarere at dette stemte bedre overens med hans egne verdier. Han uttalte imidlertid ikke eksplisitt at han var tilhenger av

¹¹ Patriarkat er et begrep om maktfordelingen i samfunnet knyttet til alder, menn og farskap (Sjørup 1997: 234).

patriarkatet, men det var likevel liten tvil om at det var dette han mente. Han uttalte blant annet at han hadde følt seg litt koreansk i Belgia, fordi han alltid har forventet at jenter skulle gjøre som han sa. Jeg tolker dette som om Eric forbinder patriarkatet med den koreanske kulturen, noe han er tilhenger av.

Det var imidlertid en kulturforskjell som nesten alle informantene nevnte, og det var det negative synet på adopterte i det koreanske samfunnet. Cody uttalte følgende om dette: *In Korea adoption still has a negative image where the orphans are sent away. And you are an orphan. And when you are an orphan you belong nowhere.* Generelt var det en oppfatning blant informantene om at adopsjon ble sett på som negativt av mange koreanere, og at dette var et *stigma* (Goffman 1990). De hadde for øvrig ulike forklaringer på hvorfor det var slik. Cody mente dette var grunnet manglende kunnskap om adopsjon blant koreanere, og til dels konservative familieverdier basert på blodsbånd. Ifølge ham ble det å være adoptert i Korea sett på som å være foreldreløs. Alex var heller av den oppfatning at adopterte ble sett på som utlendinger, og at de derfor ikke ble sett på som “ekte koreanere”. De følgende avsnittene vil derfor handle nettopp om erfaringer med stigmatisering i fødelandet, og hvordan enkelte forholdt seg til dette.

6.2.2 Stigma

Fordi flertallet av informantene ankom sine oppvekstland som små barn, og dermed hadde tilbrakt mesteparten av oppveksten der, er de kulturelt sett like som majoriteten i sine respektive oppvekstland. Det som først og fremst skiller dem fra majoriteten i oppvekstlandet, er deres asiatiske utseende. På den måten kan de sies å være bærere av det Goffman (1990: 14) har betegnet som et *tribal stigma*, som er stigma på bakgrunn av for eksempel rase, nasjonalitet eller religion. Fordi de utseendemessig skiller seg fra majoriteten i oppvekstlandet, kan de lett bli tatt for å være utlendinger eller innvandrere, til tross for at de kulturelt sett har den samme bagasjen som resten av majoriteten (Sætersdal og Dalen 1999). Omtrent halvparten av studiens informanter hadde opplevd enten rasisme eller diskriminering i sine oppvekstland. Som nevnt tidligere i kapitlet hadde Alex blant annet opplevd rasisme og diskriminering i perioden da Japanerne gjorde sitt inntog på det amerikanske markedet. Både Karin og David hadde opplevd å få negative bemerkninger for deres utseende på skolen. Mens disse informantene hadde opplevd rasisme eller diskriminering som unge, hadde Cody først

erfart dette i voksen alder. Han utdypet ikke dette, men påpekte at rasisme var en av grunnene til at han valgte å reise tilbake til Korea. Flere av informantene hadde imidlertid opplevd stigmatisering i Korea på bakgrunn av deres status som adopterte. Dette funnet samsvarer for øvrig med funnene i Herløws (2010: 84) studie.

Goffman (1990: 13) har som nevnt definert stigma som: *an attribute that is deeply discrediting*. Goffman (1990) er spesielt opptatt av møte mellom den stigmatiserte og den normale, og således hvordan stigmabæreren forholder seg til sitt stigma. Ifølge Goffman (1990: 57) må stigmabæreren avgjøre hvor mye informasjon han eller hun skal avsløre. Fordi det å være adoptert var forbundet med stigma, var det et dilemma for enkelte av informantene om de skulle fortelle at de var adopterte. Bjarte sa for eksempel:

- I: *[...] Det har vært litt sånne rare episoder faktisk, der jeg ikke føler meg komfortabel med å si at jeg er adoptert da.*
- I: *Her i Korea?*
- B: *Her i Korea ja, fordi jeg ikke orker masse medlidenhet og stress om det liksom.*

Som det fremgår av sitatet forbinder Bjarte statusen som adoptert med medlidenhet og stress. Han gav ingen forklaring på hva han mente med dette, men kanskje kan utsagn fra noen av de andre informantene gi et hint om hva han mente. Akkurat som Bjarte ville ikke Cody fortelle at han var adoptert. Det gjaldt spesielt i møte med bofaste koreanere.

- I: *Do you usually tell people that you are an adoptee?*
- C: *Oh yes that's a good point. (Han tenker) my line of work sometimes it can be tricky because they judge you based on your background. And in Korea even now, Korean society has this negative image about adoption. More negative in ways that they feel sad about you.*
- I: *ok?*
- C: *So for me when I meet my clients for the first time I don't tell them that I am an adoptee. I tell them that I am gyopo. Which is an Korean-American, which is true, which is true I am an Korean-American. I'm just an adoptee too. So I tell them that I am korean-american to start things out. That way I don't get a different treatment. Whether it's good or bad.*

Som det fremgår av sitatet, har Cody opplevd å få medlidenhet fra koreanere fordi han er adoptert; i den forstand at folk gjerne synes synd på ham. Denne stigmatiseringen kunne være positiv i den forstand at han kunne oppnå visse goder. For eksempel kunne han få servert ekstra mye mat på restaurant hvis servitøren fikk vite at han var adoptert. For Cody var dette likevel negativt, fordi han ikke ønsket å bli behandlet annerledes. Fordi han ville unngå at denne statusen (adoptert) skulle være en del av førsteinntrykket til folk, pleide han ikke å si at han var adoptert før han hadde blitt kjent med vedkommende, eller før dette ble et tema. Generelt forsøkte han å holde dette skjult så lenge som mulig. Isteden valgte han å si at han var *gyopo* (også skrevet *kyopo*), som er en term som referer til koreanere som lever utenfor Korea. Selv om en *gyopo* vil miste statusen som *gyopo* dersom han eller hun returnerer til Korea, brukes termen gjerne for å forklare at vedkommende har bodd i utlandet. Det var også slik Cody brukte begrepet. Det å være *gyopo* kunne imidlertid være negativt, dersom en ikke kunne snakke koreansk, men fordi Cody snakket godt koreansk var dette en strategi for å unngå å bli stigmatisert som adoptert. Mens Cody valgte å ikke fortelle at han var adoptert, valgte David å si nettopp at han var adoptert (*ipyang*). Det samme gjorde Amy.

A: *I just say ipyang and...*

I: *You say that now?*

A: *Yeah I tell everybody right away like I didn't have to say that I am an adoptee as quickly in the States because people just kind of figured, because I speak English and; I mean I'm not an immigrant they know that so... I guess here it's very much about how I introduce myself so I'm like yeah, cause they always wonder: oh so are you a Japanese or something, so the quickest way to stop that conversation from getting annoying is to just say yeah I'm a ipyang, I am an adoptee.*

Som det fremgår av sitatet brukte Amy statusen som adoptert, som en strategi for å unngå masse spørsmål om hvor hun kom fra. Også Karin opplevde stadig at folk stilte henne spørsmål om hennes bakgrunn. Kanskje var det dette Bjarte mente var stress?

På bakgrunn av dette kan en si at tilbakereisen har representert en endring i informantenes stigma. I oppvekstlandet er de bærere av et *synlig stigma* (utseende), mens de i fødelandet er bærere av et *usynlig stigma* som adopterte. Selv om de skulle skille seg ut i henhold til klær, frisyre, fremtoning og atferd, kan ingen se på deres fysiske utseende at de er adopterte. At de

ikke er som øvrige koreanere, blir først fremtredende når noen prater til dem, og det avsløres at de ikke kan språket.

Fordi de ikke behersker koreansk ble de ofte antatt for å være japanere eller kinesere. I Korea er det å være japaner eller kineser et stort stigma, da det fortsatt er mange koreanere som av historiske grunner bærer nag mot både japanere og kinesere. En av de situasjonene der dette gjerne ble et tema, var når de tok taxi og sjåføren begynte å prate til dem på koreansk. Fordi det var et forholdsvis stort stigma å være japaner eller kineser, og fordi det således var ukorrekt, valgte de å si at de var *ipyang* (adopterte), dersom sjåføren trodde de var japanere eller kinesere. Sætersdal og Dalen (1999) har for øvrig funnet ut at utenlandsadopterte i Norge ikke vil bli kategorisert som innvandrere, da innvandrere var assosiert med lav status. Men som nevnt kunne også det å være adoptert være et stigma, og som nevnt valgte derfor Cody å si at han var *gyopo* fremfor *ipyang* (adoptert). Generelt kan det i Korea være negativt å være både *ipyang* og *gyopo*. Å være adoptert var forbundet med lav status, mens det å være *gyopo* kunne være negativt, dersom en ikke kunne snakke koreansk. Dette var negativt, fordi det ble oppfattet som et uttrykk på at familien ikke hadde lært vedkommende om opphavet sitt. For de fleste var dette derfor ikke en alternativ strategi, da dette også kunne være et stigma. For Cody var dette imidlertid et alternativ, fordi han behersket koreansk. Flertallet av de informantene som nevnte denne problematikken valgte for øvrig å si at de var adopterte, da dette var den enkleste og mest riktige forklaringen. Dette viser at stigma er noe som koreanskadopterte står overfor ved tilbakereiser til fødelandet. Som eksemplene over illustrerer er det ulikt hvordan koreanskadopterte velger å takle sitt stigma.

Det kan imidlertid diskuteres hvorvidt de koreanskadopterte til tross for et asiatisk utseende likevel skiller seg ut. Ut i fra Pierre Bourdieus (1990: 52) teori om ulike *habitus* er det mulig at de skiller seg ut både i klesstil og fremtreden, som for eksempel gangeleie. Ifølge Bourdieu (1990) har mennesker med oppvekst under noenlunde like forutsetninger tilnærmet lik *habitus*. Bourdieu nevner hovedsaklig dette i forhold til klasser. I forlengelsen av dette, kan en si at mennesker fra ulike kulturer har ulike *habitus*, som følge av ulik sosialisering. *Habitus* kan videre gi seg utslag i ulik smak som væremåter, fremtredelsesformer, klær og språk. *Habitus* blir på en måte noen synlige kulturelle markører, som utgjør sosiale distinksjoner. Ut i fra *habitus*begrepet til Bourdieu vil det være rimelig å si at etnisk tilhørighet til en viss grad er synlig. En erfaring jeg gjorde på min siste reise tilbake til fødelandet Korea, i forbindelse med innsamlingen av data til denne studien kan være illustrerende.

Jeg var tilbake i Korea for første gang sommeren 2009. En av de tingene jeg ble mest overrasket over, var at jeg alltid ble tatt for å være betraktelig yngre av koreanerne enn det jeg egentlig var. Hver gang vi skulle ut på et utested, ble jeg alltid bedt om å vise legitimasjon. På et utested opplevde jeg også at noen ropte *gyopo!*¹² etter meg. Det var imidlertid ikke før på min andre reise tilbake, jeg forstod hva som var årsaken til dette. En dag jeg var ute med min koreanske venninne spurte jeg om hvorfor koreanerne så på meg som yngre enn det jeg var. Det var trolig fordi jeg så veldig ung ut, men også på grunn av hvordan jeg kledde meg. På begge mine reiser har jeg besøkt Korea under regntiden. Dette gjør at luften er svært fuktig, i tillegg til at det er svært varmt. På grunn av det varme og fuktige klimaet, var det svært lite fristende å gå med langbukse selv på kveldstid. Mesteparten av tiden gikk jeg derfor i shorts. Det jeg ikke visste, var at når koreanske gutter når myndighetsalder så kler deg seg annerledes. Det er vanlig at de da begynner å gå i dressbukser, skjorte med slips og dresssko. Med shorts hadde jeg gått kledd som en tenåring. Som en iherdig sosiologistudent og med kjennskap til både inntrykksstyring og manipulasjon av speilbildet, gikk jeg derfor rett til Dongdaemun¹³ klesmarked. Etter mye pruting kom jeg omsider ut ikledd hvitskjorte, mørkeblå dressbukse med et brunt matchende belte og høyhelede skinnende koreanske sko. Samme kveld skulle vi ut å oppleve på det yrende utelivet i Seoul, og til min forbauselse, ble jeg ikke spurt om legitimasjon på et eneste utested. Min koreanske venninne la selvsagt merke til min nye *outfit*, og da jeg spurte henne: *What do you think?* svarte hun: *Now you look like a korean officeworker.*

6.2.3 Sosiale relasjoner

Det var på forhånd en antakelse at informantene i utgangpunktet tilbrakte mesteparten av tiden sammen med andre koreanskadopterte. Mens noen av informantene var mye sammen med andre koreanskadopterte, forsøkte andre å distansere seg fra det koreanskadopterte miljøet, og fra koreanskadopterte for øvrig. Det var ulike grunner til at disse ikke ville involvere seg med andre koreanskadopterte. Kent beskrev dette slik:

Når du bor her så blir du ganske drittlei av å høre de samme spørsmålene angående de samme tingene hver gang du treffer noen. Og du blir også lei av å treffe venner som eventuelt

¹² Gyopo er som nevnt tidligere en term som referer til koreanere som lever utenfor Korea.

¹³ Dongdaemun er et distrikt i Jongno-Gu i Seoul kjent for sine tradisjonelle markeder og kjøpesentre.

kommer til å stikke, og som du eventuelt ikke ser igjen, eller det blir lenge til du ser dem igjen. Det føles kanskje litt som bortkasta tid.

Kent så også på mangelen på stabilitet som problematisk for å utvikle dypere relasjoner, og at det generelt er liten sannsynlighet for at relasjoner kan utvikle seg til noe mer enn et overfladisk bekjentskap. I tillegg var han lei av å måtte svar på spørsmål fra mindre erfarne koreanskadopterte. Dette var også noe som ble beskrevet av Eric:

- E: *I knew a lot of adoptees when, some years ago when I was volunteering for G.O.A.'L¹⁴*
- I: *Ok you worked at G.O.A.'L.*
- E: *Yes more like an volunteer. But after maybe doing 5 or 6 years I do not meet adoptees.*
- I: *Why?*
- E: *Because it is a hard job.*
- I: *It is a hard job meeting adoptees?*
- E: *Yes...*
- I: *Can you elaborate; Why is it hard?*
- E: *Because they are new in Korea and you have to explain and explain, and explain again.*

Fordi førstegangsreisende har lite eller ingen kunnskap om Korea, henvender de seg ofte til koreanskadopterte med mer erfaring. Både Kent og Eric var lei av å svare på spørsmål fra mindre erfarne koreanskadopterte. Eric opplevde også at de nye ofte forventet at han og de andre med langtidsopphold, skulle hjelpe dem under oppholdet. Da Eric reiste tilbake for første gang, fantes det ingen turer eller organisasjoner for koreanskadopterte. Han og de andre som kom på den tiden hadde måttet klare seg på egenhånd. For ham fremstod mange av de førstegangsreisende derfor som hjelpeløse. Både Kent og Eric forsøkte derfor å unngå andre koreanskadopterte. Også Bjarte forsøkte å unngå nyankomne koreanskadopterte. Han var imidlertid enda klarere på hvorfor han ikke lenger ønsket å forholde seg til dem.

- I: *Kjenner du mange koreanskadopterte?*
- B: *Altfor mange (han ler litt).*

¹⁴ G.O.A.'L står som nevnt for *Global Overseas Adoptees Link*, og er en organisasjon lokalisert i Seoul, som bistår koreanskadopterte.

- I: *Altfor mange?*
- B: *Jeg bodde i et kollektiv med adopterte i et år, noe som gjorde at jeg ble kjempelei av å høre de samme historiene; å gå ut tjue stykker på restaurant; noen ville hit, og noen ville dit, og noen jeg ikke tålte trynet på. Eller ikke tålte trynet på, men altså som var skikkelig irriterende for meg [...].*
- I: *Så du har ikke så mye kontakt med koreanskadopterte lenger?*
- B: *Nei det fikk jeg nok av å bo et år i et hus med adopterte hvor de kom og gikk. [...] For meg da som bor her så er det akkurat som å møte... de blir jo turister da, som bare er her på besøk, som bare er ute etter å bruke deg på en måte til deres eget gode, for å dra informasjon ut av deg.*
- I: *Du får ikke så mye ut av dem?*
- B: *Ja nettopp jeg får ikke noe ut av dem; hvorfor skal jeg da gjøre det (være guide), og jeg blir bare sliten. Det er alltid greit å gi, men etter et visst stadie da, så må du begynne å tenke på deg selv, og på din personlige utvikling. Så å henge sammen med adopterte som bare er på besøk det gjør jeg ytterst sjeldent.*

Sitatet viser at Bjarte har en klar oppfatning om hvem han vil omgås. Han vil ikke la seg utnytte. Jeg forstår det som om Bjarte ser på relasjoner som et bytteforhold. I slike relasjoner er det gjerne en forventning om at tjenester vil bli gjengjeldt med tilsvarende ytelser. En kan forstå Bjartes motvilje mot å inngå nære relasjoner med koreanskadopterte med korttidsopphold ut i fra bytteteorien til George C. Homans. Kjernen i bytteteorien er at mennesker er bevisste rasjonelle aktører, som ønsker å maksimere nytte. I bytteteorien er atferd og belønning tett forbundet, og menneskers atferd blir sett på som styrt av hva slags belønninger det mottar. Homans fremsetter seks hypoteser for atferd. To er imidlertid av relevans her. *Suksesshypotesen* sier at jo mer en person blir belønnet for en viss type atferd, desto større sannsynlighet er det for at vedkommende vil gjenta denne atferden. Ut i fra at Bjarte vektlegger gjensidig bytte som et kriterium for relasjoner, og fordi han opplever bytteforholdet som skjevt, kan en si at Bjarte har hatt liten suksess med å inngå en relasjon basert på gjensidig bytte med koreanskadopterte. Den såkalte *verdiypotesen* kobler verdi og atferd. Generelt har Bjarte fått lite utbytte av å vær sammen med koreanskadopterte. Slik han ser det, er utbyttet lite i forhold til kostnadene (han blir sliten og får mindre tid til å tenke på hva han selv vil). Fordi kostnadene er høye og utbyttet lite, fremstår disse som lite attraktive byttepartnere og en dårlig *deal*.

Også David forsøkte å unngå andre koreanskadopterte. Han begrunnet dette først og fremst med at det koreanskadopterte miljøet var for isolert, og for lite integrert i det koreanske samfunnet. Han var også klar på at han ikke ville være en nordmann som kun oppsøkte andre nordmenn, eller en adoptert som kun oppsøkte andre adopterte. Han ville heller oppsøke ulike miljøer, som kunne gi ulike erfaringer. I forhold til den overordnede koreanske kulturen blir det koreanskadopterte miljøet en subkultur, hvor medlemmenes verdier bryter med verdiene i hovedkulturen. Som nevnt tidligere hadde flere av informantene også problemer med deler av den koreanske kulturen. En finner noe av det samme hos Kent som trakk frem mangfoldet i Korea, som noe han likte bedre ved Korea enn Norge. I likhet med Bjarte og Eric gav David uttrykk for at det kunne være slitsomt å være sammen med andre koreanskadopterte. Han beskrev dette med ordene: *slitsomt, interessant, dramatisk, kjedelig, intenst*. At David forsøkte å begrense kontakten med andre koreanskadopterte, er litt rart, ettersom han også sa at den felles forståelsen blant koreanskadopterte var en av grunnene til at han kom tilbake. Under intervjuet påpekte David at det var tilfeldig at han hadde reist tilbake til Korea, men som vist var dette kanskje ikke så tilfeldig likevel. Kanskje ville ikke David innrømme at han følte et spesielt bånd med koreanskadopterte.

Mens Kent la vekt på mangelen på stabilitet som en utfordring, la Bjarte mer vekt på at slike forhold ofte ble et lite gjensidig bytteforhold. Han likte derfor godt å være sammen med bofaste koreanere, fordi det da var han som ble vist rundt. Selv om ikke Kent og Eric uttrykte like eksplisitt som Bjarte at de så på slike forhold som lite gjensidig, kan en kanskje si at det i bunn og grunn handlet om dette. Felles var at de alle følte at de gav mye, men fikk lite igjen. Fordi de fleste koreanskadopterte som reiser tilbake til Korea, kun reiser for et kortere opphold, er det koreanskadopterte miljøet og relasjonene mellom koreanskadopterte, derfor preget av stor gjennomtrekk. Dette kan derfor gjøre det vanskelig å videreutvikle relasjoner.

Selv om disse informantene gav uttrykk for at de ikke var sammen med andre koreanskadopterte, var likevel flere av deres venner koreanskadopterte. Det kan derfor virke som om de egentlig mente at de ikke ville være sammen med koreanskadopterte som reiste for første gang, og som kun skulle bli i noen uker. Til tross for at disse informantene mer eller mindre forsøkte å unngå førstegangsreisende koreanskadopterte, så endte de likevel ofte opp sammen med dem. Det var nemlig alltid en de kjente som hadde med seg noen førstegangsreisende koreanskadopterte når de møttes på byen eller dro ut for å spise. Dette tyder kanskje på at varighet på oppholdet muligens kan være av betydning for om

koreanskadopterte på langtidsopphold vil omgås andre koreanskadopterte, og om de vil investere i å utvikle relasjonen. En annen mulig forklaring på disse informantenes motvilje mot å omgås koreanskadopterte, kan for øvrig være ulike *habitus* som følge av ulik erfaring. Som nevnt i begynnelsen av dette kapitlet er det grunn til å tro at koreanskadopterte med langtidsopphold opplever Korea annerledes enn de som reiser for første gang. Ifølge Bourdieu (1990) er *habitus* styrende for hvem vi omgås, og at vi generelt søker mot de som er mest lik oss selv. Muligens fremstår den sosiale virkeligheten så forskjellige for disse gruppene, at det blir vanskelig å føle gjensidig tilhørighet. Som flere av informantene påpekte var det noe annet å bo i Korea over tid, enn å være der som turist i noen uker (jamfør skillet mellom *frontstage*- og *backstage* Korea).

Blant de resterende informantene var det flere som likte godt å være sammen med andre koreanskadopterte. I likhet med Eric kom Cody til Korea før det i det hele tatt var noen programmer eller organisasjoner for koreanskadopterte i Korea. Men i motsetning til Eric var Cody glad på deres vegne, og for at det nå fantes muligheter han ikke hadde. Cody mente dessuten at koreanskadopterte hadde et spesielt bånd basert på gjensidig forståelse, til tross for at de også var svært ulike. Dette var også noe som ble nevnt av enkelte av de andre informantene. De mente at de som koreanskadopterte delte en unik felles forståelse, og at det var lett å relatere seg til hverandre av den grunn. Det varierte imidlertid hvor nære disse relasjonene var. En kan for øvrig trekke paralleller til de trekulturelle barna som beskrevet av Pollock og van Reken (2003). I likhet med flere av studiens informanter, følte disse barna at de hadde et spesielt bånd til hverandre. Den felles bakgrunnen ble videre grunnlag for en felles sosial identitet. Tobias Hübinette (2004: 22) har for øvrig foreslått at koreanskadopterte muligens konstruerer sin identitet i det Homi Bhabha har kalt for de tredje rom (*third space*). Bhabha argumenterer for at kulturer krysses i et såkalt tredje rom, hvor de danner *hybrider*. *All forms of culture are continually in a process of hybridity. But for me the importance of hybridity is not to be able to trace two original movements from which the third space emerges, rather hybridity to me is the "third space" which enables other positions to emerge* (Rutherford 1990: 211).

I likhet med Cody satte også Amy pris på å kunne være sammen med andre koreanskadopterte. I motsetning til Kent som syntes det var mer eller mindre bortkastet å bruke tid sammen med koreanskadopterte, syntes Amy det var verdt det. Hun beskrev relasjonene mellom koreanskadopterte som mer genuine, og mindre overfladiske, og sa

følgende om dette: *Even if people are just here for a couple of weeks it seems like that relationship is worth pursuing.*

Informantene ble også spurt om de foretrakk å være sammen med andre koreanskadopterte. Blant studiens informanter var det ingen som mente at de aktivt eller bevisst hadde søkt seg mot andre koreanskadopterte. At de ofte var sammen med andre koreanskadopterte, var heller fordi de møtte mange koreanskadopterte, og at de ofte fant noe til felles. Generelt tilbrakte informantene tiden med venner, uavhengig om disse var koreanskadopterte. Amy var for eksempel mye sammen med kollegaene på skolen der hun jobbet, mens Kent for det meste var sammen med medstudenter fra skolen.

Av informantene var det for øvrig kun Amy som hadde hatt koreanskadopterte venner under oppveksten. Samtlige informanter hadde imidlertid koreanskadopterte venner da de ble intervjuet. Flere av informantene fortalte for øvrig at de tidligere ikke ønsket kontakt med andre koreanskadopterte eller asiater. I lys av at flertallet av informantene identifiserte seg med oppvekstlandet under oppveksten (se avsnitt om identitet), kan motviljen mot å omgås andre koreanskadopterte eller andre asiater tolkes som en stigmastrategi. Informantene var trolig bevisste på at deres asiatiske utseende utgjorde et stigma i oppvekstlandet, og at de lett kunne bli tatt for å være innvandrere eller utledninger. Sætersdal og Dalen (1999) har for øvrig funnet at utenlandsadopterte i Norge ikke vil bli kategorisert som innvandrere. Tidligere forskning har også vist at koreanskadopterte (og utenlandsadopterte) gjerne identifiserer seg med majoriteten i oppvekstlandet. På bakgrunn av dette er det grunn til å tro at informantene unngikk andre koreanskadopterte og asiater fordi de kunne bli oppfattet som utlendinger av andre. Når samtlige informanter nå hadde koreanskadopterte venner, kan dette tolkes som at informantene har blitt mer komfortable med sitt opphav. En mulig forklaring kan være den såkalte *kontakthypotesen* (Djuve og Hagen 1997: 75). Kontakthypotesen har blitt brukt til å forklare holdninger til innvandrere, og generelt sier teorien at det er en sammenheng mellom kontaktflate og holdninger til innvandrere (Djuve og Hagen 1997). Ifølge kontakthypotesen vil fordommene mot innvandrere minske desto mer kontakt en har med innvandrere, og jo mer allsidig og personlig denne kontakten er. På samme måte kan en tenke seg at informantene har blitt mer komfortable med å være sammen med andre koreanskadopterte, som følge av mer kontakt. Det kan for øvrig være at informantene ikke hadde noe imot å være sammen med andre koreanskadopterte, men at de tidligere har hatt få muligheter til å treffe andre adopterte. Alex var for eksempel en av få asiater i bygda, der han vokste opp. Det kan

for øvrig være at de ubevisst har søkt seg mot andre koreanskadopterte, og at oppveksten i et vestlig land gjør at de identifiserer seg med hverandre. I lys av habitus vil det for eksempel være grunn til å tro at koreanskadopterte kulturelt sett har noen av de samme verdiene og oppfatningene, som følge av en oppvekst i et vestlig land.

På bakgrunn av informasjon fra flere av studiens informanter, kan det tyde på at det er en overforenkling å betrakte koreanskadopterte som en homogen sosial kategori, da en kan argumentere for at det er flere ulikheter enn likheter blant koreanskadopterte. De har imidlertid det til felles at de alle er adoptert fra Korea. Men de er likevel ulike individer med hver sin unike biografi på tvers av skillelinjer som kjønn, alder, kohort, klasse, og nasjonalitet, og det kan tenkes at sosiale skillelinjer er av større betydning enn deres felles bakgrunn som koreanskadopterte. Alex påpekte for eksempel at det ofte kunne være vanskelig å være sammen på grunn av forskjellige livserfaringer. Ifølge Cody var det ofte enklere å være sammen med bofaste koreanere enn koreanskadopterte, på grunn av ulike kulturelle bakgrunner.

6.2.4 Positive erfaringer

Til nå har det vært et hovedfokus på aspekter ved tilværelsen som informantene opplevde som utfordrende. I den resterende delen av kapitlet, vil det bli sett nærmere på ting som informantene opplevde som positive. Det skal imidlertid understrekes at oppholdet stort sett har vært preget av positive opplevelser; det var jo tross alt en grunn til at de hadde oppholdt seg såpass lenge i landet. Jeg vil starte med et sitat fra Bjarte:

Som en ung mann jeg er så er det veldig kjekt å bo i Korea, her har du alt liksom. Det eneste du ikke har, det du har bedre i Norge, det er et bra velferdssystem. Og for å være helt ærlig, i den posisjonen jeg er nå så har jeg ikke behov for det. Du får mye mer igjen for pengene dine og det er et mye større marked for alt mulig i med at det er et større marked, det er flere mennesker, det skaper flere muligheter da.

Som det fremgår av sitatet trekker Bjarte frem valgmulighetene som en positiv ting ved Korea. Flere muligheter, og friheten til å velge mellom flere alternativer var også noe Kent opplevde som positivt.

I: *Kan du spesifisere hvilke muligheter du snakker om?*

M: *Til å gjøre hva man vil når man vil.*

I: *Som for eksempel?*

M: *Det kan være alt fra å kunne gå i butikken klokka 11 på en søndag kveld til å... gå på en bar klokka seks på morgen på en lørdag liksom det er bare et par eksempler. Jeg kan gjøre nesten hva jeg vil når jeg vil i Korea uansett hva det er. Det er ikke så mye som begrenser meg sånn sett. Jeg føler at jeg har ganske mye mer frihet.*

Ifølge Kent er det vanskelig å kjede seg i Korea. Han fremhever også det sosiale aspektet. I Korea er det ifølge ham større muligheter for å treffe mennesker med ulik sosiokulturell bakgrunn. Han sammenlikner det med Norge, som han mener har et begrenset antall miljøer (David nevnte også dette). På fritiden er Kent mye ute sammen med venner. Han setter spesielt pris på matkulturen i Korea. I Korea er det nemlig vanlig at man spiser mye ute på byen sammen med andre. Ellers nevnte Kent i likhet med Bjarte at en generelt fikk mye mer for pengene i Korea sammenliknet med Norge. Kira la på sin side mest vekt på trivsel. I Korea er hun mye lykkeligere enn hun noen gang har vært i Norge; *I Norge så har jeg hatt et helt fint liv, alt har vært greit og sånne ting. Men jeg har aldri følt meg lykkelig, men det gjør jeg her.* Den indre tilfredsheten var noe som også Bjarte, Karin og Amy påpekte. Dette var for øvrig noe som var felles for alle informantene med unntak av Jenny som ikke ville bo i Korea lenger. Bjarte beskrev det som å være hjemme, og han opplevde den koreanske kulturen som mer åpen enn andre kulturer han hadde erfart. Generelt opplevde han menneskene her som mer åpne. I likhet med Kent la også Eric vekt på det sosiale aspektet, og på sin side satte han stor pris på å kunne være sammen med koreanske menn. I tillegg likte han den koreanske kulturen, som han mente var mer i overensstemmelse med hans egne preferanser.

6.3 Identitet

En del av studiens underproblemstilling var å undersøke hvorvidt oppholdet hadde hatt betydning for informantenes identitet. I teoridelen ble identitetsbegrepet for øvrig behandlet som et problematisk begrep. Amys identitetsbeskrivelse kan illustrere dette. Når Amy definerer seg selv som både koreansk og amerikansk, er det da etnisk, nasjonal eller stedsidentitet hun beskriver? Det er ikke mulig å forstå hva Amy mener uten utdypende forklaring. Senere i intervjuet sier Amy at hun føler seg veldig amerikansk, samtidig som hun

beskriver hvordan denne følelsen forsterkes av kulturforskjellene. Det kan dermed virke som om Amy legger mest vekt på kulturell tilhørighet, når hun beskriver sin identitet. Kanskje kan betegnelsen *bindestreksidentitet* være beskrivende for Amy. Bindestreksidentitet er ifølge Thomas Hylland Eriksen (1997: 50) en form for etnisk identitet, som forsøker å bygge bro mellom to kategorier, men hvor forskjellene mellom de to kulturene fortsatt er tydelige.

På bakgrunn av tidligere forskning om koreanskadopterte og identitet, var det plausibelt å tro at informantene ville definere sin identitet på bakgrunn av kulturell tilhørighet (etnisk identitet). Men fordi det kunne være andre identiteter som kunne være viktigere, ble informantene bedt om å beskrive sin identitet generelt. Hensikten var å ikke lede informanten mot etnisk identitet, da det kunne forstås som om forsker ønsket å få bekreftet tidligere forskning. Som antatt, beskrev flertallet av informantene sin identitet i henhold til kulturell tilhørighet, eller etnisk identitet. Det kan bety at etnisk identitet var av størst betydning for informantene. Men det kan også ha vært at informantene tok for gitt at de ble spurt om etnisk identitet, ettersom de ble intervjuet som koreanskadopterte. Med dette i minne vil det nå bli sett nærmere på hvordan oppholdet har hatt betydning for informantenes identitet.

Kira

For Kira har ikke reisene tilbake til Korea bare vært positive. Selv med flere opphold i landet, føler hun fortsatt at det er noe mer hun må finne ut av. Oppholdet i Korea har ifølge henne selv forandret henne mye, spesielt i forhold til egen identitet. Før Kira dro til Korea, så hun mer eller mindre på seg selv som norsk. Etter besøkene i fødelandet føler hun seg ikke like norsk lenger. Hun vil imidlertid ikke si at dette er en identitetskrise, men det er likevel noe som opptar henne. Da jeg intervjuet henne følte hun seg dratt mellom to steder, og hun følte at hun må velge mellom Norge og Korea. Kira beskrev dette dilemmaet slik: *Hvis du kan si det sånn skikkelig klisjéaktig da, så er jo på en måte: hodet er i Norge og hjertet er i Korea.* I intervjuet forteller hun også hvordan hun ikke bare har endret syn på seg selv, men også på hvite mennesker¹⁵. I Korea opplever hun nemlig en følelse av å være i majoritet, og selv om hun har vokst opp i Norge og har hatt bare norske venner, føler hun nå avsky for hvite mennesker.

¹⁵ Som påpekt i kapittel 3, er betegnelsen *hvit* et ladet begrep. Kira brukte imidlertid dette begrep i sin beskrivelse.

- K: [...] Nå er det jo ikke så veldig mange hvite mennesker her, men når jeg først ser en hvit person så tar jeg meg selv i at jeg stirrer på dem.
- I: Hva tenker du da?
- K: Jeg tenker æsj.
- I: Du tenker æsj?
- K: (bekreftende mumling).
- I: Hva tror du det kommer av?
- K: Hevn.
- I: Hevn?
- K: Ja.
- I: Hevn for hva da?
- K: For at jeg hele livet har følt meg som annerledes og skilt meg ut.

I sitatet sier Kira at hun har følt seg annerledes, og det til tross for at alle hennes venner i Norge har vært norske, i tillegg til at hun alltid har blitt sett på som norsk. I tillegg har adopsjonen aldri vært et tema for hverken familie eller venner. Men kanskje er det nettopp fordi hun aldri har fått utforsket denne siden av seg selv, at hun nå befinner seg i denne situasjonen. Som beskrevet i kapitlet om tidligere forskning, har Barbro Sætersdal og Monica Dalen (1999: 64) utviklet en egen adopsjonsteori på bakgrunn av adopsjonsteorien til David Kirk. Mens begge legger vekt på at foreldrenes åpenhet om adopsjonen er av betydning for adoptivbarnets tilpasning, tar også Sætersdal og Dalen høyde for påvirkning fra omgivelsene. På bakgrunn av Sætersdal og Dalens modell, kan en kanskje forstå Kiras identitetsproblemer, som en følge av at adopsjonen aldri har vært et samtaleemne for familie og venner. Når hun så reiser til Korea, får hun sjokk. Kiras problemer kan også forstås som en kollisjon av to motstridende speil (*looking glass self*). I Norge har hun utseendemessig vært i minoritet, mens hun i Korea opplever å være i majoritet. Slik blir Korea et speil som står i stor kontrast til det gamle. I det gamle speilet er hun en minoritet, mens i det nye er hun i majoritet. Det nye og det gamle speilet blir da to motstridende speil, som er vanskelig å forene. Fordi de to speilene viser helt forskjellige situerte personer, blir hun usikker. Som nevnt tidligere følte Kira seg dratt mellom to steder. På bakgrunn av dette var det grunn til å tro at det var et spørsmål om *belonging*. Tidligere kom det frem at Kira også føler seg lykkeligere i Korea enn hun noen gang har vært i Norge. Kanskje er det en skjult ambivalens hos Kira, for på den ene siden føler hun seg lykkeligere i Korea, men på den annen side så har hun nå fått identitetsproblemer hun ikke hadde før. Om Kira vil bli finne en løsning på identitetsproblemen, vil bare tiden vise. Kanskje er det som Kira beskriver som *imellom*, det

Homi Bhabha har kalt for de tredje rom, og kanskje er det her hun vil finne løsningen på identitetsproblemene sine (Rutherford 1990).

Bjarte

I likhet med Kira hadde ikke Bjarte tenkt spesielt mye på sin identitet mens han bodde i Norge. Akkurat som henne følte også han seg som norsk da han bodde i Norge. Det var først da han dro til Kina for å studere at identitet ble et viktigere tema. På universitetet møtte han nemlig flere koreanske studenter, som oppfordret ham til å besøke Korea.

Jeg studerte i Kina da og så var det masse koreanere som studerte på samme universitet. Og de bare begynte å pese meg med spørsmål, og du må dra tilbake til Korea, og da begynte det å rumle litt inni i meg; å faen, hvem er det jeg er? Men nå har jeg jo det problemet at jeg; hvem faen er jeg liksom. Er jeg koreaner eller er jeg nordmann på en måte? Men jeg er komfortabel med den jeg er, men jeg skulle veldig ønske at jeg var litt mer koreansk, at jeg kunne språket og... Altså jeg har en veldig rar tilværelse i og med at jeg ser koreansk ut, men jeg er egentlig hvit.

I Norge har Bjarte hele tiden sett på seg selv om norsk, og det var heller ingen som stilte spørsmål ved det. Bjarte har aldri opplevd rasisme eller problemer i forhold til at han er adoptert, eller har et asiatisk utseende. I lys av *looking glass self* (Cooley 1983: 184) representerte erfaringene i Kina på en måte et nytt speil, som ikke samstemte helt med det gamle. Han begynte derfor å tenke mer på sin opprinnelse og hvem han var. I Norge hadde han ofte fått spørsmål om han ikke ville reise tilbake til Korea, og det var derfor et spørsmål han var vant til. Han syntes imidlertid det var rart, når det samme spørsmålet kom fra koreanere.

I siste del av sitatet snakker Bjarte om sin nåværende situasjon. Noe som er veldig interessant, er at han sier at han er *hvit* på innsiden. Jeg tolker dette som at han mener at han kulturelt sett er norsk. Senere i intervjuet motsier han imidlertid seg selv litt, når han sier at han føler seg mest koreansk. Jeg tolker imidlertid Bjartes utsagn om at han er *hvit* som en konstatering av opplevde kulturforskjeller heller enn et utsagn om identitet. For på et annet tidspunkt sier han imidlertid at han ikke vet helt hvem han er, eller hvor han hører til lenger, som følge av flere år på reise. Senere sier han at dette egentlig er et tema han ikke har tenkt så mye på. Han påpekte dette ved å si: *Jeg vet ikke om jeg føler noen problemer med identiteten, fordi jeg*

tenker liksom ikke så veldig dypt. Jeg er ikke en veldig dyp person sånn egentlig. Det er derfor ikke helt lett å få tak på Bjartes identitet. Kanskje er han ikke helt sikker selv. Kanskje er Bjartes usikkerhet et uttrykk for at han er i ferd med å krysse grensen som skiller turisten fra vagabonden (Bauman 1996). Det som ifølge Bauman (1996) skiller turisten fra vagabonden, er som nevnt at turisten har et hjem å vende tilbake til. Selv om turisten forsøker å minimere risikoene ved reisene, er det alltid en risiko for at hva som er *hjemme* etter hvert blir uklart.

Det er imidlertid en ting Bjarte er helt sikker på; nemlig at han nå føler seg mer asiatisk og koreansk enn han gjorde tidligere. Videre påpeker han et svært viktig poeng i forhold til en interaksjonistiske identitetsforståelse. Han sier nemlig at Korea trolig er det stedet han får mest utbytte av i den epoken av livet han er i nå. I en interaksjonistiske identitetsforståelse er identitet en konstruksjon, og kan dermed endre seg over tid. Han utelukker derfor ikke at han kanskje vil bosette seg i Norge i fremtiden, men for øyeblikket vil han bo i Korea.

Kent, David og Jenny

Mens Kira sliter med identiteten, er ikke dette problematisk for Kent. Oppholdet i Korea har heller forsterket identiteten som norsk. For ham har identitet heller aldri vært et problem.

I: *Hvordan betraktet du deg selv?*

K: *Med tanke på om jeg var norsk eller koreansk liksom?*

I: *Ja*

K: *Jeg har vel følt at jeg har vært litt begge deler fordi i Norge så blir jeg jo sett på som utenlandsk uansett.*

I: *Av majoriteten?*

K: *Ja fordi jeg ser jo utenlandsk ut så det er jo forståelig, men jeg har jo følt meg norsk for det og jeg har ikke hatt noen store problemer med det, men jeg har jo også hatt en stor andel utenlandske venner i Norge så jeg har ikke følt meg noe spesielt utafør sånn sett.*

I: *Så du har alltid følt deg norsk.*

K: *ja jeg vil si det.*

I: *Også nå?*

K: *Ja, og enda mer nå, for det er først nå jeg på en måte kan se hvor norsk jeg er da i forhold til koreanere eller folk jeg møter fra andre land. Det er først nå den kontrasten kommer virkelig fram. Det gjør den jo ikke Norge [...].*

Som fremgår av sitatet har oppholdet i Korea snarere gjort at Kent føler seg enda mer norsk. Også David kunne fortelle at alle oppholdene har vært med på å gi ham bekreftelse på at han er norsk. Han beskriver det slik: *Det de aller fleste nordmenn oppdager når de reiser til utlandet, er at jo lenger du oppholder deg i utlandet, jo mer norsk blir du. Jeg kan vel si det samme, at jeg er mer norsk enn koreansk.* I oppveksten betraktet David seg selv som koreansk. Det kan være fordi han var noe eldre enn mange av de andre informantene, da han ble adoptert bort. I løpet av tenårene følt han seg imidlertid som norsk. Når det gjelder varighet på oppholdet, er han fast bestemt på å ikke flytte tilbake til Norge ennå, men han legger ikke skjul på at han savner Norge. Jenny har en liknende erfaring som Kent og David, og hun føler at oppholdet har gjort henne mer sikker på at hun er svensk.

I: *Jag trodde på nått sätt at det skulle vara lättare at bo här om jag försökte at bli mer koreansk, eller försökte at komma inn i samhället. Och det underlettat på jätte många olika sätt, men det var väldigt konstig för jag är inte korean. Altså jag är svensk.*

I: *Du fant ut det, eller viste du det hele tiden?*

J: *Altså jag tror at i början när jag kom hit så ville jag nog väldig gärna vara korean, jag ville liksom bli korean [...]altså jag blev väl väldigt... ja betedde mig väldigt koreanskt. Jag pratade liksom koreanska på det sättet som koreanske tjeier pratar, tog til mig vissa gester og sånt där som dom gör och det, vilket var konstig när jag kom hem til Sverige för at det var liksom väldigt annorlunda. Min besta kompis i Sverige han är koreansk gyopo, altså hans föräldrar är korean och sånt där, och han undrande ju liksom, hva fan har händt med dig liksom, vem är du liksom, vad har du gjort med dig själv. Å va Gud va du har blivit koreansk, och det var ju också lite konstigt.*

Jenny hadde som nevnt opplevd tilværelsen i Sverige som både uvant og kjedelig etter oppholdene i Korea. Men på tidspunktet for intervjuet, var hun som nevnt lei av Korea. Det kan virke som Jennys forhold til Korea har endret seg i takt med identiteten. Andre gangen hun dro tilbake var hun nemlig ikke like sikker på at hun var svensk. I sitatet over beskriver Jenny det som av mange koreanskadopterte betegnes som *koreanisering* (på engelsk *koreanization*¹⁶). Koreanisering en prosess eller et identitetsprosjekt, der målet er å bli mer koreansk. Jenny begynte for eksempel å oppføre seg mer koreansk, og ta til seg stereotypiske

¹⁶ Koreanisering kan for eksempel utarte seg ved å se på koreanske TV-serier, høre på koreansk musikk, kle seg i koreanske klær eller lage koreansk mat.

gester som mange koreanske jenter har. Også Amy fortalte om en slik periode med koreanisering. Oppholdene i Korea har gjort at både Kent og David føler seg mer norske, mens Jenny føler seg mer svensk. Akkurat som hos Kira og Bjarte representerer Korea på en måte et nytt speil, som har satt ting i perspektiv. For dem har Korea imidlertid fungert som en slags referanse, hvor kontrastene mellom de to speilene har gjort at de har blitt mer klar over hvor de hører hjemme.

Karin

Mens Jenny og Amy har hatt hver sin periode med koreanisering, har Karin gjennomgått en periode med vestliggjøring (på engelsk westernization). Som nevnt var Karin tilbake i Korea for å utforske sitt opphav. Selv om hun ikke har identitetsproblemer for øyeblikket, har identitet vært viktig for henne tidligere. Hun beskrev hvordan hun som yngre hadde hatt en identitetskrise, og hvor høyt hun ønsket å se mer amerikansk ut.

I just wanted to be like more white features you know. Like always wanted to, like dye my hair and like curl it. I had like perm and even contacts, like colour contacts to change my eye colour. Like I had blue eye contact's one time, like blue and green and all these different colours. I really didn't feel secure in myself.

Hun beskriver nesten et stereotypisk bilde av en amerikansk kvinne på 50-tallet, med blondt hår og blå øyne. Karins bestrebelse med å se mer amerikansk ut, kan forstås som en strategi for å utjevne et synlig stigma (Goffman 1990). Etter å ha tilbrakt flere år i Korea, har hun blitt tryggere på seg selv. Hun beskrev det som å finne den manglende delen: *I was searching, there was something missing, you know like this emptiness and I guess I just lived like not ever knowing what it was and then coming here I realized it kind of filled in that that missing piece.* Mens Karin tidligere ikke var komfortabel med sitt koreanske utseende, har hun i dag ikke lenger behov for å farge håret sitt blondt eller gå med kontaktlinser. Til tross for at hun før hadde kompleks med sitt koreanske utseende, var det viktig for henne å klargjøre at hun var koreaner, dersom noen spurte hvor hun var fra.

[...] when I was in the States, even though people would ask me like: oh what are you? Chinese? Japanese? And I'm like: no I'm Korean! You know like always defending that, like being clear... you know they look at my features and like: oh you're definitely Asian, what are you? And I was always like: Korean. And then coming to Korea and not being able to

really communicate fully in Korean, so people are wondering where are you from? And I always have to say American; you know I'm American. And it's just really strange because I mean; the country that I look like most of the people but I don't say that I'm Korean.

Det kan kanskje virke litt rart at det var såpass viktig for Karin å klargjøre at hun var koreaner i lys av at hun ville være amerikansk. Det er imidlertid viktig å bemerke, at dette bare er to tilsynelatende like situasjoner. I den første kan en si at bakgrunnen for spørsmålet er hennes asiatiske utseende. Til tross for at Karin snakker flytende amerikansk, kan en ved første øyekast se at hun ikke er helt amerikansk. Når hun i Korea sier at hun er amerikansk, er det fordi hun ikke snakker flytende koreansk. Hun ser ut som en Koreaner, men språket avslører at hun muligens ikke er det. Som nevnt i avsnittene om stigma, ble informantene gjerne antatt å være kinesere eller japanere, fordi de ikke kunne snakke koreansk. I den første situasjonen stilles det spørsmål til hennes amerikanskhet basert på et synlig stigma, mens i den andre stilles det spørsmål til hennes koreanskhet, ut ifra et i utgangspunktet usynlig stigma. For å svare på tiltale, valgte Karin å si at hun var amerikaner i Korea.

For å nøste sammen trådene var det kanskje mest viktig for Karin å bli komfortabel med at hun også er koreansk, kanskje mest i forhold til utseende. I motsetning til Kira som føler at hun må velge, gjør ikke Karin det. Hun er faktisk ganske komfortabel med å være imellom, da hun anser det som positivt, å kunne ta det beste fra begge kulturer. I likhet Kent, David og Jenny, har oppholdet gjort at også Karin identifiserte seg mer med oppvekstlandet. Selv om oppholdet hadde gitt henne en større tilhørighet til Korea, var hun klar på at hun først og fremst følte seg som amerikansk.

Amy

I innledningen til dette kapitlet ble Amy nevnt i forbindelse med problematisering av identitetsbegrepet. Amy definerte som nevnt seg selv som både koreansk og amerikansk, noe som ifølge Thomas Hylland Eriksen (1997: 50) kan betegnes som *bindestreksidentitet*. Men hun følte seg imidlertid mest amerikansk. Som nevnt i punkt 6.1 om reisemotivasjoner forsøker Amy å finne ut om hun vil satse på en fremtid i Korea. Dette ble tolket som et spørsmål om *belonging* og identitet. Amy var imidlertid allerede usikker på egen identitet for reisen, og muligens oppholdet denne usikkerheten. For Amy har identitetsspørsmålet også vært viktig i oppveksten.

A: *When I was younger I never was confused about, I am adopted because my parents straight out told me. But... I mean I had issues with... cause my sister is not an adoptee and like people always make comments about here looking like my mom and like that type of thing just kind of got me thinking a lot but that was more when I was younger.*

I: *So what about when you were a teenager?*

A: *I guess I'd I just... I was so curious about Korea and I wanted to go for so long that, and I actually when I was a teenager I wanted to search for my family quite a bit because I thought that would help me. And I was like; I don't know what it's gonna help me for but I just felt that it was something I needed to do. But with Children's Home Society the agency in the States you can't search without your parents permission until you are 18 or something. So I called them a couple of times and I was a little annoyed that they wouldn't give me access to anything. Cause my parents were open but they were like: I think you should wait until we go to Korea and until we have figured this out, and I didn't really, It was kind of like a private thing for me always. Like I really didn't want my parents to be a part of it and I still don't actually.*

Som barn så Amy så på seg på seg selv som Amerikansk, men hun husker godt at hun flere ganger ønsket at hun var mer asiatisk. Selv tror hun at det var fordi flere av hennes venner var av Hmong etnisitet¹⁷. Fordi hun var adoptert så ikke vennene på henne som ekte asiater, noe hun også ofte fikk høre. Som barn ønsket Amy at hun var Hmong hun også.

Cody

Noen få informanter skiller seg imidlertid ut fra resten av informantene. Dette gjelder de informantene som var betraktelig eldre enn de andre informantene da de ble adoptert bort. Disse hadde levd flere år i Korea før de ble adoptert, og hadde minner fra barndommen i Korea. Noen hadde opplevd det som problematisk å integrere seg, mens andre hadde opplevd dette som uproblematisk. En av disse var Cody. I en alder av tolv år ble Cody adoptert til en amerikansk familie. På grunn av at han var såpass gammel, lot foreldrene ham selv velge om han ville ha amerikansk eller koreansk statsborgerskap. Han valgte imidlertid å beholde sitt koreanske statsborgerskap. Cody har derfor hatt hele barndommen i Korea, mens han har hatt tenårene i USA. I intervjuet forteller han om minner fra barndommen i Korea. Et øyeblikk han husker spesielt godt var da han fikk beskjed om at han skulle adopteres til USA.

¹⁷ Hmong folket er en asiatisk etnisk gruppe med opprinnelse i Kina.

When I got the news that I was going to America to be adopted I was happy of course. So I went to the school the next day and I told everybody at the school. I'm going to USA! (han later som om han jubler), and everybody was: really really. So I got to be the star for the day, I got to be the center of attention. It was nice.

En skulle kanskje tro at Cody ville ha opplevd en identitetskrise med tanke på alle opplevelsene han har hatt. Han forteller imidlertid om en god oppvekst i Amerika, og hvordan han raskt tilpasset seg livet der. Identitetsproblemer har han heller aldri hatt.

- C: *I don't have an identity issue that's one of the things I don't have.*
- I: *Did you think about identity when you were a teenager?*
- C: *No, no*
- I: *You never thought about it at all?*
- C: *I don't know in what ways, I was always a Cody you know, adopted from Korea but that's all.*
- I: *You never thought like I'm an American or I'm a Korean.*
- C: *No never.*
- I: *what about now?*
- C: *I'm still Cody, I'm still an adoptee from Korea, now living in Korea. I have no identity issues. I'm just Cody. [...] Sometimes my Americanness kicks in sometimes koreaness kicks in you know. It depends.*

For Cody er ikke identitet et problem, som han selv sier er han, og har alltid vært bare Cody. Om han er amerikansk eller koreansk, har han derfor aldri tenkt på. Kanskje gjenspeiler dette hans syn på livet generelt (se punkt 6.1). Cody tok en dag av gangen. Eric hadde for øvrig noe av den samme innstillingen som Cody. Han har heller aldri vært opptatt av identitet, og så heller på seg selv som et individ.

Nye speil

På bakgrunn av dette kan en si at reisen har hatt betydning for flertallet av informantene, men på litt ulike måter. Det varierte også hvor stor betydning dette hadde for den enkelte. Mens identitet hadde stor betydning for Kira, var ikke dette like viktig for Bjarte. Av informantene kan det virke som om det er Kira som har mest problemer med identiteten. Både hun og Amy

var som nevnt i Korea for å utforske. Men mens Kira ønsket å bli bedre kjent med den koreanske siden av seg selv, ønsket Amy primært å finne ut om hun ville bli boende i Korea på mer permanent basis. Oppholdene (samt alle reisene for Bjarte) i Korea har gjort at både Kira og Bjarte ikke føler seg like norske som før. Begge ønsket også å bli boende på ubestemt tid. Selv om Kira, Amy og Bjartes utfordringer er litt forskjellige, kan en likevel kanskje si at det for alle tre i bunn og grunn handler om identitet og *belonging*.

For informantene har Korea på en måte vært et nytt speil, som har stått kontrast i til det gamle. For Kira viste speilet to svært ulike personer. I det ene var hun minoritet, mens hun i det andre var majoritet. Bjarte hadde på sin side aldri tenkt på identitet før han reiste til Kina. Der møtte han noen koreanske studenter, som oppfordret ham til å reise tilbake. Mens oppholdene har gjort at både Kira og Bjarte ikke føler seg like norske som før, føler Kent, David og Jenny det motsatte. Oppholdene i Korea har heller gjort det tydeligere for dem hvor de egentlig hører hjemme. Det samme gjaldt Karin, som identifiserte seg med oppvekstlandet (USA). Oppholdet har imidlertid gjort at hun har blitt mer komfortabel med den koreanske delen av seg selv. For et par informanter var ikke identitet av betydning. Både Cody og Eric så heller på selv som individer og identitet var ikke et tema for dem. Identitet var heller ikke et problem for Alex. Han hadde som nevnt brutt med USA, og identifiserte seg utelukkende med Korea.

Et interessant funn var at nesten samtlige informanter identifiserte seg med oppvekstlandet under oppveksten (med unntak av Alex), mens det var flere av informantene som nå følte tilhørighet til Korea. I lys av at det var fire av informantene som identifiserte seg med oppvekstlandet, kan dette virke som en motsigelse. En mulig forklaring på dette kan for øvrig være at informantene betraktet identitet som mer dyptliggende en tilhørighet. Dette funnet er for øvrig i overensstemmelse med funnene fra Freundlich og Lieberthals (2000) studie av koreanskadopterte i forbindelse med den første Gatheringen for koreanskadopterte. Freundlich og Lieberthal (2000) fant at mens det var et flertall av informantene som så på seg selv som hvite under oppveksten (caucasian), var det langt færre som identifiserte seg med hvite som voksne. Et stort flertall så imidlertid på seg selv som koreansk-amerikansk eller koreansk-europeisk som voksne.

6.6 Risiko

Ifølge både Beck (1986), Bauman (2000) og Giddens (1990) er postmoderniteten¹⁸ forbundet med økt risiko. Hos Bauman (2001) blir risiko sett i sammenheng med en ny frihet forbundet med overgangen til en ny fase i moderniteten, som han kaller for *det flytende stadium av moderniteten*. I modernitetens flytende fase er institusjonene og strukturene som før satte begrensninger for folks liv i oppløsning. Det innebærer at individet har fått et større handlingsrom og således en ny frihet. Denne friheten har imidlertid en dyster bakside. For med mer frihet til å velge mellom stadig flere handlingsalternativer, medfører også flere risikoer. I den flytende moderniteten blir derfor individet selv ansvarlig for sin egen skjebne. Koreanskadopterte som reiser på fødelandsreiser kan således forstås som et uttrykk for individuell frihet og mobilitet, som hevdet av Bauman. Globalisering har også gjort det enklere for folk å reise. Ifølge Timothy (2008) har dette således gitt opphav til en ny type turisme kalt *roots tourism*. Flere og flere turister reiser nemlig til steder hvor de har sitt opphav. Som nevnt finnes det en rekke turer og arrangementer som gir koreanskadopterte en mulighet til å reise tilbake til Korea. Nye muligheter som blant annet innføringen av F4 visa, har for øvrig gjort det mulig for koreanskadopterte å reise for et lengre opphold til Korea. Denne studien viser imidlertid at slike reiser ikke er uten risiko. Karins beslutning om å reise til Korea var for eksempel forbundet med stor risiko. Hun forlot et etablert liv i USA, med familie og venner. Hun sa opp jobben og reiste til Korea sammen med sitt barn. Mange tilbakereiser kjennetegnes derfor av brudd, slik som i Karins tilfelle.

I guess I really wanted to come to Korea so badly so I kind of just closed that door. Everything in the States like my job and saying goodbye to my friends and my family, sometimes I can't really believe I did it.

En tilbakereise vil også i mange tilfeller ha stor betydning for de koreanskadoptertes gjenværende familier og venner. Beslutningen om å reise tilbake vil heller ikke alltid bli tatt like godt imot av familie og venner. Når Karin bestemte seg for å bli værende i Korea på ubestemt tid, kom det som et sjokk på familien. Ingen forstod hvorfor hun ønsket å reise tilbake til Korea. For Karin resulterte dette i et anspent forhold til moren og søsteren. Karins tilbakereise hadde imidlertid ikke bare betydning for foreldrene og søsknene, for Karin tok

¹⁸ Beck bruker som nevnt betegnelsen *det andre moderne*, eller *den nye moderniteten*, mens Giddens bruker betegnelsen *det posttradisjonelle samfunn* (Aakvaag 2008)

også med seg barnet sitt. Adopterte som tar med seg barn for et lengre opphold i Korea, er for øvrig et felt som er åpent for forskning. Også Kira opplevde at familien stilte seg uforstående til hvorfor hun ville flytte til Korea. Hun forstod imidlertid deres perspektiv. Moren var nemlig redd for at hun ikke ville komme tilbake.

Når koreanskadopterte reiser til Korea har de med seg en annen kulturell bagasje, som følge av en oppvekst utenfor Korea. De store kulturforskjellene gjør at det er en stor sjanse for at de ikke vil bli integrert i det koreanske samfunnet. Det er en lang prosess som kan ta flere år. Amy forsøker som nevnt å oppleve et autentisk eller *det virkelige Korea*, men hun er nå usikker på om hun vil fortsette å jobbe mot en fremtid i Korea. For mens hun forsetter jakten på *det virkelige Korea*, går det flere år som hun kunne brukt på å planlegge en fremtid i USA.

Mange koreanskadopterte som reiser tilbake til Korea, reiser også med håp om å finne sine biologiske foreldre. På den ene siden er det en sjanse for at de ikke vil finne dem, på den annen side er det ikke sikkert at virkeligheten står til forventningene. Første gangen Eric reiste til Korea var det blant annet for å søke etter biologiske foreldrene. På forhånd hadde han alltid trodd at moren var fra det øvre samfunnssjiktet. Isteden var hun fra arbeiderklassen. Eric la ikke skjul på at han ble skuffet, da virkeligheten ikke stod til forventningene. Selv om det ikke gjelder alle koreanskadopterte, er det i noen tilfeller tragiske omstendigheter som førte til adopsjonen.

En tilbakereise kan også være risikofylt med tanke på identitet og tilhørighet. Både Kira og Bjarte så for eksempel på seg selv som norske før de dro, men var nå blitt usikre. For Kira har reisene til Korea hatt stor innvirkning på hennes liv, og kanskje på en måte hun ikke hadde forutsett. Som nevnt hevder Bauman (2001) at vi har fått en ny frihet. Dette har videre konsekvenser for identitet. Mens identiteter i moderniteten var mer eller mindre gitt, står vi i dag friere til å velge identiteter. Identitet har dermed blitt et prosjekt for individet. Økt mobilitet har også konsekvenser for folks identitet. For den reisende, og for koreanskadopterte, er det en risiko for at *hjem* blir et uklart konsept. Flere av informantene fortalte også at de hadde savnet Korea etter oppholdene, og at de hadde problemer med å tilpasse seg deres gamle liv. Jenny følte som nevnt at Sverige var fremmed og kjedelig. Amy beskrev også det som en stor overgang å komme tilbake til USA etter et av oppholdene.

I went directly to a English language school that was across the street from my university and I looked for language partners, or not just language partners but Korean connections and I went to a Korean restaurant and try to learn how to cook. And I watched dramas (koreanske) and I hung out with the international student population a lot. [...] So I just basically went looking for the Korean community that's how I adjusted. So I kind of try to intermix it like my friends I already had and then just kind of reaching out. Which is interesting cause a lot of my friends that aren't Korean don't have interest in Asia at all. So that was hard for me (Amy).

Under oppholdet hadde Kira distansert seg fra både familie og venner, som derfor lurte på hva som hadde skjedd med henne. Enkelte av vennene hadde også sagt eksplisitt at de ikke kjente henne igjen. Som vist er slike fødelandsreiser ikke uten risiko. Reisen har nødvendigvis ikke bare betydning for dem selv, men kan også få betydning for deres nærmeste familie og venner.

7. DISKUSJON OG KONKLUSJON

Formålet med denne studien var å undersøke reisemotivasjoner hos koreanskadopterte, som har reist for et lenger opphold tilbake til fødelandet. Hovedproblemstillingen for denne studien er: *Hvorfor velger koreanskadopterte å reise tilbake til sitt fødeland for et lengre opphold? Hva motiverer dem til å reise?* Med utgangspunkt i push-pull teorien til Crompton, ble informantenes reisemotivasjoner delt inn i sosio-psykologiske pushfaktorer og kulturelle pullfaktorer. Totalt ble fire sosio-psykologiske pushfaktorer og fem kulturelle pullfaktorer utledet. Følgende pushfaktorer ble identifisert i analysen: (1) *kjedsomhet*, (2) *identitet og belonging*, (3) *reiselyst/behov for nye impulser*, (4) *ønske om å oppleve fødelandet*. Faktorene kan for øvrig deles inn i to hovedgrupper. *Kjedsomhet* kan for eksempel sies å ligge nært opp til *reiselyst/behov for nye impulser*, og jeg vil derfor inkludere *kjedsomhet* inn under *reiselyst/behov for nye impulser*. Videre har jeg valgt å la *ønske om å oppleve fødelandet* bli en del av *identitet og belonging*, basert på en vid forståelse av *identitet*. Pushfaktorene reduseres dermed til to hovedfaktorer: (1) *reiselyst/behov for nye impulser* og (2) *identitet og belonging*.

Totalt ble fem kulturelle pullfaktorer identifisert i analysen: (1) *tidligere reiser til Korea*, (2) *Økonomiske fordeler*, (3) *utdanning*, (4) *venner*, (5) *språk: Lære koreansk*. De fire første faktorene kan sies å ha med praktiske forhold å gjøre, og jeg har derfor valgt å slå dem sammen i en faktor: *Praktiske forhold*. Som nevnt ble det valgt å betrakte tidligere reiser som en pullfaktor fordi informanten la mest vekt på praktiske forhold. Det gir også to hovedgrupper av kulturelle pullfaktorer: (1) *Praktiske forhold*, og (2) *språk: Lære koreansk*. Dette viser at informantenes reisemotivasjoner kanskje ikke var så forskjellig likevel. *Ønske om å lære koreansk* kan for øvrig også sies å omhandle *identitet og tilhørighet*. Språket blir som nevnt en forutsetning for å kunne integreres i det koreanske samfunnet. *Ønske om å lære språket* kan derfor tolkes som et uttrykk for at disse informantene ville integrere seg i Korea. En kan kanskje si at identifiserte push og pullfaktorene gjenspeiler tilknytning på ulike nivåer.

Ikke overraskende hadde flertallet av informantene besøkt Korea tidligere. Flertallet hadde også besøkt landet flere ganger. Så hva kan være grunnen til at det store flertallet av informantene hadde besøkt fødelandet såpass mange ganger? Som nevnt var det flere av informantene som var motivert av *reiselyst/behov for nye impulser*. Det er imidlertid grunn til

å tro at dette gjaldt alle informantene, da alle sammen hadde forlatt sine oppvekstland for å bo i fødelandet. Reiselyst kan også forstås på bakgrunn av en generell reisetrend. Videre kan Disse fødelandsreisene generelt forstås som et uttrykk for større individuell frihet og flere handlingsmuligheter forbundet med globalisering.

Analysen viste også at informantene hadde hatt ulike motiver for å reise på de ulike reisene. På bakgrunn av dynamikken i disse reisene, er det muligens grunnlag for å omtale informantenes reiser med begrepet *reisekarrierer* (Pearce 2005). Begrepet reisekarrierer referer som nevnt til hvordan reisemotivasjoner gjerne endres som følge av akkumulert reiseerfaring. Flere av informantene hadde som nevnt reist tilbake første gangen for å se og oppleve fødelandet. Trolig handler de første reisene om å se og oppleve fødelandet, men etter hvert som de får mer erfaring, oppdager de nye muligheter ved Korea som motiverer dem til å reise tilbake igjen. Det kan også tenkes at informantene dessuten har utviklet en tilknytning til selve stede, selv om informantene ikke uttrykte dette eksplisitt. Det er for øvrig plausibelt å tro at deres tilknytning til Korea som koreanskadopterte, gjør Korea til et naturlig reisemål. Når det imidlertid kun var en av informantene som nevnte dette, er det muligens fordi dette er en del av det doxa. En annen forklaring på hvorfor flertallet av informantene hadde besøkt fødelandet såpass mange ganger, kan for øvrig være at Korea var et sikkert valg for informantene. Gitelson og Crompton (1984) har for øvrig forsøkt å forstå hvorfor enkelte turister velger å reise på ferie til steder som de har besøkt tidligere, og fant således at fenomenet kunne forklares på bakgrunn av lav risiko. Ved å reise til en kjent destinasjon, var respondentene sikre på å møte likesinnede personer, i tillegg til at sjansen for å bli skuffet var mindre. Som påpekt tidligere bør en imidlertid være varsom med å trekke paralleller til turisme, da det kan diskuteres om informantene i det hele tatt kan betraktes som turister. I lys av at informantene hadde rest for et langtidsopphold, i tillegg til at reisen var forbundet med risiko, er det grunn til å tro at dette ikke var tilfellet.

I tillegg til hovedproblemstillingen, ble det valgt å undersøke følgende underproblemstilling: *Hvordan opplever de tilværelsen i fødelandet? og har oppholdet hatt betydning for deres identitet?* I forrige kapittel så vi at enkelte av informantene opplevde kulturforskjellene som utfordrende, og at enkelte på grunn av dette hadde et ambivalent forhold til tilværelsen i fødelandet, og til Korea for øvrig. Disse følelsene ble videre forsterket av den lave statusen som de som koreanskadopterte hadde i det koreanske samfunnet. Jeg vil for øvrig argumentere for at reisen har representert en endring i de koreanskadoptertes stigma. Fra å

være bærere av et synlig stigma i deres oppvekstland, blir de bærere av et usynlig stigma i fødelandet. Deres bakgrunn som adopterte ble som nevnt et usynlig stigma, som de måtte forholde seg til i møte med bofaste koreanere. Opplevelsene med stigmatisering, står imidlertid i sterk kontrast til de signalene den koreanske staten gir til koreanskadopterte. Som nevnt ble det i løpet av 90-tallet opprettet en rekke turer og arrangementer for koreanskadopterte, med formål å gi dem en mulighet til å få kjennskap til deres røtter. Med *seggyehwa* politikken ble koreanskadopterte også inkludert i det globale Korea (Kim 2007b). Koreanskadopterte har også blitt ønsket velkommen av den koreanske staten med innføringen av F4 visa. Det kan det dermed synes å være et skille i innstillingen til koreanskadopterte på et institusjonelt og statlig makronivå, og på et individnivå. På den ene siden signaliserer de strukturelle tiltakene som F4 visa, samt alle turer og arrangementer at de er velkomne. Men i praksis kan det oppleves som helt motsatt, da deres bakgrunn som adopterte utgjør et sosialt stigma.

Videre var det en antakelse at de koreanskadopterte tilbrakte mye tid sammen med andre koreanskadopterte, da de var i mer eller mindre samme båt. Analysen viste imidlertid at var flere av informantene forsøkte å distansere seg fra andre koreanskadopterte. Denne motviljen mot å omgås andre koreanskadopterte, kan forstås på bakgrunn av en tilværelse preget av stor gjennomtrekk. Fordi de fleste koreanskadopterte reiser for kortere opphold kan det være vanskelig å utvikle relasjoner til andre koreanskadopterte. Informantene gav også uttrykk for at de var lei av å hjelpe mindre erfarne koreanskadopterte under oppholdet deres. I praksis var de likevel sammen med andre koreanskadopterte. Flere av informantene følte imidlertid at de hadde et spesielt bånd med andre koreanskadopterte, basert på gjensidig forståelse.

En del av underproblemstillingen var også å undersøke om oppholdet har hatt betydning for informantenes identitet. Korea blir på mange måter et nytt spill, som står i kontrast til det gamle. Mens reisene for noen få hadde resultert i usikkerhet i forhold til identitet og *belonging*, opplevde andre at reisen snarere hadde forsterket deres identifisering med oppvekstlandet. Dette viser at reisen har hatt innvirkning på identiteten til flertallet av informantene på ulike måter. Mine funn tyder derfor på at slike reiser kan ha betydning for identiteten og tilhørighet. Ovenfor ble det argumentert for å forstå koreanskadoptertes tilbakereiser på bakgrunn av Baumans (2006) argumenter om mer frihet og større handlingsrom for individet. Ifølge Bauman (2001: 144) har individualisering også ført til en frigjøring fra tilskrevne identiteter, han skriver: *To put it in a nutshell, 'individualization'*

consist of transforming human 'identity' from a 'given' into a 'task'. Flere reisemuligheter innebærer også flere muligheter for koreanskadopterte til å utforske sin etniske identitet i sitt fødeland. Valget om å reise tilbake til fødelandet kan således forstås som et uttrykk for hvordan koreanskadopterte er handlende aktører, som aktivt søker å løse oppgaven med å bygge en identitet. Muligens vil etnisk identitet bli enda mer relevant i fremtiden, som følge av at flere og flere koreanskadopterte reiser tilbake til Korea.

På mange måter kjennetegnes informantenes reiser av brudd. Felles for informantene er at de har brutt med en kjent tilværelse i deres oppvekstland for å leve i en mer fremmed tilværelse i sitt fødeland. Som denne studien viser, er ikke slike fødelandsreiser uten risiko. For noen få informanter hadde det for eksempel blitt uklart hva som egentlig var *hjemme (belonging)*. Problematikken kan for øvrig sies å gjenspeile noen generelle risikoer ved det å reise. I de foregående kapitlene har det for eksempel blitt trukket paralleller mellom koreanskadopterte og de såkalte *trekulturelle barna* (Pollock og van Reken 2003). Som nevnt var det flere trekulturelle barn som hadde opplevd problemer med *belonging*, som følge av en oppvekst i flere land. Uklarhet rundt identitet og *belonging* er for øvrig bare en av mange risikoer ved å reise tilbake til fødelandet. Som belyst i forrige kapittel, kan slike reiser også få betydning for de adoptertes familie og venner. Enkelte av informantene hadde for eksempel fått et anstrengt forhold til familie og venner, som følge av beslutningen om å reise tilbake til fødelandet. Enkelte av informantene beskrev også omstillingen tilbake til deres gamle liv som vanskelig.

Videre forskning

Med hovedfokus på reisemotivasjoner er denne studien et bidrag til et felt som det ennå er forsket lite på. Som denne studien illustrerer, er det imidlertid et behov for å utvikle en god reiset teori, som kan dekke ulike dimensjoner ved reisemotivasjon. Mine funn indikerer at koreanskadopterte som reiser for lengre opphold har vært i fødelandet tidligere. Jeg har for øvrig argumentert for å forstå informantenes reisemotivasjoner som *reisekarrierer*, og jeg vil således hevde at det er mulighet for å utvikle en teori basert på *Travel career ladder* i forhold til koreanskadopterte og fødelandsreiser. Et slikt perspektiv kan være nyttig for å forstå sosiale mekanismer og drivkrefter bak slike reiser. I lys av det økonomiske og praktiske omfanget ved å flytte til Korea for en lengre periode, kan det også tenkes at det er visse

sosioøkonomiske fellestrekk for koreanskadopterte som reiser på slike reiser. På bakgrunn av strenge krav til adoptivsøkere, kan en anta at de fleste kommer fra middelklassehjem. Jeg vil således hevde at sosioøkonomisk bakgrunn kan være av relevans i videre studier, da det kan bidra til bedre forståelse for hvem som reiser på slike reiser. En av informantene hadde også med seg barn på reisen. Dette viser at adopsjonen også kan få betydning for de adoptertes nærmeste familie. Koreanskadopterte som reiser med barn til Korea er for øvrig et nytt fenomen, som ennå er åpent for forskning.

Referanser

- Aakvaag, Gunnar C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Appadurai, Arjun (1996). *Modernity at Large. Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Barth, Fredrik (1994). *Manifestasjon og prosess*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bauman, Zygmunt (1995). "A Catalogue of Postmodern Fears." I Zygmunt Bauman (red.). *Life in Fragments. Essays in Postmodern Morality*, 105-125. Oxford: Blackwell
- Bauman, Zygmunt (1996). "From Pilgrim to Tourist – or a Short History of Identity." I Stuart Hall og Paul Du Gay (red.). *Question of Cultural Identity*, 18-36. London: Sage
- Bauman, Zygmunt (1998). *Globaliseringen og dens menneskelige konsekvenser*. Oslo: Vidarforlaget
- Bauman, Zygmunt (2001). *The Individualized Society*. Cambridge: Polity Press
- Bauman, Zygmunt (2006). *Flytende modernitet*. Oslo: Vidarforlaget.
- Bergquist, Kathleen L. (2003). "Exploring the Impact of Birth Country Travel on Korean Adoptees." *Journal of Family Social Work*, 7 (4), 45-61.
- Bernal, Martha E, George P. Knight, Katheryn A. Ocampo, Camille A. Garza og Marya K. Cota (1993). "Development of Mexican American Identity." I Martha E. Bernal og George P. Knight (red.). *Ethnic Identity. Formation and Transmission among Hispanics and Other Minorities*, 31-46. Albany, NY: State University of New York Press.
- Bourdieu, Pierre (1977). *Outline of a theory of practice*. Cambridge: University Press.
- Bourdieu, Pierre (1990). *The Logic of Practice*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Braziel, Jana Evans og Anita Mannur (2003). "Nation, Migration, Globalization: Points of Contention in Diaspora Studies." I Jana Evans Braziel og Anita Mannur (red.). *Theorizing diaspora*, 1-22. Malden: Blackwell.
- Brochmann, Grete (2010). "Innvandring og det flerkulturelle Norge." I Ivar Frønes og Lise Kjølrsrud (red.). *Det norske samfunn*, 435-456. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Castells, Manuel (2010). *The Rise of the Network Society*. Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Castles, Stephen og Mark J. Miller (2009). *The Age of Migration. International population movements in the modern world*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

- Cooley, Charles Horton (1983). *Human Nature and the Social Order*. New Brunswick (U.S.A): Transaction Publishers.
- Crompton, John L. (1979). "Motivation for Pleasure Vacations," *Annals of Tourism Research*, 6 (4), 408-424.
- Djuve, Anne Britt og Kåre Hagen (1997). "Etnisk segregasjon og sosiale kontaktflater. Noen spekulasjoner om ghettoisering i Oslo". I Ottar Brox (red.). *Tett eller spredt. Om innvandrernes bosettingsmønster i Norge*. Oslo: Tano Aschehoug
- Ekegren, Petter (1997). Definisjon av sosial konstruksjon/konstruktivisme. I Olav Korsnes, Heine Andersen og Thomas Brante (red.). *Sosiologisk leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, Thomas Hylland (1997). "Identitet." I Thomas Hylland Eriksen (red.). *Flerkulturell forståelse*, 34-52. Oslo: Tano Aschehoug.
- Eriksen, Thomas Hylland (2002). *Ethnicity and nationalism*. London: Pluto press.
- Fangen, Katrine (1997). Definisjon av dramaturgi. I Olav Korsnes, Heine Andersen og Thomas Brante (red.). *Sosiologisk leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fodness, D. (1994). "Measuring Tourist Motivation." *Annals of Tourism Research*, 21 (3), 555-581.
- Freundlich, Madelyn og Joy Kim Lieberthal (2000). *The Gathering of the First Generation of Adult Korean Adoptees: Adoptees' Perceptions of International Adoption*. Hentet 20.04.11 fra <http://www.adoptioninstitute.org/research/instituterresearch.php>
- Gills, Barry K. og Dong-Sook S. Gills (2000). "South Korea and Globalization: The Rise to Globalism?" I Samuel S. Kim (red.): *East Asia and Globalization*, 81- 103. Oxford. Rowman & Littlefield Publishers.
- Gitelson, Richard og John Crompton (1984). "Insights Into the Repeat Vacation Phenomenon." *Annals of Tourism Research*, 11 (2), 199-217.
- G.O.A.'L (2008). *Korean Adoptee Community in Korea*. Hentet 20.04.11 fra <http://goal.or.kr/upload/bbs/e610/055512320679550.pdf>
- G.O.A.'L (2009). *References Room. Research (Korean Adoptions Studies)*. Hentet 20.04.11 fra <http://goal.or.kr/eng/>
- G.O.A.'L (2011). *Introduction. History*. Hentet 20.04.11 fra <http://goal.or.kr/eng/>
- Goffman, Erving (1990). *Stigma. Notes on the Management of Spoiled Identity*. London: Penguin Books.
- Goffman, Erving (1992). *Vårt rollespill til daglig. En studie i hverdagslivets dramatik*. Oslo: Pax Forlag.

- Grønmo, Sigmung (1997). Definisjon av bytteteori. I Olav Korsnes, Heine Andersen og Thomas Brante (red.). *Sosiologisk leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Herløw, Maj Eun (2010). "The Return Migration of adult Korean Adoptees to South Korea," *Journal of Korean Adoption Studies*, 2 (1), 71-105.
- Holstein, James A. og Jaber F. Gubrium (1995). *The Active Interview*. Thousand Oaks: California: Sage Publications.
- Homans, George Caspar (1961). *Social Behaviour. It's Elementary Forms* New York: Harcourt, Brace & World, Inc.
- Huh, Nam Soon (2007). "Korean Adopted Children's Ethnic Identity Formation." I Kathleen Ja Sook Bergquist, M. Elizabeth Vonk, Dong Soo Kim og Marvin D. Feit (red.). *International adoption. A Fifty-year History of Policy and Practice*, 79- 95. Binghamton, NY: Haworth Press.
- Hviid Jacobsen og Poul Poder (2008). *The Sociology of Zygmunt Bauman. Challenges and Critique*. Aldershot: Ashgate.
- Hübinette, Tobias (2004). "Adopted Koreans and the development of identity in the 'third space'." *Adoption & Fostering*, 28 (1), 16-24.
- Hübinette, Tobias (2005). *Comforting an Orphaned Nation. Representations of International Adoption and adopted Koreans in Korean popular Culture*. Stockholm University: Department of Oriental Languages.
- Hübinette, Tobias (2007). "Asian Bodies Out of Control. Examining the Adopted Korean Existence." I Rachel S. Parreñas og Lok C.D. Siu (red.). *Asian diasporas. New formations, new conceptions*, 177-200. Stanford, California: Stanford University Press.
- IKAA (2010). *About IKAA*. Hentet 25.05.10 fra <http://ikaa.org/en/page/68>
- Inkas (2011). *Our Services. Accommodation*. Hentet 20.04.11 fra <http://www.inkas.org/en/service/accommodation/woorijip/>
- Jenkins, Richard (2008). *Social Identity*. New York: Routledge.
- Johnson, John M. (2002). "In-depth Interviewing." I Jaber F. Gubrium og James A. Holstein (red.). *Handbook of Interview Research. Context & Method*, 629-649. Thousand Oaks, 103-119. California: Sage Publications.
- Kim, Dong Soo (2007a). "A Country Divided: Contextualizing Adoption from a Korean Perspective." I Kathleen Ja Sook Bergquist, M. Elizabeth Vonk, Dong Soo Kim og Marvin D. Feit (red.). *International adoption. A Fifty-year History of Policy and Practice*, 3-23. Binghamton, NY: Haworth Press.

- Kim, Eleana (2005). "Wedding Citizenship and Culture: Korean Adoptees and the Global Family of Korea." I Toby Alice Volkman (red.). *Cultures of Transnational Adoption*, 49-80. Durham and London: Duke University Press.
- Kim, Eleana (2007b). "Remembering Loss: The Koreanness of Overseas Adopted Koreans." I Kathleen Ja Sook Bergquist, M. Elizabeth Vonk, Dong Soo Kim og Marvin D. Feit (red.). *International adoption. A Fifty-year History of Policy and Practice*, 115-129. Binghamton, NY: Haworth Press.
- Kim, Samuel S. (2000). "Korea's *Segyehwa* Drive: Promise versus Performance." I Samuel S. Kim (red.). *Korea's Globalization*, 242-281. Cambridge: Cambridge University Press.
- Koroot (2011). *About Us*. Hentet 20.04.11 fra <http://www.koroot.org/eindex.html>
- Kvale, Steinar og Svend Brinkmann (2010). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Larkin, Phillip, Bernadette Dierckx de Casterlé og Paul Schotsmans (2007). "Multilingual Translation Issues in Qualitative Research: Reflections on a Metaphorical Process." *Qualitative Health Research* 17 (4), 468-476.
- Lundberg, Svante (1997). Definisjon av etnisitet. I Olav Korsnes, Heine Andersen og Thomas Brante (red.). *Sosiologisk leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Macionis John J. og Ken Plummer (2008). *Sociology. A Global Introduction*. Essex: Pearsons Education Limited.
- McDonald, Jason J. (2007). *American ethnic history. Themes and perspectives*. New Jersey: Rutgers University Press.
- Mortensen, Nils (1997). Om Cooley, Charles Horton. I Olav Korsnes, Heine Andersen og Thomas Brante (red.). *Sosiologisk leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Pearce, Philip L. (2005). *Tourist Behaviour. Themes and Conceptual Schemes*. Clevedon UK: Channel View Publications.
- Poland, Blake D (2002). "Transcription Quality." I Jaber F. Gubrium og James A. Holstein (red.). *Handbook of Interview Research. Context & Method*, 629-649. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Pollock, David og Ruth E. van Reken (2003). *Hvor er hjemme? Med røtter i flere kulturer*. Oslo: Lunde Forlag.
- Rapley, Tim (2007). "Interviews." I Clive Seale, Giampietro Gobo, Jaber F. Gubrium og David Silverman (red.). *Qualitative Research Practice*, 15-33. London: Sage Publications.
- Rapport, Nigel og Andrew Dawson (1998). *Migrants of Identity*. Oxford: Berg.

- Richards, Greg (2007). "Introduction: Global Trends in Cultural Tourism." I Greg Richards (red.). *Cultural Tourism. Global and Local Perspectives*, 1-24. Binghamton, NY: The Haworth Press.
- Ritzer, George (2008). *Sociological Theory*. New York: McGraw-Hill Higher Education.
- Ritzer, George (2010). *Globalization: a basic text*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Rose, Gillian (1995). "Place and identity: a sense of place." I Doreen Massey og Pat Jess (red.). *A Place in the World?* 87-129. Oxford: Oxford University Press.
- Rutherford, Jonathan (1990). "The Third Space. Interview with Homi Bhabha." I Jonathan Rutherford (red.). *Identity: Community, Culture and Difference*, 207-221. London: Lawrence and Wishart.
- Ryen, Anne (2002). "Cross-cultural Interviewing." I Jaber F. Gubrium og James A. Holstein (red.). *Handbook of Interview Research. Context & Method*, 335-354. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Røed, Erik (2003). "Norsk Koreaforening gjennom 50 år, 1953-2003." I *Verdensbarn 50 år*, 13-73. Oslo: Verdens Barn, Children of the World.
- Seale, Clive (1998). "Qualitative interviewing." I Clive Seale (red.). *Researching Society and Culture*, 202-216. London: Sage Publications Ltd.
- Shiao, Jiannbin Lee og Mia H. Tuan (2008). "Korean Adoptees and the Social Context of Ethnic Exploration." *AJS*, 113(4), 1023-1066.
- Sjørup, Karen (1997). Definisjon av patriarkat. I Olav Korsnes, Heine Andersen og Thomas Brante (red.). *Sosiologisk leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Syltevik, Liv (1997). Definisjon av identitet. I Olav Korsnes, Heine Andersen og Thomas Brante (red.). *Sosiologisk leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sætersdal, Barbro og Monica Dalen (1999). "*Hvem er jeg?*". Oslo: Akribe forlag.
- Thagaard, Tove (2003). *Systematikk og innlevelse*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.
- Timothy, Dallen J. (2008). "Genealogical Mobility: Tourism and the Search for a Personal past." I Timothy, Dallen J. og Jeanne Kay Guelke (red.). *Geography and Genealogy. Locating Personal Pasts*, 115-136. Hampshire: Ashgate publishing Limited.
- Tjora, Aksel (2010). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Verdens Barn (2011). *Adopsjon. Litt om landene vi adopterer fra*. Hentet 20.04.2011 fra http://verdensbarn.no/tema_Korea.nml
- Wenger, Dae-won og Nicole Sheppard (2007). *General Information on the F4 Visa for Korean Adoptees*. Hentet 20.04.11 fra <http://goal.or.kr/eng/>

Woolfolk, Anita (2004). *Pedagogisk psykologi*. Trondheim: Tapir akademiske forlag.

Worbs, Susanne (2005). "Where do I belong? Integration Policy and Patterns of Identification among Migrant Youth in Three European Countries." I Dirk Hoerder, Yonne Hébert og Irina Schmitt (red.). *Negotiating Transcultural Lives*, 39-57. Göttingen, V&R unipress.

Aase, Tor Halfdan og Erik Fossåskaret (2007). *Skapte virkeligheter. Om produksjon og tolkning av kvalitative data*. Oslo: Universitetsforlaget.

Vedlegg 1.

Intervjuguide

Åpningsspørsmål

1. Hvor gammel er du?
2. Status (yrkesaktiv, student osv)
3. Hvilket land er du fra? (statsborgerskap)
4. Hvor gammel var du da du ble adoptert?
5. Hvor bor du for tiden?
6. Hvordan ordnet du med bolig?
7. Hvor lenge har du oppholdt deg i Korea?
8. Hvor mange ganger har du vært tilbake?
9. *Når var det du var tilbake reiste tilbake for første gang?*

1. Motivasjon for å reise tilbake til Korea

1. Hvorfor valgte du å reise tilbake til Korea?
2. *Hvorfor bestemte du deg for å ta et lenger opphold i Korea?*
3. Hva er formålet med ditt opphold/oppholdene?
4. Føler du at dette har forandret deg på noen måte?
5. Hvordan finansierer du oppholdet?
6. Kunne du tenke deg å flytte hit? (Hvorfor/hvorfor ikke)

2. Nettverk

1. Hva gjør du på fritiden?
2. Hvem er det du er sammen med på fritiden?
3. Kjenner du mange andre koreanskadopterte her?
4. *Hvorfor, hvorfor ikke?*
5. Hvilket språk kommuniserer dere på?
6. Hvordan vil du beskrive det å omgås andre adopterte i Korea?
7. Har du kontakt med noen organisasjoner for adopterte
8. Er det noen steder/tilbud der du kan bli kjent med andre adopterte?
10. Hvis ja: benytter du deg av disse?

3. Identitet

1. Hvordan opplevde du det å komme tilbake til Korea?
2. Hvordan vil du beskrive følelsen?
3. Har du generelt vært nysgjerrig på hvor du kom fra?
4. Har du noen gang hatt problemer i forhold til egen identitet i lys av at du er adoptert?
5. Hvordan vil du beskrive din identitet?
6. Opplevde du åpenhet fra foreldre og venner om at du var adoptert?
7. Hvordan var det å vokse opp som koreanskadoptert i (Norge, USA, Tyskland osv)?
8. Har du noen gang opplevd å bli behandlet dårlig på grunn av utseende eller fordi du er adoptert?

E. Avslutningsspørsmål

1. Hva er dine planer for fremtiden
2. planlegger du å komme reise tilbake til Korea igjen i nærmeste framtid?
3. Hvordan tror du det vil være å komme hjem igjen etter et så langt opphold i Korea?

Vedlegg 2.

Interview guide

A. Background questions

1. How old are you?
2. What is your occupation?
3. Which country are you from?
4. How old were you when you were adopted?
5. Where are you living at this given moment?
6. How did you find your residence?
7. How long have you been staying in Korea?
8. How many times have you visit Korea?
9. When was the first time you travelled back to Korea?

B. Motivation for returning to Korea

1. Why did you decide to go back to Korea?
2. Why did decide to stay in Korea for such a long period of time?
3. What is the purpose of your stay here in Korea?
4. Have your stay influenced you in any way?
5. How do you cover your stay economically?
6. Have you considered moving here permanently?
7. (ask for further elaboration)

C. Social network (Korea)

1. What do you do in your spare-time?
2. Who do you spend your time with?
3. Do you have contact with other Korean adoptees in Korea?
4. *Why, why not?*
5. Which language do you use when you are with friends?
6. (How does it feel spending time with other korean adoptees in your birthcountry?)
7. Are you having contact with any organizations for korean adoptees?
8. Is there any special places or activities where you can meet and spend time with other adoptees?

9. (If yes: ask for further elaboration).
10. Are you (or have you been) a member of any organisations for korean adoptees?
11. Is there a sort of korean adoptee community in Korea?
12. (How would you describe that community?)

D. Identity

1. How did it feel coming back to Korea?
2. How would you describe that feeling?
3. In general, have you been curious about your roots?
4. Have you ever had any problems regarding identity
5. How would you describe your identity now compared to when you was younger?
6. Did you feel that you where met with openness from your family and friends regarding your adoption?
7. How was it growing up in (country) as a korean adoptee?
8. Have you ever been treated badly due to your asian apperance or because you were adopted?

E. Last questions

1. What are your plans for the future?
2. Do planning coming back to Korea in the nearest future?
3. How do think it would be coming back home after your stay in Korea?

Vedlegg 3

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige
Universitet: Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Informasjonsskriv til informanter

INTERVJUER OM IDENTITET OG MOTIVASJON FOR TILBAKEREISE TIL KOREA

Først vil jeg takke deg for at du har sagt deg villig til å være informant. Dette informasjonsskrivet er ment for at du skal vite hva din deltakelse består i.

Dette intervjuet er en del av min mastergradsoppgave i sosiologi ved NTNU. Kort sagt ønsker jeg å undersøke hvilke motivasjoner som ligger til grunn for koreanskadopterte som har valgt å reise tilbake til Korea. Motivasjonene vil videre knyttes opp mot spørsmålet om egen identitet. Jeg ønsker å få innblikk i hvordan det oppleves å være koreanskadoptert i Korea, hvordan du forholder deg til det koreanske samfunnet og kulturen, samt hvordan du tilbringer fritiden din.

For å få til dette ønsker jeg å intervju ca 10 koreanskadopterte som har oppholdt seg i Korea i mer enn 1 måned. Intervjuet vil ta ca 1 time og vil bli tatt opp med lydopptaker, og deretter transkribert. Alle registrerte personopplysninger (lydopptak og transkriberte intervjuer) vil bli slettet etter at oppgaven er ferdig.

Alle opplysninger taushetsbelagt og ingen andre enn meg eller min faglige veileder vil få innsyn i intervjumaterialet. All informasjon vil bli anonymisert slik at du eller de andre informantene ikke kan identifiseres. Dette gjøres ved at hver enkelt informant får et psevdonym. Materialet vil videre bli holdt konfidensielt, og vil ikke bli brukt eller publisert andre sammenhenger. Opplysninger fra deg vil imidlertid bli brukt i anonymisert form som en del av en større analyse med informasjon fra flere informanter. Oppgaven forventes å være ferdig innen 2011 og publiseres som en mastergradsavhandling.

Det opplyses om at du når som helst kan avbryte intervjuet eller trekke deg fra studien uten begrunnelse.

Studien er også meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste A/S.

Lurer du på noe eller har flere spørsmål kan du når som helst kontakte meg på E-post, telefon eller på min postadresse.

Med vennlig hilsen

Joakim Teien

Postadresse:
Vegamot 1,
Voll Studentby D17
7048 Trondheim

Telefon:
91831515

E-post:
joakimte@stud.ntnu.no

Vedlegg 4

**NTNU
Norwegian University of Science and Technology
Institute of Sociology and Political Science**

To informants

INTERVIEWS WITH KOREAN ADOPTEES REGARDING IDENTITY AND THEIR MOTIVATION FOR RETURNING TO KOREA.

First I want to thank you for your willingness to participate in my project. The purpose of this letter is to inform you about your participation.

This interview is a part of my master thesis in sociology at NTNU. The purpose of this study is to examine motivations behind Korean adoptees determination for returning to Korea. This will be seen in relation to questions regarding identity. I also wish to get insight in how you as a Korean adoptee experience being a Korean adoptee in Korea, how you relate to the Korean society and culture, and how you are spending your spare-time.

My goal is to get in-depth interviews with 10 Korean adoptees, who have been living in Korea for more than one month. Each interview will be conducted with a tape recorder and will take approximately 1 hour. All interviews will be transcribed and all recordings and registered data will be deleted when the project is finished.

All information is confidential, and no one else than my professional supervisor and I will have access to the interview data. The information you share will be kept anonymous so it's not possible to identify you. As an informant you will get a pseudonym so your identity will not be revealed. The information will not be used or published in other contexts. However, the information you share will be a part of a bigger analysis with information from several other informants. The project is estimated to be finished before 2011 and will be published in Norwegian as a master thesis.

As an informant you can withdraw from the interview and the project at any time without giving any reason.

The project is also reported to the Norwegian Social Science Data Services (NSD).

If you have any further questions you can contact me by the contact information given below.

Regards

Joakim Teien

Address:
Vegamot 1, Voll Studentby D17
7048 Trondheim
Sør-Trøndelag
Norway

Phone:
91831515

Email:
joakimte@stud.ntnu.no